

BAKONYI ISTVÁN - BALÁSSY FANNI - BÁNKI ÉVA
BALOGH RÉKA - CSABAI LÁSZLÓ - CSIKÓS ATTILA
DARVASI LÁSZLÓ - DRÁVUCZ ZSOLT
FARKAS WELLMANN ENDRE - FECSKE CSABA
FEKETE MARIANNA - FENYVESI OTTÓ
FERDINANDY GYÖRGY - FILIP TAMÁS
G. ISTVÁN LÁSZLÓ - GÁSPÁR FERENC - HAÁSZ JÁNOS
HÁY JÁNOS - HEGEDÜS VERA - JÁNOKI-KIS VIKTÓRIA
JÁSZBERÉNYI SÁNDOR - JÓNÁS TAMÁS - LÁZÁR BALÁZS
LAJTOS NÓRA - LOCKER DÁVID - MARKÓ BÉLA
NYILAS ATILLA - OLÁH ANDRÁS - ORAVECZ IMRE
PETŐCZ ANDRÁS - SAÁD KATALIN - SZILÁGYI BORKA
TOROCZKAY ANDRÁS - VILCSEK BÉLA

irodalmi lap

2020/1. tavasz

ESŐ

NAGY DÉNES festményekkel és grafikával

ESŐ

2020. tavasz
XXIII. évfolyam 1. szám
Megjelenik negyedévente
Főszerkesztő: Jenei Gyula
Szerkesztők: Benedek Szabolcs, Molnár H. Magor
Szerkesztőbizottság: Fekete Marianna, Simon Ferenc, Verebes György
A szövegeket gondozza: Varga Sándor
Lapterv és tördelés: Cselle Judit
Alapító kiadók: Vass Lajos, Várszegi Tibor

Szerkesztőség levélcíme: 5000 Szolnok, Verseggy u. 7/a;
telefon: 30/270-1774; imél: jeneigyula@chello.hu
Szerkesztőségi titkár: Fekete Marianna;
telefon: 30/153-0768; imél: feketee968@gmail.com
Honlap: www.esolap.hu
Kiadó: Max-kontír '99 Bt., 4461 Nyírtelek, József Attila u. 14.
Felelős kiadó: Fekete András
Készült az All in One Nyomda Kft. üzemében, Szolnokon
ISSN: 1419-7987

ÁLLANDÓSÁG**3 BÁNKI ÉVA**

Ha megesznek az állatok; Komolyan, csendben;
Itthon; A költők jók; A szelídek öröklík a földet

6 FILIP TAMÁS

Főszerep; Ugyanott; Végül mind hősök leszünk

7 FARKAS WELLMANN ENDRE

Állandóság

8 FENYVESI OTTÓ

Posztmodern folklór

11 G. ISTVÁN LÁSZLÓ

Utcai tanulmány; Zsiráfok

12 FERDINANDY GYÖRGY

Vers egy kis artistalányhoz

14 DARVASI LÁSZLÓ

A legkisebb Gőr

18 JÁSZBERÉNYI SÁNDOR

A szabadság kopasz madara

INDIÁNOK VAGYUNK**25 HÁY JÁNOS**

Indiánszag; Mamikám

33 JÁNOKI-KIS VIKTÓRIA

Kristály

44 SAÁD KATALIN

A kolomp

49 HAÁSZ JÁNOS

Cigányok cirkusza

54 JÓNÁS TAMÁS

Rekviem

ÜZENET HELSINGÖRBŐL**58 LÁZÁR BALÁZS**

Üzenet Helsingörből

59 NYILAS ATILLA

Egynyári jegyzetek

60 CSIKÓS ATILLA

Egy emigráns hazatér

63 BALÁSSY FANNI

Alagút

65 HEGEDÜS VERA

Hungária körút

68 TOROCZKAY ANDRÁS

Órák; Eger, egérárpa; Örök

72 LOCKER DÁVID

Erdélyi úr és fia egy dunántúli kastélyparkban;
Karlovy Vary egy délutánja

74 OLÁH ANDRÁS

[anyu indigókék]; kapituláció; csavargó

76 FECSKE CSABA

Tengerparton; Öreg kandúr nyávogása; Végképp

78 LAJTOS NÓRA

Nagyapa; Kopasztás

79 DRÁVUCZ ZSOLT

Rutin; Nyugalom; Ébredés; Objektív

81 CSABAI LÁSZLÓ

Fellazítás

89 GÁSPÁR FERENC

Születésnap ajándék

92 SZILÁGYI BORKA

Egyedi nyelvhasználat; Fiatalember kerestetik

A FOR KALÁRA**95 ORAVECZ IMRE**

Alkonynapló

96 PETŐCZ ANDRÁS

A karantén hordaléka – hozadék

99 MARKÓ BÉLA

Az erdőn túli lét

OLVASÓ**103 BAKONYI ISTVÁN**

Gyalogosan az alagútban
(Petőcz András: A visszaforgatott idő)

105 FEKETE MARIANNA

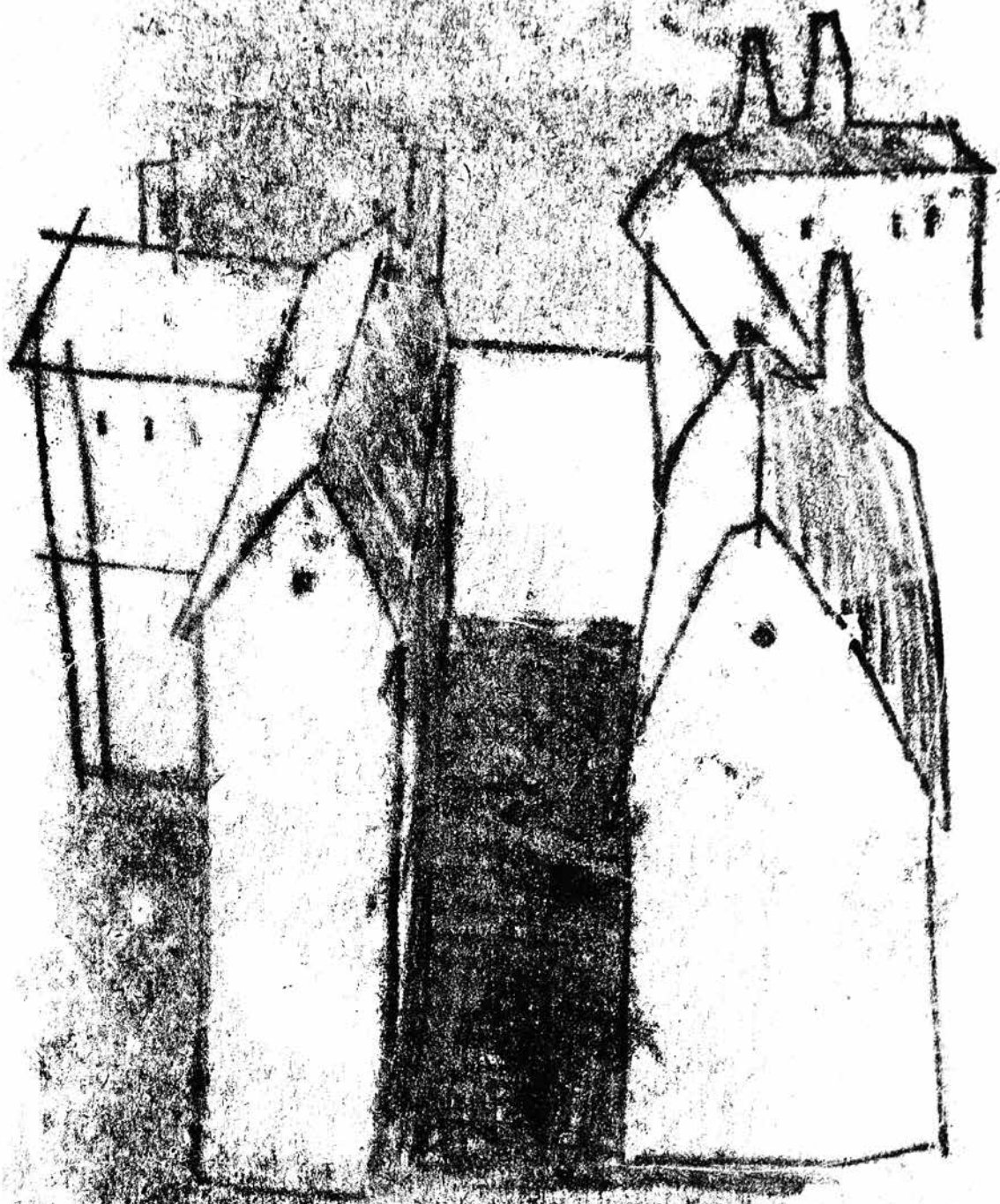
Novellabokrok
(Csabai László: A vidék lelke)

108 BALOGH RÉKA

Egy szótlan generáció
(Mucha Dorka: Puncs)

112 VILCSEK BÉLA

Költőség és lelkeség
(Lázár Balázs: H. úr hagyatéka)

**BÁNKI
ÉVA****HA MEGESZNEK AZ ÁLLATOK,**

talán a combommal kezdik majd,
aztán a vállam jön, a vesém, az oldalam,
a többi persze szemét
haleledel
(de kidobni mégsem),
és ott a fej, ki is lehet tömni,
nőstény, 53 éves,
és a szív –
ki mondaná meg belőle,
hogyan hányszor láttam a tengert.

én sem tudom, hogy az őz vagy a fácán,
akinek a húsát
leteszik a szomszédos asztalra
(pecsenye),
hány napfelkeltét látott
a tulajdon szemével,
és hagyott-e jeleket a buckák, a tócsák,
a közönyösen hajlongó bokrok közt
a saját fiának.

KOMOLYAN, CSENDEN

Ne érz hozzám, ne gyere közel,
ne írv rám, ne is telefonálj!
A legjobb, ha nem mondd ki a nevem,
ha soha, de soha nem gondolsz rám.
Mert a végén kipécéz egy vírus,
ami bitek, fénynyalábok, kósza álmokképek,
vagyak, sértések, gyerekkori emlékek útján terjed,
és a végén – ó, jaj! –
majd én is egyedül haldoklom
egy kórteremben.

A halott költőktől nem félek ennyire.
Biztonságban élek, a pusztaság legmélyén,
egy elhagyott, régi költeményben, ott, hol
Siva végetlen fővenyében lankadoz a nap,
és csendes Aral-tónak zaj nélkül nyugszanak árjai.
Ez a romvár a boldog menedékem.
De csak álmom való képét látám,
mert ez a bús főveny is végetlen,
a betűk sivataga, ez az iszonyúságos,
ahol Rom isten féltő oltalma alatt állok,
mint a többiek.

ITTHON

Lehetne ez egy Budapest Canto.
Török, latin, magyar, jiddis, szláv, német szavakból,
kuncogásból, pisszegésből, suttogásból szótt
eleven háló a Duna partján. Hangerdő, suhogó.
Tökéletes és magabiztos. De a lakói hamarább
megölik egymást, mint hogy egymás szavait megtanulják.
A csontok pedig hallgatnak, beledermednek az iszonyatba,
és nem marad túlélő, aki a győztesnek elárulja,
Aquincumnak vagy Etelburgnak hívták valaha.

A vizek városa,
suttogta egy szerencsétlen római katona,
akit a hadiszerencse a szépséges Latiumból,
a gyöngéd dombok közül
ide vezérelt.

A sok gonosz hóforrás
megdermeszti a szíveket,
fortyongóvá teszi az elméket,
álnokká a város fölött kígyózó,
mindig leszakadni akaró vezetékeket.

És az ígéretek! Ki reménykedik bármiben?
Fordulj, kuruc! Fordulj, labanc!
Szaporán szedd a lábad!
Kiabálj jó hangosan!
Öklendezz, visíts,
fordulj balra, fordulj jobbra,
mielőtt földet tömnek a szádba!

Nincs időnk senkire.
Sem mire.

A KÖLTŐK JÓK

A költők jók.
Átsegítik a szegény nénit a zebrán.
Vasárnap prédikálnak a madaraknak.
Délelőtt megnevettetik az ovisokat.
A költők jók. És sokan vannak.
Őrzik a humánusmot, mert olyan nagy kincs ez,
amit érző ember nem bíz a bankokra.
Félteni kell, óvni, becézni.

És akkor végre: éjszaka.
Nincs ovi, nincs bank, elszenderednek végre
a kis madárcák is. Életre kel a Lány, a másik,
aki kétezer éve, újra meg újra,
elindul hozzá a szavak labirintusán át.

Odaér. Nem, eltéved.
Elrabolják. Szeretne, de. Hűtlen.
Ó, jaj! Megharapja egy kígyó a bokáját.
Ki tudhatná? Égi terepasztal a költő éjszakája,
vágyak, sejtések, csillagok mozgatják.

A költők jók. És sokan vannak.
Esznek, izzadnak, őriznek, prédikálnak.
De a Lány szerint, akit ezer néven neveztek
már az ókoriak is, csak egyetlen költő van.
Egyetlenegy, aki minden éjszaka,
békében, háborúban, viharban, forróságban
és minden létező emberi nyelven
őt szólongatja.

A SZELÍDEK ÖRÖKLIK A FÖLDET

Dédanyám egyetlen orvosságban hitt:
szépen kell beszélni mindenkivel.
Ha bekopog hozzánk a kisördög,
le kell ültetni, nem tetszik egy rétest kérni,
ne hozzak egy kis bort, bácsi. Mert szívesen.
A kisördög köszönte. És jött két világháború,
kitelepités, ez-az, két gyerekhalál, ugyan,
ki számolja az oroszokat, ha egyszerre rohannak rád.
És a rétesek! Már azok se ugyanolyanok,
mint a boldog békeévekben. 47-ben dédanyám
egy családi vendégségben sikoltozni kezdett:
attól olyan darabos, meleg a meggyes rétes,
mert agyvelőt tettetek bele! Hoztak neki vizet,
fogták a kezét, egy sötét szobában lefektették.

Könyörögtek, hogy csillapodjék.

Még hogy a rétes!
Dédanya szípgova, kendőjét gyűrögetve
mindenkitől elnézést kért.

Szelíd kis öregasszony volt,
semmi különös. No de csillagom,
már egy kis bort se fogadsz el?
Hát már leülni se akarsz nálunk?

Élt hatvanhárom évet.
Az orvosok szerint élhetett volna többet.
De belehalt a félelembe.

FILIP TAMÁS

FŐSZEREP

Ki botladozik a romok közt,
fekete kendővel a szemén, mint
egy elkóborolt halálraítélt?
Amikor elhangzott a tűzparancs,
felmordult és rengeni kezdett a föld,
szélvész támadt a semmiből,
s akik lőttek volna rá,
rémületükben puskáikat elhajigálták.

Azóta botorkál, mintha vak lenne,
zsebében Csáth doktor receptje,
morfium, mi más, de
minden patika összedőlt,
s ő megy átkozódva tovább.
Reménykedik, hogy talál magának
egy új kivégzőosztatot.

UGYANOTT

Nézem, a Dunának mennyit nőttek
izmai tegnap óta: semennyit, apad.
Pedig megállás nélkül dolgozik
egész nap. A munka, úgy látszik,
nem növeszt izmokat. Talán, ha
sportolna inkább, mint akik benne
úsznak: dinnyeárusok, jegyszedők.

Nézem, szinte forr a víz, ahogy
mindenki beléveti magát. Így
úszik el az egész város, egyedül
én maradok, hátam a partnak
feszítem, látom, ahogy a folyó is
elúszik végül, üres medrében
hagyja a tárgyi bizonyítékokat.

Sok-sok telefon, ékszer, kulcscsomó.
Összeszedhetném mindet, de
minek? Kit hívhatnék fel, kinek
a csuklóján kapcsolhatnék össze
egy karkötőt? És hol az ajtó,
amely mögött várna valaki?

VÉGÜL MIND HŐSÖK LESZÜNK

(Sziveri János elképzelt szavai)

Ha majd nem tud aludni már szegény Baka,
hát őrszemnek hívja őt az éjszaka.
Egyenruhája gyűrött pizsama.
Csak áll az ablakban, és figyeli az utcát,
óránként leváltja és szolgálatba
helyezi magát, autókat néz, csüggedt
járókelőket, mintha tényleg léteznének,
az állóháborút, mely belül jonhait emészti.

Petri a végén versek helyett már csak
recepteket fog írni, gondosan megtervezi
a nyersanyag sorsát, tudja, hogy a hússal és
zöldséggel neki kell végeznie, és ahogy
késsel feldarabolja, fölteszi főni őket,
figyeli, hogy múlik el az élet.
Nem eszik abból, ami született belőle,
neki el kell fogynia, így parancsolja a rák.

Túl fogtok élni, fiúk, előresiettem, hogy
le ne késsem a végső találkozást.
Nincs sok hősi élet, de Rákos Sándor
sírkőbe véste, hát én is vallom vele, hogy
a halálok viszont kivétel nélkül mind hősiék.
Ha tetszik, ha nem: hősokról beszélek.

FARKAS WELLMANN**ENDRE**

ÁLLANDÓSÁG

növekszik, mint torokban a gombóc,
az elvesztett isten képe valahol odabent,
míg piruló arccal, kivirágzó szemekkel
a horizont alatti fémes, jódszínű vonalon
őrült, ideges mozdulatokkal
téped fel a végtelen vörhenyes szemhéját,
a mozdulatlanság pikkelyes szemfödélét,
remélve, hogy a látást találod alatta,
vagy legalább valaki visszakacsint.
A horizontot nézed.

A lázadáshoz ha nincsenek szavak,
méltatlan tettekben ér utol a végzet,
és annyi mindent nem lehet,
például a múltat folyton visszaírni
az illúzióvá széteső jelenbe.

De egy létige, van úgy, hogy épp olyan,
mint a kriptából nyíló végtelen
vagy az elmúlásból előlépő örökkévaló,
de kicsit olyan is, mint a Balaton-part,
hol mégis, talán ugyanabba a vízbe léphetsz,
ugyanabba az örökkévalóságba

és ugyanahhoz az istenképhez.

FENYVESI OTTÓ

POSZTMODERN FOLKLÓR

KÁCSA FERIKE

Vihar készült odafönt, a fellegek felett.
Gyerektől, asszonytól volt hangos a tér.
Az orrukból forró gőzfelhőket eregettek a lovak.
Azon a délután valami volt a levegőben,
a gyerekek nem fértek a bőrükbe.
Édeni tudatlanságukból származó boldogság áradt belőlük.
Az iskolában Arany-verset kaptak bemagolni.
A napmelegtől égett a kopár szik sarja.
A kis málészájú Kácsa Ferike sem fért a bőrébe.
Topolyán a bikaistállónál, a csalánbokrok
közül kifutott az országútra.
Elgázolta egy bulgár teherautó,
egy nagy bulgár pótkocsis.
Jaj. A nena reszketett a félelemtől.
Labdánk fölszállt a magasba, és nem hullt vissza.
Eragadta egy kobold. Egy bulgár.

IMRE SÓGOR

Nyáron is hosszú gatyát viselt.
Miután életben maradt,
és megúsza a szovjet lágereket,
hazatántorgott a Don-kanyarból,

elment a jugoszláv partizánokhoz,
a Petőfi brigádba, melynek parancsnokát,
K. F.-et, saját katonái lőtték agyon.
Imre sógort elkerülték a német lövedékek,
egy komoly tüdőgyulladással megúszta.
Miután hazatért a bolmányi harcmezőről,
bádogos lett, és templomszolga.
Élete végéig harcosnyugdíjat kapott
a kommunista rezsimtől.
A szomszéd Pista bácsival folyton versenyeztek,
hogyan tudja jobban utánozni
az orosz katyusák és golyószórók hangját.
Golyók süvítettek és bombák robbantak körülöttük.
A januári disznóvágások alkalmával
– hátul, a trágyadomb szélén –
belet mosott az asszonyokkal,
és hosszú gatyát viselt, mert jól tudta,
hogyan milyen hideg lehet a Don-kanyarban.

SANYIKA

Sanyika, eszem a zúzátot!
Gyerekkorunk óta ismerjük egymást.
Sanyika így, Sanyika úgy.
Te kis emberevő!
Mint egy szivacs, mindent magába szippant.
Angolul tanul. Londonba készül.
Sanyika, a Tóth Ugyonkákéé unokája.
Sanyika: erő, egészség!
Jó szerencsét!
Új alsónadrág, atlétatrikó, ing, zokni.
Semmi baj, semmi katasztrófa.
Kicsit majd fáj a fejünk.
Sokat törtük.
Gyerekkorunk óta.
Abszolút felesleges dolog,
értelme semminek sincsen.
Több is veszett Mohácsnál.
Anno domini.
Jó emberek, segítsetek,
álljon meg bennetek az Isten!
Most egy kicsit alszom,
aztán megeszem a zúzátokat!

POSZTMODERN FOLKLÓR

Kérek egy púpos kávéskanál nosztalgiát,
de tényleg ne sokat, csak egy fényképet:
Romoda valamit nem ért,
Csobáncsics, sajnós, már elment,
Benda Zoli a magassági bajnok,
Kospenda alszik,
Juszufi alig látszik,
Zoricának akkor még nagyok voltak a fülei,
Hajnalka... hm, valamit keres hátul,
Csadari gyanakvóan nézi a fotóst,
Melinda semmit se változott,
Lajcsi még mindig nem ébredt fel,
Rozikának valami vicces,
Józsának hiányzik a lába, de azóta meglett.
Volt egyszer egy hosszú, forró nyár,
nekem meg lila volt a tarajam.

SZERENCSÉS PITYU

Az iskolában mindig a hátsó padban ült,
tornából fel volt mentve.
Kicsit kövér és jámbor volt,
a Linderben, a Széles utcában lakott,
az iskolából kimaradt,
nem végezte el az általánost,
amikor a tanító néni felszólította,
mindig elpityeredett.
Várta a nevében szereplő szerencsét.
Egyszer egy kövér lánnyal sétált a korzón,
aki bemondó volt a topolyai rádióban.
Szerencsését kereste a Pityu.
Olykor hosszú utakra vállalkozott,
messzi csillagrendszerekben járt,
gyakran megfordult a Plejádokon.

KOVÁCS BANDIKA

Együtt csónakázott Kassákkal.
A szigligeti stégről indultak,
Bandi evezett, alig múlt tizenöt,
még nem dohányzott.
Nagyon megszeppent, el sem tudta képzelni,
hogymiről fognak beszélgetni
az ismeretlen férfival.
Kassákat nem érdekelte a rock and roll
és Bandika bizonyítványa sem.

A Mester rágyújtott egy Munkásra,
előtte Bandikát is megkínálta,
de ő csak szótlanul evezett,
a csónak rendületlenül siklott
a Balaton tükörsima vízén.
Kassák élvezte a júliusi naplementét,
merengve, elégedetten nézte
a nádast és talán a madarakat,
mert pár hónappal előbb, márciusban,
végre megkapta a Kossuth-díjat.
Bandika szótlanul evezett,
mint egy médium, mely képes
hírt hozni az időtlen világból.

G. ISTVÁN LÁSZLÓ

UTCAI TANULMÁNY

A levelek körül zöld elégedettség. Az
a fajta június, mikor a nap útja
az égen lelassul, mintha egy fejfájás
elfelejtett térképét kellene gondosan
bejárnia. A nőt éppen újjáélesztik.
Úgy hal meg, ahogy a meleg miatt
kigombolnak egy mellényt. A fölé hajolók
parfümfelhőjét érzi utoljára, az egymástól
elűtő két illatot. Emléktelen hal meg,
emlékei visszahúzódnak, kölyökmacska-
körmök cirógatáskor. Fülével, mikor elesik,
egy elszívatlan cigaretta csikkét keni
szét, sárgásan festi meg a dohány
az aszfaltot. Az újraélesztésnek
általában nincs szaga, most szagok
lánc mutatója, hogy nincs folytatás. Életében
büszke volt rá, hogy sosem folyt
a nyála a párnára, most meg szinte
egy tócsa veszi körül.

ZSIRÁFOK

A zsiráfok csoportban futottak álmomban,
nyakuk úgy tekeredett össze, mint egy csokor
vándorló virág. Fejük le-leért a földre.
Tizenkét kilós szívre és magas
vérnyomásra van szükségük, hogy el ne
ájuljanak, ha visszaemelik fejük.
Ájulásközeli a születésük is, a zsiráfborjú
két méter magasból fejfel zuhan a földre.
Így adja meg a fakó tisztességet a pornak. Vágja
őket a nap, kemencében a sárgás
agyagot, kékesfekete nyelvüket
mégsem égeti. Jézust töviskoronával
tették virággá, a zsiráfok sűrű nyáluk
miatt nyelhetik a tövist, meg sem érzik. A
párductevék nem a sivatag hajói, virágvonulásuk
szavannai bárka – nem ad ígéretet, nem
jelöl életben maradást. De mutatják, tizenkét
kiló szívükkel, milyen súlyú
marad egy érzelem.

FERDINANDY GYÖRGY

VERS EGY KIS ARTISTALÁNYHOZ

Amit itt leírok, hajnali álom. Színekből, illatokból áll, elmondani talán nem is lehet. Mégis, újra meg újra belevágok. Fekszem egy hullafehér kórházi ágyon. Az ég alja világos. A csillagok között egy pillanatra újra látom őt. Márti, a kis artistalány megint felkeresett.

Kiskamasz voltam, szegény, magányos gyerek. Aznap mégis befizettem a valaha előkelőnek számító Ugocsa moziba. Ott láttam meg őt. Forgott, táncolt a fehér vászon előtt. Sírt volna? Akkor azt hittem: mosolyog.

Így látom őt ma is, ezen a hideg kórházi ágyon. Fájdalmas, hajnali álom. Elmúltak az évek, elszállt egy hosszú élet, és íme: ő, Márti, megint csak felkeres.

Valaha jómódú család voltunk, a villanegyedben laktunk, fenn a hegyen. Orvos apánkat ritkán láttuk. Egész héten éjjel-nappal dolgozott. De aztán egy vasárnap este kézen fogott, és lesétáltunk a városba, ahol az Ugocsa mozi új filmet hirdetett. A *Gül babát* láttuk, az Ugocsának kinyílt a teteje a vetítés alatt, bámulhattam a csillagos eget. Arra a filmre azonban ma is jól emlékszem. Volt egy nagy vihar a végén, és

Gül baba rózsafáit gyökerestől kitepte a szél. Meg volt egy nóta is, amit Sárdy János énekelt. „Ott túl a rácson egy más világ van.” Álmomban néha még ma is eléneklem.

A várost akkor már bombázták a szövetségesek. Ez a „más világ” is hamarosan megérkezett. Bejöttek az oroszok, a házunk találatot kapott. És nekem nem volt már apám. Magányosan jártam végig az úgynevezett boldog békeéveket.

Az Ugocsa mozi akkor már nem hirdetett játékfilmeket. Nem álltam már meg a Rigó Jancsi előtt, ahol apa nagy tálcán hozatta ki a krémeseket. Hol volt már Gül baba! Egy kis artistalány járt a fejemben, aki a híradók utáni tízperces szünetben ott forgott, táncolt a vetítövásznon alatt.

Az úgy volt, hogy amikor betiltották a magáncirkuszokat, munka nélkül maradtak az artisták, a bohócok. A cirkuszosok.

Nem láttam őt ott többé, nem mondhattam meg neki, hogy hozzá írtam az első szerelmes versemet. Pedig nem sokkal később, az emlékeim bizonytalanok, volt még egy gyors találkozásunk. A Gerlóczy utcai tánciskolában, Mimi néninél. De akármennyire igyekszem, nem tudom felidézni ezeket az idestova fél évszázados emlékeket. Táncoltunk volna? Hazakísértem őt, a Kálvin térről, a Baross utca torkolatában indult velünk az egykocsis, külvárosi villamos. Valahol túl Kőbányán, a végállomáson, szikár öregasszony várta a lányt, a lábainál nagy, fehér kutya.

Hogy ő volt-e? Ma már ezt sem tudom biztosan. Ismét sokáig nem láttuk egymást. Csak arra emlékszem, hogy fogjuk egymás kezét. Nem beszélünk. Ülünk az üres éjszakai járaton. Mintha még azt mondta volna:

– Ne szállj le! Itt megverik, aki hazakíséri a lányokat!

Ami biztos: hiába lestem őt a Baross utca torkolatában. Hogy miért ilyen fájdalmas ez az egyszeri emlék? Talán, mert folytatása van.

A jövődöbéli jegykezelőknek – a klajziknak – a Fővárosi Autóbuszüzem tanfolyamot hirdetett. Ott találtam meg ismét a kis artistalányt.

Bemondta a nevét, és én is eldadogtam a nevem. Úgy ültünk egymás mellett, mint annak idején, azon az éjjeli villamoson.

Négy hétig tartott a tanfolyam. Rémlik, hogy a többi tanonc mind rajtunk mulatott. Vasárnap kirándulni jártunk. A lány nem ismerte a budai hegyeket. Kecses kis fruska volt, egy szavára még ma is jól emlékszem:

– Arról ne is álmodozzál! – mondta, amikor elkalandozott a kezem a szoknyácskája alatt.

Aztán hirtelen mindennek vége lett. Engem a budai garázsba helyeztek, őt a pestibe. Amikor egy éjjel, szolgálat után érte mentem, egy asztalra borulva zokogott. Számolni nem tanult meg abban a külvárosi iskolában. Hiánya volt minden este, napról napra veszedelmesebb.

– Felmondanak! – sírta. – Most mi lesz velem?!

Hallgattunk. Sűrűsödött körülöttünk a csípős izzadságszag, a hideg, tétova csend.

Hogy mi lett Mayer 23-mal (ez volt a buszos neve), nem tudom. Nehéz idők voltak. De magára hagyni őt talán mégsem lett volna szabad. Én azonban összeszorítottam a szám, és lyukasztottam tovább a jegyeket. Az én világomban, valamelyik budai hegyi járaton.

Mindezt mintha már megírtam volna egyszer. De ki az, aki fél évszázad után ugyanúgy látná a dolgokat...

Mert közben megint csak múltak az évek. Kivándoroltam, Galliában tanultam meg, amit az óhaza megtagadott. Az Újvilágban dolgoztam, családom volt, idegen asszonyom és egy fészekalja gyerek.

Aztán egy nap cirkuszba vittem őket. És ott történt az itt következő hihetetlen eset. A két Mayer – így hirdették őt a nagy, színes plakátokon. Emlékszem, lépegettünk lefelé a grádicson, mellettem a három gyerek. Ő, Márti, a kanyarban állt. Némán néztük egymást. Hosszú, végtelen pillanat.

Aztán az amerikai cirkusz továbbutazott, én pedig megint csak, mint már annyiszor, megpróbáltam megírni ezt a történetet. Hogyan történhetett, hogy évről évre megállt előttem ez a lány. Ez a szájalmas, szerencsétlen szerelem.

Pedig még ez sem az utolsó találkozásunk volt. Elváltam, nyugdíjaztak, visszatelepültem az óhazába. És akkor, ott, a Kerepesi temetőben! A Gazsi temetésén történt a dolog.

Ez a rokon fiú kaszkadőr lett, ezt választotta, amikor én az autóbuszüzemet. A temetésén pedig a régi, úri rokonság körül ott álltak munkatársai: törpék, akrobaták, irodalmárok. Akik csak megmaradtak a vándorcirkuszok életéből.

Ők kísérték ki a sírhoz Gazsit. Mert én valahol a ravatalozó mögött lemaradtam. Nem volt erőm öregeknél vizontlátni a lányt, aki végigkísérte az életemet.

Így történt. Szebben, jobban megírni még most se tudom. Mayer Márti számomra most is a régi. Hajnali álom ebben a kórházi szobában, ahol lakom.

Ott túl a rácson! Az Ugocsában megnyílik a tető. Hajnalodik, bámulom a hideg csillagokat. Ő pedig, Márti, soha nem fogja megtudni, hogy egy talán sosem volt ősrégi világban hozzá írtam az első szerelmes versemet.

DARVASI LÁSZLÓ

A LEGKISEBB GÓR

Az asszonyt mindig a bekötőútnál teszi ki Kemenes, és aztán jó hangosan dudál. Az öregember soha nem indul hamarabb, csak akkor áll föl a lócáról, amikor meghallja a dudaszót. Fogja a kiskocsit, húzza maga után, az asszony pedig vár a fa árnyékában, ha esik, ha túl meleg van, a tölgy védi. Az asszony se cipelhet. Ő se cipelhet, megmondta az orvos. Korábban együtt jártak be a városba, most már csak az asszony megy, Kemenes beviszi, ha dolga akad bent, hivatal vagy valami speciális vásárlás miatt, ritka szerszám vagy gép kell a földiákhöz. Kemenesnek elég terebélyes autója van, afféle kombi, gyakran ráakasztja az utánfutót is, olyankor vizet hoz műanyag hordóban. Kemenes rendes ember, vizet nekik is hoz, mert a kút azért nem az igazi, van vizük, de nem lehet inni, és vasas is. Olyan sárga már a kád, mintha rozsdá enné, pedig csak a vas színezi be.

Van annak két éve is, hogy kint volt utoljára. Úgy érti, a fán túl. A bekötőútnál egy óriási kocsányos tölgy áll, már a nagyapja korában is nagy volt. Néhány hete meg-

tépett fácánt talált a fatörzs tövében, furcsa volt, nem vitte el az állat, gondolkodott is, csak nem menyét jár a környéken. Véres volt a fa törzse. Egy ideje furcsán pillognak a tyúkok, és mintha a kakas se nyikorogna annyit. A vadmadár tépett volna a fácánból, de csak meg volt sebezve a nyaka. Néha disznók járnak a fa alá, eszik a makkot. Ha jön Kemenes, nekik is dudál, a konda méltatlankodva odébb halad, az asszony ki tud szállni. A disznók nem mennek messzire, megvárják, míg eljönnek a fa alól. Akkor rőfögve visszatoltnak.

Behozta az ételt, meglepően kevés volt, dobálta a tasakokat a kocsi, nem tudtak ösz-szeszorulni, az asszony dűnnyögött. Hogy Kemenes is riogatta, tönkremegy minden. A boltban vissza kellett raknia a lisztből meg az olajból is. Nincsen élesztő.

Miért kellett visszatenni?

Mert nem lehet egyszerre sokat.

Miért nem?

A betegség miatt. Az asszony tovább morgott, hogy ő, és ezt az öregemberre értette, nem hallgat meg semmit, nem figyel oda, csak azt az átkozott nótaadót hallgatja, mintha mindig csak mulatna, mintha mindig csak bálban lenne, fogalma sincsen, mi van a világban.

Mert mi van?

Az van, hogy járvány. Korlátozások.

És mit korlátoznak?

Mindent.

Mi az, hogy mindent?, majdnem nevetett ezen. Mindent nem lehet korlátozni. Ezt-azt igenis lehet. De mindent, azt meg hogy?

Nem lehet kimenni, meg nem lehet öt lisztet venni egyszerre, csak kettőt. Két vajat. Nincs iskola. Ezt se tudja?

Olyan ez, tűnődött el erre ő, mintha háború lenne.

Az asszony csak morgott tovább, hallgasson híreket, mert a végén meg fogják büntetni.

Aztán miért büntetik meg?

Mert valami olyat tesz.

Mit?

Aki nem tudja, mi van, az könnyebben vét. Olyat tesz, amit nem szabad. Rosszba keveredik.

Erre ő mindegyre emelkedő hangerővel kifejtette, hogy már megbocsásson az asszony, de itt ezen a tanyán, ami az apjáé volt, az apja pedig a nagyapjától kapta, a nagyapa házassága után építették, fölverték a környékbeli tanyaiakkal, és száz éve áll legalább, Trianon óta megvan, azóta állja az esőt, a hideget, a szelet, nem égett ki, nem dőlt össze, áll a góré is, megvan az ól, áll a gémes, szóval ő itt azt csinál, amit akar, amihez éppen kedve van, idáig elérve már egészen dűhbe jött, el is vetette a sulykot, ha neki kedve van, kiabálta, hát az udvar közepébe szarik. Ez persze már sok volt az asszonynak, az ilyen megátalkodott, csűf beszéd. Rajzolta is a keresztet a melle fölé. Az asszony Górékhoz járt imádkozni, amióta rosszul lett, nem biciklizett be a városba, Góréknál összegyűlt vagy nyolc asszony, a lelkész meg kipufogott a motorral, így miséztek. Nem volt ott férfi egy se. A munkákra hivatkoztak eleinte, aztán már semmire. Nem volt kedvük, és így.

Ivott egy pohárnyi bort, azt pedig a Kisveres Zoli hozta, rizlinget vagy otellót szokott hozni, meg kolbászt, tepertőt. Szép kis tavasz van, finoman zöldül, nem lett baja a virágnak, mint ahogy tavaly, a nyolc barackfát kopaszra ijesztette a fehér táncolásból a fagy. Ivott még egy pohárral. Bekapcsolta a rádiót, hallgatta a szép zenét, úgy daloltak, hogy az ember fülében megmaradt a dallam, napokig hallotta aztán. Így igaz, hogy csak nótát hallgatott.

Nem nézett tévét, nem nézett híreket, mert minek. Néha elbóbiskolt a lócán, hasalt a lába mellett a kuvasz, ez olyan kuvasz volt, hogy el lehetett engedni. Egyszer az öreg Górnak nekiment a saját kutyája, mutatta neki a szomszéd, hová ásta. Most meg, hogy tavasz lett, máris meg lehetett főni a napon. Meg kellene locsolni a komposztálót. Abban is volt három madárfej a múltkor, hogy kerültek oda. Egy döglött macska, nem az övék, a kerítés tövében.

Akkor hallotta, hogy dudálnak. Nem az ismerős dudálás. Nehézkesen fölállt, hogy nyilallt a háta. Ott állt az autó a tölgy alatt, már be is fordult, gurult feléjük. Fehér autó, amikor a tanya elé ért, látta, hogy Skoda, ilyen volt Kemenesnek is korábban, nagyobbra cserélte, annak nem tudja kimondani a nevét. A Skodát ki lehet mondani. Ketten szálltak ki, két öltönyös férfi, fiatalok voltak, az egyik gumicsizmában, köszöntek. Az öltönyre köpenyt húztak, mint az állatorvosok. Néhány éve volt az a madárinfluenza, akkor jött hozzájuk egy ilyen köpenyes alak, de nem volt bajuk a tyúkoknak, se a pulykáknak. Azért kapott egy gyöngyöt, ha már miattuk fáradt. Illedelmesen köszöntek máskülönben.

Szép jó napot!

Maguknak is.

Nyughass, mondta a kutyának. Skoda, mutatott az autóra. Skodával járnak?

Azzal, mondta az idősebb. Önkormányzati, tette hozzá.

Aztán azt kérdezték, jól van-e, érez-e valami furcsát, mire ő visszakérdezett, hogy miért ne lenne jól. Az asszony is jól van. Most jött meg a városból. Azok meg máris intettek a város felé, és mondták, hogy találtak két fertőzöttet, és azokat el is vitték tovább kórházba.

Nézte a fiatalabbat, és csak nem tudta megállni, hogy ne kérdezze, miért van gumicsizmában.

Góréktől kapta, szarba lépett. Adta Górá bácsi.

Mert voltak Góréknál is?

Természetesen értesíteni kellett őket is.

Mit kellett értesíteni?

Helyénvalóbb, ha nem nagyon mennek sehová. Jobb, ha nem érintkeznek. Ha találkoznak valakivel, ne fogjanak kezét, ne közelítsék meg, maradjanak tisztas távolban a másiktól. Fertőzésveszély!

Meddig?

Azt nem lehet tudni.

És amikor elmondták ezt Góréknak, akkor lépett a fiatalúr szarba?

Úgy valahogy, nevettek, szerencsét hoz, hát persze.

Az asszony félős volt, ilyenkor leleselkedni szokott. Ha idegen jön, eltelik tíz perc is, hogy kimerészkedik. A fiatalurak még elmondták, hogy az önkormányzat megbízását teljesítik, adtak egy újságot is, van benne rejtvény meg közérdekű információk baj esetére. Megkérdezték, tudnak-e olyanról, aki furcsán viselkedik, vagy váratlanul beteg lett a közelben, és mert akármennyit is kukacoskodtak, csak nem tapasztaltak semmi kirívót vagy rendelleneset, eltávoztak. Nem dudáltak a fánál. Ha nagy ritkán vendég jött hozzájuk, vagy Kemenes szállít valamit, azok dudálnak a fánál. Ezek nem. Nem tudták, mi a szokás. Semmit sem tudtak, őszintén szólva: fogalmuk sem volt, hogy ő az elmúlt öt év alatt jó, ha háromszor ment túl a fán. Már nem járkál. Minek. Nincsen kedve. Nem látja értelmét. Az asszony járt, ő mindig hangyás volt kicsit, meg szerette a híreket, tudni, mi történik, szeretett sopánkodni, fölhaborodni vagy ijedezni. Egy asszonynak kell az ilyesmi. Neki meg már nem kellett. És most neki mondják, hogy ne menjen. Hová ne menjen? A határba?! Miféle járvány lehet a legelőn?!

Olyan érdekes, hogy nem kapcsolta be a rádiót. Nem volt kedve. Mintha helyette a gondolatai kezdtek volna jönni-menni. Ivott. Mindenféle dolgok jutottak az eszébe. Amikor ösztört alatta a létra, és kórházban volt három napig. Legalább azt is kipróbálta, a kórházat. Föltámadt a szél, elállt. Olyan vörös volt az ég alja, amilyennek már nagyon régen nem látta. A kuvasz vadul ugatni kezdett, mintha valaki járt volna.

Nyughass, morrant.

Aztán a kutya újra és újra rákezdve egész éjjel ugatott. Egyszer ki is ment, vizelt a fűben, belebámult a sötétségbe, olyan volt, mintha az életét nézte volna, ami elmúlt. Igyekezett visszaemlékezni Górra, hogy milyen volt fiatalon, amikor még nem sántított. De nem sikerült. Üvöltött a kutya.

Valaki jár a ház körül, mondta reggel az asszonynak.

Süssön-e rántottát, kérdezte összeszaladó szemöldökkel az asszony, és azt is mondta, hogy ugyan ki járna.

Vállal dőlt az ajtófélfának, ráncolta a homlokát, mint akinek nem jut az eszébe valami fontos. Pedig régen a gondolatai között tartogatta már.

Emlékszik, amikor elbeszélgetett Górral?

Az asszony furcsán nevetett, hogy jut az eszébe éppen most ez?!

Fogalma sincsen, mondta.

Mert ez egy régi dolog.

Valóban nagyon régi dolog, bólintott.

Vagy ötven éve egy bizonyos ügyből kifolyólag találkozott Górral a másik nagy fánál, óra járásra volt az a fa az ő tanyájuktól, a Szitás-dűlőnél lombozott, mintha az ő kocmányosuk testvére lett volna. Volt azon még sasfészek is. Akkor régen az asszony miatt találkoztak. Hogy megbeszéljék végre a dolgot. Meg is beszéltek, el lett szépen rendezve.

Furcsa volt, mert aznap egyáltalán nem hallgatott rádiót. Nézett többször is a kocmányos felé, ott ragadt a tekintete. Meglocsolta a komposztot, kaparászott a zöldségesben, össze-sepert a góréban, többször azon kapta magát, hogy elgondolkodik. Járnak és kelnek a gondolatai, kószálnak az emlékek, mint a sárga csibék, szétfutnak, mint a kismalacok. Dühös lett, nem szokott ahhoz, hogy csak úgy összevissza képzelegjen. Arra elég neki a zene. De hogy ő, csak úgy, magától! Mi a csudának. És mégis eszébe jutott Górra, hogy billegve, alá-alásülyyedő jobb vállal lép, hogy végigbillegte az egész életét, mint aki alatt folyton mozog a föld. Annyi minden ostobaság az eszébe jutott. Dühös volt, mert feleslegesnek érezte, hogy a régi dolgokkal foglalkozzon. Hiábavaló ez az egész. Különben is, megmondták a köpenyesek, hogy nem tanácsos jönni-menni.

Sétál egyet, mondta ebéd után az asszonynak, csak a kocmányosig.

Az asszony kicsit csodálkozott, azt kérdezte, hogy éppen most, amikor nem lehet?

A fáig miért ne lehetne?

A kutyát visszaparancsolta, maradsz.

Az első nap még visszajött.

Aztán sejtette, hogy úgy lesz, nem áll meg a kocmányosnál, hanem lép tovább, elmegy Kemenes paprikasátraival mellett, aztán a Nagyvörös Zoltán tanyája mellett, akinek a fia a bort hozza, máskor meg a szatyor tepertőt, pörccöt. Nagyvöröst néhány éve megütötte a guta, azóta fittyedt a szája, de ha sokat iszik, még mindig tud ordítva énekelni. Hajnalig ordít, aztán három napig nem beszél, reszelő nő a torkában. Ott meg egy őzet ütöttek el. Itt régen volt egy tanya, bolond asszony mutogatta magát a kapuban, a tanyaiskola

tanítójának az anyja. Valamivel tovább tartott egy óránál, míg elért a másik fához. Onnan látni lehetett Górék tanyáját, fehér épületek, néhány legelésző állat, éledő, hajladozó fák, zöldülő bokrok. Különben az is régi tanya volt, azt hitte akkor, ötven éve Gór, hogy ennél a fánál az ő javára billennek majd a dolgok. Hát rosszul hitte a bolondja.

Ült a fa tövében, hátát a törzsnek döntve egy fiatalember. Olyan természetes siheder, szakálla volt, telefont nyomkodott. Biccentett, mint aki ismeri, és így is lehetett, kimondta a nevét. Az ő nevét.

Hogy ő Gór lenne, kérdezte tőle, ismerősök voltak a vonások.

Az öreg Gór a nagyapja, mondta a siheder, a legkisebb Gór, ő meg elgondolkodott, hogy miért nem az apját mondja.

Aha, bólintott, elég nagy fáradtság tört rá.

És mire vár?

Szokott itt ülni, csak úgy, mondta a siheder. Hátha történik valami.

Mert kellene valaminek történni?

Nem kell, csak néha úgy alakul, mondta a siheder.

Aztán fölállt, nagyobb volt, mint ő, és volt nála egy bot. Éppen úgy nézett ki, mint Gór ötven éve.

JÁSZBERÉNYI SÁNDOR

A SZABADSÁG KOPASZ MADARA

Az ital mondta el, hogy buzi.

Sok mindenre alkalmas a szesz. Békés embereket láttam forgó szemű elmebeteggé változni néhány pohár whisky után, komoly érzelmeket olyanokon, akikről elképzelhetetlennek tartottam, hogy éreznek bármit is, leszámítva az olthatatlan szerelmet önmaguk iránt.

Láttam gyerekként, az apám hogyan lesz egyre jobban tisztában a saját testi erejével a megivott szeszekkel egyenes arányban, és mentem be a VIII. kerületi kijózanítóállomásra a gyerekem anyjáért azt remélve, hogy ha már a négy hónapos szopós gyerekét elfelejtette, legalább rám még emlékszik.

Nem ismert fel, amikor rázogattam a kórházi ágyon.

Szóval, az alkohol mindig tanít érdekes dolgokat emberekről, függetlenül attól, hogy akarsz-e ezekkel az érdekes dolgokkal szembesülni. Ha kéred, ha nem, kapod.

Biztosra vettem, hogy Michaelnek is az ital diktálta a levelet, amit írt. Nem kellett szakembernek lenni, hogy felismerjem a dolgot: az amúgy tökéletes angolsággal beszélő fiú levele hemzsegett a mondat szerkesztési hibáktól, amit csak az ital által felkorbácsolt érzelmeknek tudtam tulajdonítani. Rossz érzésem volt, mert attól tartottam, hogy lemondja a látogatását, amin nyilván mélyen megsértődtem volna. Michael két éven át dolgozott nekem Egyiptomban az asszisztensemként. A civil

ruhás egyiptomi rendőrök együtt állítottak elő minket, amikor az iszlamistákkal interjúztunk, de aludtunk együtt eltévedve a sivatagban, vagy mentünk éjszakai ördögűzésre a kopt nyomornegyed szívébe a Mokattam hegyen. Folytathatnám a listát.

A két év alatt, amíg nekem dolgozott, végtelenül lojális és elvlaszthatatlan társam volt. Amikor megtudtam, hogy megkapta a vízumot Bécsbe, az asztalt verve követeltem, hogy szálljon fel egy vonatra, és méltóztasson meglátogatni Budapesten – amire igent is mondott. Az volt a terv, hogy mivel este száll le a repülőgépe, megalszik Bécsben, és másnap már jön is hozzánk. Életében először jött Európába.

Komolyan összeszorult a gyomrom, amikor egy nappal a várt érkezése előtt megláttam az e-mailjét a postafiókomban. Arra számítottam, hogy sűrű elnészskérekése közepette lemondja az egész látogatást, de legalábbis néhány nappal odébb tolja.

Ehelyett elképesztően rossz angolsággal közölte velem, hogy bár kiváló újságírónak tart, egyszerűen nem érti, hogy az atyaúristenbe lehetséges, hogy sosem tűnt fel nekem, hogy ő buzi. Emellett őszintén reméli, hogy ez nem okoz törést a barátságunkban, holnap a megbeszélrt időben érkezik a Keleti pályaudvarra, és hozza magával Klaust, a barátját, aki amellett hogy szintén zenész, az osztrák nemzeti bankban vezető elemző.

„Oké” – válaszoltam végül.

Bazmeg.

Az egy dolog, hogy Michael buzi, ezzel nincs egyedül a világtörténelemben. Feldühített azonban, hogy erről az utolsó pillanatban kellett értesülnöm.

Nem egészen fél napom volt átszervezni az egész programot. Egynéhány epizód, például amikor a kisportolt testű arab telivér magyar egyetemista lányokkal ismerkedhet házassági szerződés nélkül, értelmetlenné vált.

Azonnal felhívtam a házibuzikat, hogy most mi az istent csináljak. Természetesen ők előre jelezték, hogy síelni mennek a hegyekbe. Nagyon sajnálták, hogy nem tudnak itt lenni és megismerkedni az arabbal. Ugyanakkor így elkerülték azt az elhanyagolható eshetőséget, hogy ha kissé spiccesen összecsókolóznak az éjszaka folyamán, akkor a fiú a vonatkozó vállalási szakirodalom szerint jár el, és halomba rakja a fejüket a szórakozóhely közepén, esetleg felszedi az utcaköveket.

„Mennyire buzi?” – kérdezte Marci.

„Nem tudom. Hogyan kell ezt mérni?”

„Vidd a Capellába akkor.”

Ebben maradtunk. Anyám a kiabálásra benyitott a szobámba. Azért volt nálam, hogy vigyázzon a gyerekre, míg nem leszek otthon a hétvégén. Elmondtam neki, mi van.

„Disznóhúst esznek?” – kérdezte aggodalmasan. „Vaddisznót hoztam.”

„Esznek ezek mindent.”

Mielőtt a szerelvény begördült az állomásra, hosszasan bámultam a vágányokat. A sötét-szürke ipari épületeket néztem a háttérben, a semmiben rohadó vasúti kocsik nedvességtől feldagadt oldalát, és azon gondolkodtam, miért nem vettem észre, hogy Michael homokos.

Kizárt, hogy ne hoztam volna fel neki a nőket, de sosem úgy ütötte el a témát, hogy észrevegyem, takargat valamit.

Tényleg jó barátságban voltunk, és a munka miatt gyakran ültünk együtt roppantul kellemetlen helyzetekben.

Bizonyára ezer jele volt annak, hogy a fiúkat szereti, de egyik sem tűnt fel. Soha életemben nem foglalkoztam senkinek a szexualitásával. Éppen elég bajom volt a sajátom kielégítésével. Ha pedig valami nem volt kérdés, az az, hogy csak a nőket szeretem. Mégis furcsállottam a dolgot. Oké, hogy Egyiptomban hét év börtönnel büntetik a szodómiát, és politikai okokból a kormányzat néha letartóztat néhány homokost, hogy ezen csámcsogjanak a lapok valami más helyett, de kizártnak tartom, hogy Michael úgy gondolta volna, veszélyt jelentek számára. Esetleg buzizhattam egyet előtte. Ezt nem tartom kizártnak.

Mondjuk, elképzelésem nincs, mit csináltam volna, ha bevallja. Valószínűleg azt mondtam volna neki, hogy nagyon sajnálom, öregem, de nem tudok rajtad segíteni. Akkor lett volna értelme annak, hogy elmondja, ha tőlem akar valamit. De erről sosem volt szó.

Ha a szeretőjével jön látogatni, akkor persze már nem lehet takargatni semmit. Azt viszont nem értettem, miért kellett berúgnia, hogy ezt le tudja írni. Egyszer sem láttam őt igazán részegen, amióta ismertük egymást. Néha megittunk pár sört és felest, de ennyi volt.

A szerelvény befutott, az automata ajtók sziszegve nyíltak. Sokáig nem vettem észre Michaelt, végül feltűnt. Az utolsó kocsiából szállt le. Két guruló bőröndöt terelt egy harmincas éveinek a közepén járó, szőke és vékony fiúval.

„Na csakhoggy” – mondtam Michaelnek, és megöleltem.

„Szevasz” – nyújtottam a kezemet a fiúnak.

Anyám igazán kitett magáért az ebédnél.

A vaddisznót apám lőtte valamikor a múlt héten. Az elmondása szerint hatalmas nagy állat volt, feldarabolva és kizsigerelve is négy kör volt levinni a kocsiig. Tizenöt kilót küldött fel Budapestre, anyám alig bírta felhozni. Volt egy kis vitánk a vadasmártás körül. Ragaszkodott hozzá, hogy citrommal csinálja, ahogyan szokta. Állt a konyhában, és gyanakodva nézegette a zöld lime-okat, amiket a vásárcsarnokban vettem. Végül rá tudtam beszélni, hogy azt használja, de arra az istenért sem, hogy szarvasgombát reszeljen bele. Ki nem állhatta az ízét, és nem tudta elképzelni, hogy mit lehet szeretni benne. Ezen veszekedtünk egy darabig.

A végeredmény őt is meggyőzte. Sokkal intenzívebb íze lett a mártásnak a lime-tól, mondjuk a forró vízben főzött zsemlegombócokkal nem lehetett nagyot hibázni.

Soproni kékfrankost itattam hozzá a fiúkkal, és barackpálinkával zártunk. Michael az ebéd végére felengedett. Klaus az első perctől kezdve nem zavartatta magát. Végigcsacsogta az utat, és többször megfogta Michael kezét, amitől ő folyton zavarba jött.

„Azért mondhattad volna” – mondtam neki, amikor a kávé adagoltam a csészébe.

„Miért, valami baj van?” – kérdezte.

„Másképpen szerveztem volna a programot.”

Klaus ezen elnevette magát, és Michaelből is sikerült kicsalnom egy mosolyt.

„Hogyan ismerkedtetek meg?”

„Egy konferencián volt tolmácsom Kairóban” – felelte Klaus.

„És honnan tudad, hogy?”

„Ezt tudja az ember.”

„Hát nem.”

„Oké, megkérdeztem.”

„Elhívtál meginni egy italt, és nagyon édes voltál” – vágott közbe Michael.

„Én is elhívtalak.”

„Oké, de az más volt.”

„Miben volt más?”

„Ezt egyszerűen tudod akkor.”

Én speciel nem tudtam, és azt sem tudtam eldönteni, hogy ez jó vagy rossz tulajdonságom. Ebéd után még csacsogtunk arról, hogy Klaus mivel foglalkozik pontosan. Egy szót sem értettem az egészből, annyit tudtam kihámozni belőle, hogy az osztrák bank valuta-alapjának bizonyos mutatóit ellenőrzi, és jelzi, ha gond van.

Nagyvilági fiú volt, az a fajta, akinek mindenhol vannak ismerősei, és aki nyilván soha életében nem csinált titkot abból, hogy meleg. Biztosra vettem, hogy messze jobban ismeri Budapest vonatkozó éjszakai életét, mint azt én valaha is fogom. Úgy, hogy kettőnk közül én élek a városban.

Szinte láttam magam előtt, ahogyan végigtornézta az összes gay parade-ot a világon. Egyébként így is volt. Michael szégyenlőssége sehogyan sem passzolt az ő lazaságához, de még ez is szórakoztatta. Konkrétan kizsarolt minden olyan mozdulatot, ami túlmutatott a barátságon.

Hagytam a fiúkat akklimatizálódni a lakásban, de azt persze nem bírtam megállni, hogy ne kérdezzem meg Michaelt, hogy tetszik neki Európa.

„Hideg” – felelte. „De szép.”

Mindenkit odarendeltem a kocsmába, hogy legyen társaságunk. Villamossal vittem a fiúkat, hogy tovább akklimatizálódjanak. A szerelvény tele volt a péntek éjszakába induló lelkes fiatalokkal. Lányok erős sminkben, miniszoknyában és magassarkúban nevettek hangosan. Michael hosszasan bámulta őket.

Gyalog sétáltunk le a Blaha Lujza tértől. Hideg volt, a novemberi szél bevágott a kabátjaink alá. Egészen összefagytunk, mire beértünk a Szimplába. A társaság nagy része már ott ült az asztalnál.

Egyenként telefonáltam végig mindenkit, hogy vázoljam az új felállást, és jelezzem, hogy olyan nincs, hogy nem jönnek át velem a Capellába. Mindenki belement, bár senki sem járt oda. Rendeltem három sört és három felest a hideg ellen, majd leültünk az asztalhoz. Bemutattam a fiúkat. Barátságos csevegés kezdődött. Kilencre teljesen megtelt a kocma, minden asztalnál fűrtökben lógtak az emberek. Elkezdődött a nemzeti hagyomány ápolása: úgy mutatjuk ki, hogy kedvelünk valakit, hogy gyorsan, mérték nélkül itatjuk, és ünnepeljük, ha megzavarja a fejét a szesz. Mindkét fiúnak vöröslött már a feje, de látszott rajtuk, jól érzik magukat.

A mosdóban összefutottam Klausszal.

„Nagyon köszönöm, hogy itt lehetünk!” – mondta.

„Ne viccelj. Egy dolgot nem értek.”

„Mit?”

„Hogy Michael miért nem mondta el nekem. Régebben ismerem, mint te.”

„Ja, senkinek sem szokta elmondani. Volt előzetesben azért, mert meleg. Rosszkor volt rossz helyen Kairóban. Ez három hét a rendőrösön.”

„Azért elmondhatta volna.”

„Végül is elmondta, nem?”

„De.”

„Akkor fejezd be a féltékenykedést!”

„Elvitted már valahová Bécsben?”

„Mikor? Este szállt le a gépe, és az első dolga volt, hogy Budapestre jöjjön.”

Kimentünk a mosdóból. Pohárköszöntőt mondtam a vendégekre, majd ránéztem az órára. Ideje volt indulnunk.

„És most átmegyünk a buzibárba” – mondtam.

„Ez igazán nem szükséges” – felelte Michael, és elvörösödött.

„Ragaszkodom hozzá.”

A Capella a rakparton volt. Taxival mentünk. Hideg szél fújta a Duna felől, amikor kiszálltunk. A túlparton a város fényeiben fürdött a budai Vár a sötétszürke égbolt alatt. Sárga fényben úsztak a hidak a vízen.

A bár előtt néhány kihűzt szemű vékony fiú állt. Cigarettaztak és beszélgettek. Végigmérték a társaság férfi tagjait, ahogyan a bejárathoz mentünk. Odabent félhomály volt, és kellemes meleg. Ellentétben a keményvonalas buziklubokkal, ahová konkrétan azért mentek az emberek, itt bármilyen neműt beengedtek, és nem volt dresszkód. Igaz, nem is baszott senki az asztalokon.

Több pult is működött. Volt egy színpadtér, ahol a transzvesztiták léptek fel péntekenként, és egy nagy tánctér. A házibuzik elhoztak magukkal párszor, amikor rájuk tört, hogy táncolni akarnak. Hajnali egyre mindig megtelt a hely. Nemcsak a melegek szórakoztak itt, hanem a baráti körük is. Ez azt jelentette, hogy lehetett csajozni hajnalban.

Alapvetően feszengtem attól, hogy úgy néznek végig és próbálnak ismerkedni az itt lévő pasik, mint én a nőekkel, de azt be kellett ismernem, hogy még a kidobók is messze embe-
ribbek voltak, mint a legtöbb nagy szórakozóhelyen.

Leadtuk a kabátjainkat, és bevonultunk a pulthoz. Klaus odafordult hozzám:

„Elviszem, körbevezetem, majd jövünk.”

„Oké” – mondtam.

A pultban egy huszoneves fiú állt, ujjatlan fekete trikóban.

„Mit szeretnél, szépfiú?” – kérdezte.

„Négy unikumot és négy sört.”

„Hát én már nem is vagyok elég?” – kérdezte, és színpadiasan rácsapott az asztalra.

„Ehhez még korán van.”

Vigyorgott, majd elkezdte kitölteni az italokat. Körbenéztem, lassan gyülekezni kezdtek az emberek. Michaelt és Klaust nem láttam sehol. Koccintottunk a többiekkel, majd olyan dolgokról csacsogtunk, hogy hogyan formálja át teljesen az ember életét egy gyerek születése, hogy olyan nincs, hogy nem kellene radikálisan változtatni az életmódon, és még az is öröm, ha az ember egy buziklubba eljőhet néha-néha.

Végül előkerültek a fiúk. Megitattuk őket.

„Még sosem voltam melegbárban” – mondta Michael kipirulva a szesztől. „Ez itt teljesen legális?”

„Tudtommal az” – feleltem. „Mondjuk, én a férfiak sminkelését betiltanám.”

Michael nem nevetett. Ledermedve állt velem szemben. Megfordultam. Két rendőr jött lefelé a lépcsőn, pufidzsekiben, rendőrségi usánkában, amin a magyar címer volt. Az oldalukon gumibot, gázspré és pisztoly lógott.

„Mit keresnek itt a rendőrök?” – kérdezte Michael. Klaus is érdeklődve figyelte a jelenetet. Az arcára volt írva, hogy mégiscsak Kelet-Európában van, és persze minden szép és minden jó, de bármikor változhat bármi.

A rendőrök átvágtak a termen, és a pulthoz jöttek. Mellettünk álltak meg. A pultosfiú mosolygott, kiadott két műanyag bögrét. A rendőrök tejet öntöttek bele, cukrozták, kavarták és iszogatták a pultnál, nézegetve a vendégeket, majd amikor végeztek, vették a sapkájukat, és kimentek.

„Mit akartak itt a rendőrök?” – kérdeztem a pultosfiútól.

„Ja, semmit. Az egyikük meleg. Jöttek kávézni. Még egy kört kértek?”

Bólintottam, hogy igen.

A fiúk felé fordultam.

„A rendőrök is buzik.”

Nevettünk, és megittuk a feleseket. Éreztem, hogy átlépelem a cudar másnaposság vízvázlasztóját, hogy innentől kezdve mindegy, mit fogok csinálni, nem úszom meg, hogy reggel nyomorultul érezzem magam. Nem érdekelt túlzottan. Örültem neki, hogy Michael jól érzi magát.

Lassan megtelt a színpadtér. Lehalkították a zenét, és a színpadon felkapcsolódtak a fények.

„Hölgyeim és uraim, fogadják sok szeretettel a Csillámdívát” – búgta egy férfihang a hangfalakba. A színpadra fellépett egy transzvesztita. A közönség megtapsolta. Intett a színpadról, elindult Celine Dion I'm alive című dala, amire tátogni és táncolni kezdett.

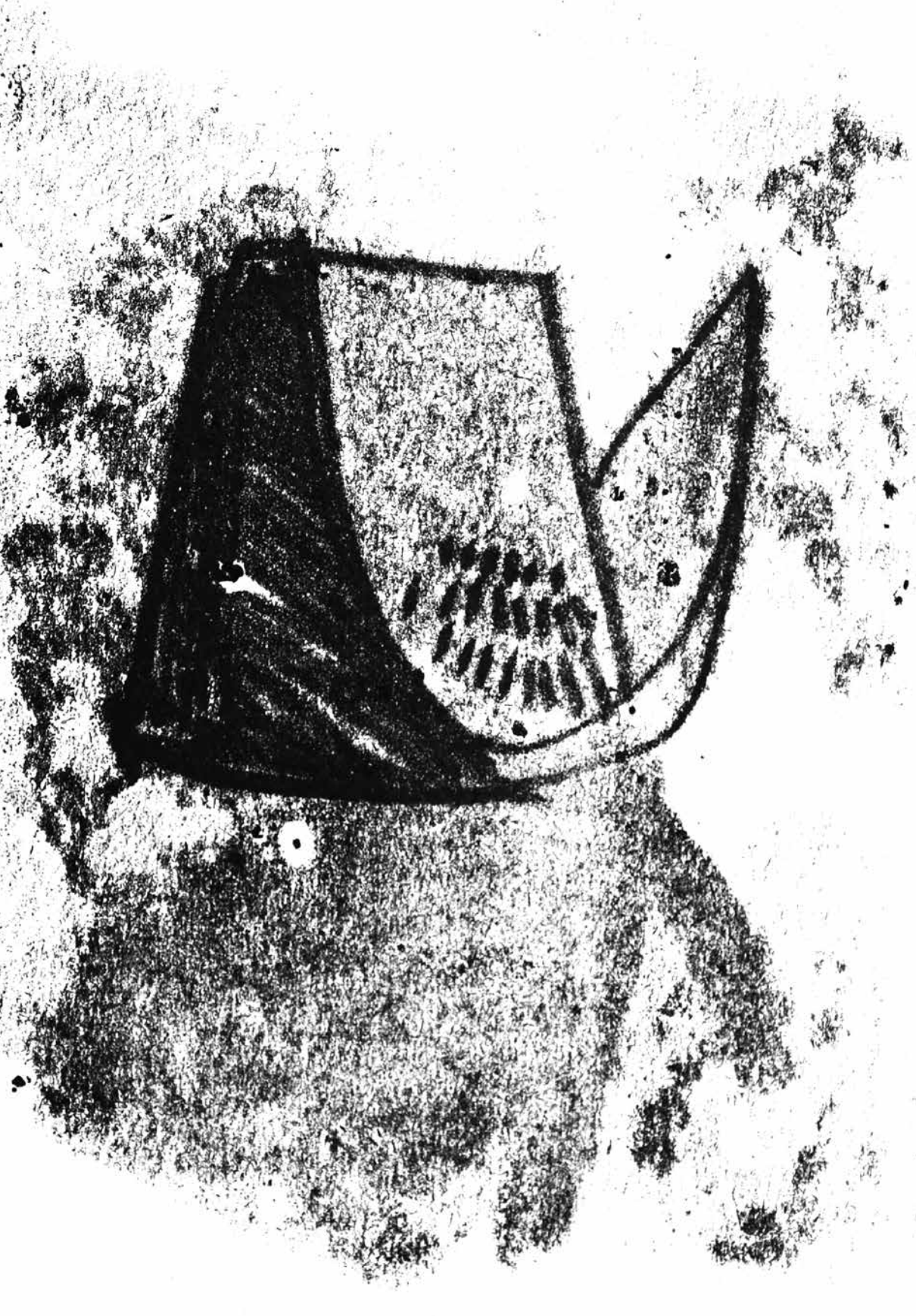
Oldalra fordultam. Azt láttam, hogy Michaelnek folynak a könnyei.

Gyorsan rendeltem még két unikumot, odaléptem hozzá.

„Minden oké?” – kérdeztem, és a kezébe adtam a poharat.

„Ez a szabadság” – mosolygott, majd énekelni kezdte a transzvesztitával a dalt.

Álltam, és bámultam az ötven körüli, erősen sminkelt, túlsúlyos férfit, a két számmal kisebb női neccharisnyába csomagolt lábait, a vörös parókát a kopasz fején. Olyan volt, mint egy öreg, kövér madár.

HÁY JÁNOS

INDIÁNSZAG

Indiánok vagyunk, a faluban mindenki indián, a fehérek a városban élnek, s csak azért jönnek a faluba, hogy összeszedjék a terményt, és elvigyék a saját lakhelyükre, hogy abból éljenek egész éven át, míg mi az eldugott terményt fogyasztjuk, ami épp arra elég, hogy ne haljunk éhen. Ha a városban megéheznek, újra jönnek, és felkutatják az elrejtett élelmiszert is. Minden az övék, mondják, azóta, hogy elvették a földjeinket, a lovainkat, de amit nálunk hagytak, a tehének, a bölények, azok is az övék. Helyesebben azóta az övék, hogy mi odaadtuk ezeket önszántunkból, mert kérték. Akik nem adták oda, azokat éjszaka, mesélte nagyapa, egy ponyvás teherautóval összegyűjtötték, és elvitték, senki nem tudja, hogy hová, még azok sem, akik rajta voltak ezen a teherautón, a Janika (Bosszú Szél) nagyapja sem tudja. Hónapokig verték, és amikor hazajött, nem mondott semmit. Mi volt ott, kérdezte a felesége, azt mondta a Janika (Bosszú Szél) nagyapja, hogy semmi, és hogy mindenkinek hallgatnia kell. Nem beszélhetünk arról, ami velünk történt, mert mindenki úgy végzi, mint ő, vagy még annál is rosszabbul jár, mert soha nem kerül haza, és soha nem tudja azt mondani, hogy hallgatni kell.

Mért így élünk, kérdeztem a szüleimet, de a szüleim is hallgattak. Dolgozni kell, amikor dolgozni kell, enni, amikor enni kell, aludni, amikor aludni kell, hallgatni, amikor hallgatni kell, mondta apa. De mért így kell? Mert csak így lehet. Nem jó neked, hogy van apád meg anyád? De, az jó, mondtam, csak az nem jó, hogy mindenünket elviszik a fehérek. Ez a sorsunk, és mi ezt elfogadjuk, mert az élet fontosabb, mint az igazság, s hogy ők még emlékeznek azokra, akik nem fogadták el, és fegyvert ragadtak, és nekimentek a fehér betolakodóknak, hogy azoknak mi lett a sorsuk, a falu főterén sorba állították őket, és felállt velük szemben a katonaság töltött fegyverekkel, és lőttek, és lőttek újra, míg végül az utolsó áldozat is rádőlt az utcaőre, vagy amikor felkoncolták a falut, és míg a férfiak kint kaszáltak a mezőn, addig az asszonyokat megerőszakolták, és kardélre hányták a gyerekeket, aztán felgyűjtötták a sátrainkat. De apa, mi nem is sátrakban élünk. Jó, az egy filmben volt, de teljesen olyan volt, mintha velünk történt volna.

A szüleinkre nem számíthatunk, mondtam a patakgyarban az indián gyerekeknek, itt volt a táborunk a régi cigánytelep helyén, félig leomlott vályogkunyhók között. Ők már mindent elfogadtak, félnek attól, hogy végül az utolsó kincsüket is elveszik, az életüket, vagy ami még annál is kegyetlenebb, a gyerekeik életét. Nekünk kell harcolnunk. És a harcot én irányítom. Nem lehetsz a törzs vezetője, mondta az egyik indián, mert te fehér indián vagy. A faluban fehér indiánok és barna indiánok éltek. A barna indiánok mindig is igazabb indiánnak tartották magukat, mint a fehéreket. Azért, mert fehér indián vagyok, kérdeztem. Azért, mondta a barna indián, soha nem lehet tudni, hogy a fehérek nem szerveztek-e be, nem adtak-e csokit, hogy ne legyél indián, vagy hogy mondd el a rendőr bácsinak azt, amit neki nem szabadna elmondani. A fehérek mindenre elszántak, ravaszak, és hazugság minden mondatuk. A törzset én vezetem. Te azt gondold, hogy én tudnék áruló lenni,

Vérmedve? Beszéltem, mondta Vérmedve, s hogy mindent elmondott, amit el kell. Akkor vívjunk meg, mondtam, döntsön az erő és az ügyesség. A többiek kiabáltak, hogy Sápadt Nap, ez nem jó, nem fordulhatunk egymás ellen, a testvérháború őket erősíti, minden úgy volt, ahogyan a filmekben láttuk, olyan mondatokat mondtunk. Vívjunk, mondta Vérmedve. A többi indián kört csinált, a kör közepén voltunk mi ketten, vérben forgó szemekkel, kicsit rogyantott lábbal és lecsapásra tárt karokkal, indián harcosok voltunk, a győztes lesz a főnök. Fegyverek nélkül, pusztá kézzel vívtunk, perceken át egyenlő erővel, senki nem látszott jobbnak, amikor éreztem, hogy veszik belőlem az erőt, Vérmedve ereje meg mintha megnövekedett volna, földre kerültem, kigurultam alóla, megpróbáltam a lábammal ellökni, ellöktem, de mire felállhattam volna, rám ugrott és visszadöntött, megint ott ült a testemen, hasra fordultam, magam alá gyűrtem a kezeimet, de ő egy erőteljes rántással a hátamra fordított, és az alkarját nekiszorította a torkomnak. Vesztettél, Sápadt Nap, lehetsz a helyettesem, ha elfogadod, hogy én vagyok a parancsnok. Meglazította a torkomon a szorítást, hogy tudjak beszélni. Elfogadom, mondtam. A barna indiánok az igazi indiánok, mondta Vérmedve, és a barna indiánok éljeneztek, hogy hurrá, mi vagyunk az igaziak, mert mi Indiából jöttünk, ott mindenki indián. Akartam mondani valamit, hogy hol élnek az indiánok, de inkább hallgattam. Vesztettem, és egy indiánnak el kell fogadnia, hogy vesztett. Mit lehet tenni, kérdezte Vérmedve, és én elmondtam, hogy mit lehet és mit kell. Akkor azt csináljuk, mondtam, mert neki kellett kimondani, hogy mit csinálunk. Sötétedett, a faluban nem volt közvilágítás, mi lopakodtunk, ahogyan Gojko Mitić lopakodott a filmekben, apró jelek, és mindenki tudta, hogy mit kell tennie. Az utca néptelen, kiugrottunk a bokrok és kerítések takarásából, és haladtunk tovább hangtalan...

Másnap az iskolában az igazgató összehívta a gyerekeket, hogy megtudja, ki lehetett, aki kiszúrta a párttitkár elvtárs autójának a kerekét, mind a négyet. Senki nem jelentkezett, aztán behívatott néhányunkat az irodába, hogy jobban járunk, ha bevalljuk, mert tudja, hogy csak mi lehetünk. Nem is arra lakunk, mondtam az igazgatónak. Oda lehet menni. De mi nem mentünk, mert nem is tudjuk, hogy hová kell menni, mert nem is tudjuk, hogy az a bácsi hol lakik. Hazudtok. Nem. Innét nem tudott az igazgató továbblépni, csak hogy akkor néhány pofon, és esetleg bevalljuk, de nem vallottunk be semmit. Vörös volt az arcunk, így néz ki egy rézbőrű. Akkor az igazgató elkezdett üvöltözni, hogy és a rendőr gyerekével mért nem beszéltek? Ő sem beszél velünk, mondta Vérmedve. Veled persze hogy nem akar beszélni, mondta az igazgató. És veled se? Velem se, mondta Bosszú Szél. A rendőr a városból jött, a fehérek embere volt. A falusiak elkerülték, és a gyerekek épp azt tették, amit a szülők tettek, elkerülték a rendőr gyereket.

Mi volt az iskolában, kérdezték otthon a szüleim. Semmi, mondtam. S hogy hol vannak a puskák. Milyen puskák, kérdezte apa. Hallottam, hogy vannak eldugva. Nincsenek, mondta apa, puskát tartani törvénytelen, ha valakinél találunk, kivégzik. Pedig voltak puskáink, emlékszem, többször is hallottam, hogy nagypapa kérdezi apát, hogy mi legyen velük. Arra készültek, hogy majd egyszer előveszik, és elzavarják a fehéreket, visszaszerzik a földeket és a lovakat, de közben változott a terv. Egy nap mindenkit behívatott Fehér elvtárs, hogy hallom, rendbontásra készültök, s hogy ennek az lesz a következménye, hogy, és felsorolta a kínzásokat, amikben részesülnek majd a rendbontók, s hogy minden ellenállás hiábavaló, és végzetes a törzsre nézve, már hacsak nem az a célja a törzs tagjainak, hogy kihaljanak, mint a veszélyeztetett állatok. És akkor azt mondta apa, ahogyan más gyerekek apja is, hogy a család miatt, azért, mert az van, ő képes megváltozni, és Fehér elvtárs meglátja,

hogy igazán hasznos tagja lesz a Fehér elvtárs és barátai által épített közösségnek, egy életre elfelejti, hogy hol voltak a földjeik. Akkor megállapodtunk, kérdezte Fehér elvtárs. Meg, mondta apa, miként a többi apa is, és vállalták, hogy végrehajtják azt, amit a városi fehér elvtársak parancsolnak. Szóval nincsenek puszkák. Nincsenek, mondta apa. Álmos vagyok, mondtam. Nem kérsz még enni? Krumplikása volt sült hagymával. Nem, köszönöm, mehetek? Még valami, szólt utánam apa. Mi? Jövőre a városba mész iskolába. A fehérek közé? Nem akarjuk, hogy olyan életed legyen, mint nekünk, azt akarjuk, hogy boldogabb legyél. Hogy lehetnék ott boldog. Meglátod, ez a legjobb, amit mi tenni tudunk, és Fehér elvtárs is segíteni fog. Milyen iskola? Jó. Hol fogok lakni? Ott. Mikor jöhetek haza? Havonta egyszer. Anyára néztem. Nem nézett rám. Elmentem lefeküdni.

Eltelt az utolsó otthoni félév, és apa elvitt a városba anyával. Bekísértek az iskolába, ahol lakni fogok. Dicsérték az épületet, hogy jó helyen van, s hogy ennél jobban nem dönthettek volna. Sokan voltunk egy szobában, mind falusi fehér indiánok, számolom az ágyakat. Akkor négy hét múlva, mondta anya. De még csak tízéves vagyok, én nem tudok itt maradni. Jövőre tizenegy leszel, mondta apa, aztán talán megöleltek, még ott voltak, de már elhagytak. Ültem egyedül a vaságy szélén, elkezdtem várni, hogy elteljen az első hónap. És eltelt, és mentem haza, és boldog voltam, hogy újra otthon. Anya a legfinomabbakat főzte, és kimosta a ruháimat. Tiszta ruhákkal a táskámban raktak fel a buszra, hogy újra elkezdődjön egy hónap. Így ment évekig, mert igaza volt apának, tizből tizenegy lettem, aztán tizenkettő, s amikor tizenhárom lettem, egy alkalommal leszálltam a buszról, mentem végig az utcán, és ugattak a kutyák, ugattak veszettül. Hallgassatok már, mondtam, de nem hallgattak. Odaértem a házunkhoz, és akkor az otthoni kutya is nekivetette magát a kerítésnek, és ugatott. Ki a fene jött, hallgass már, hallottam apa hangját, álltam az utcán a kinti kapu előtt, hallgattam a kutyákat, mit ugatnak, és akkor hallani tudtam a szavukat, hogy elvesztetted a szagodat, ezt ugatták, nem ismerünk fel, mert elvesztetted a szagod, s hogy korábban indián voltam, de most már csak bűdös vagyok.

MAMIKÁM

Aszt a papot nem köllött vóna kirabóni, monta a Mamika. Hát nem, mondtam, mer pont akkó vót, hogy a papnak vót valakije, jó, aszonták, házvezető, de hát nem az vót, mer a katolikus papok nem tunnak olyanok lenni, mind az isten, hát nekik is kő a nő, és akkó úgy ódják meg, hogy házvezetőnő, és azzal csináják. Mindig vitte is magával, amikő ment meggyónni, hogy abban a hónapban micsinát, hogy találkoztak ilyen katolikus otthonba, az egy szálloda papoknak, oda mennek, oszt viszik a házvezetőt, mer mindennap meg tunnak gyónni, meg is kő, mer ami ott megy, e tudom képzelni, de most nem vitte magáva, hiába vót úgy, hogy máskor mindig, mé nem vitte magáva, összegyűtt a másik pap házvezetőnőjéve, vagy összevesztetek, nem tudom, de otthon hatta, osztán én meg bemásztam a vécéablakon, mer kicsi vótam, bárhol befértem, úgy vót, hogy belűrő kinyitom a nagyablakot, ami az ucca felé van, mind máskor, hogy oszt a néger is be tuggyon gyünni, meg az is, aki monta, hogy ide kő betörni, mentem is oda az ablakho, osz má nyitom is, beugrik a néger meg a másik ember, oszt dobáják be, amit látnak, gyertyatartók meg ilyesmi,

ezüstsó, a fiókokot rángatták, egyszer csak valami ajtó nyílik, fölkapcsója valaki a folyosón a villant, mi a kurva isten, ki van itt, mondja a néger annak, akive vót, te tuttam, nem tuttam, mongya a másik, fét a néger, hogy agyoncsapja, honnan tuttam vóna. Ez az asszony. Milyen asszon, kérdezi a néger. Aki úgy vót, hogy nem lesz itt, mer viszi magáva a pap, oszt mégis itt van, oszt fölébredt. A házvezetőnő otthon maratt, oszt észrevette, hogy vannak a pap szobájába, de nem ment oda, nem is kiabát, mer tutta, hogy mi történik, ha ezt csinája, mer vót olyan, hogy fölébredt a tulajdonos, és ahelyett hogy hallgatott vóna, kiabáni kezdett, és a rablók leütötték, hogy meg is halt, gyilkosság lett a vége, a rablók is rosszú járnak olyankor, nemcsak az, aki meghat. Ez az asszon nem ezt csináta, hanem hitta a rendőroket, mer a papnak ott vót telefonnya, nem vitte magáva, hallottuk, hogy sutyorog, hogy tolvajok, és azonnal gyűjjenek ki. A néger meg monta, hogy gyerünk, és mi gyorsan kiugrottunk a nagyablakon az uccára, az anyám meg ott várt minket kint, ő vót hagyva, hogy lessen, oszt mongya a néger, hogy ott van az asszony bent, nem ment e a pappa. Nem? Nem a kurvannyát, monta. De nem bántottátok, kérdezte az anyám. Nem. Biztos nem, mer ha bántottátok a pap szeretőjít, akkó az a pap meg fog átkozni minket. Mennyünk má, kiabát az, aki itt ismerős vót a faluba, mer gyűnnek a rendőrök, oszt ekeztünk szalanni, kifelé a falubó, át a fődeken, má egészen az Ipóná vótunk, és ott akartunk ebujni, amíg emennek, de megtaláltak minket, és ekaptak, nálunk vót minden, amit ehóztunk, nem tuttuk aszt mondani, hogy mi nem vótunk, mer ott vót egy szatyorba a bizonyíték, oszt akkó mindent montak a bíróságon, hogy hány helen, meg milyen értékbe. Oszt montam, amiko kihallgattak, hogy mé vót az egész, hogy én nem tehetek róla, mer agyonvert vóna a néger, ha nem csinálom, mer megvert, ha olyanja vót neki, hogy verjen, az anyámat is megverte, hiába kiabát, megverte, mer neki verni köllött, aszt látta otthon, vagy sokat ivott, vagy meg keveset, oszt ütött. Fétem tőle. Mindenki fét tőle. Ha ivott, másnap nem emlékezett rá, hogy miczinát, hiába monta neki az anyám, hogy miczinát, aszonta, ő olyat nem csinát, mikor oszt meg lettek mutatva a fótok, akkó csak hallgatott. Ha mégeccer ilyet csinász, emegyek a rendőrségre, eviszem a gyerekeket is, oszt becsuknak. A néger nem szót semit, mer tutta, hogy nem megy e, mer fé tőle. A szomszédba is hallották, amikor verekedett, meg az uccán is, ha ement valaki a házunk előtt, de senki nem mert szóni a rendőröknek, mer mindenki fét a néger. Mindenki fét az életit, monta a Mamika, meg a rendőrök is olyanok, ha nem az uccán van, akko az nem tartozik rájuk, azok is fének, mer azoknak is van csalágyjuk meg gyerekeik. Ekerülik a helet, ahol veszélyes. Azé lehetnek ilyenek, montam, mind a néger, mer az egész azé vót, mer az oláccigán ott vót velünk. Én nem csinátam vóna ilyet, mer engem az édesapám nem így nevet, hanem úgy, hogy majd olyan leszek, mind ő, de a néger behozta a rosszat a házunkba, meg behozta a bűnt, mer a néger nem cigán vót, hanem bűnöző, mindig is az vót, az apja is az vót, meg a testvérei is. De én a Mamikát, hát vele soha olyat, hogy rosszat, mer nekem ő olyan vót, hogy az anyám, mer azza nem is beszélek, aki szűt, mer minek beszéljek egy olyan anyával, aki hatta, hogy az legyen a Bogival, ami lett, utána meg engedje, hogy vele is, hallottam, hogy mongya a négernek, hogy akkó engem is, mer hallottam, miczinátá, és nekem akkor az köll, amit vele csinátá, mer csak azé engettem, hogy csinád, hogy velem is, meg annyi kő nekem is, amennyit vele is csinátá, hogy most akkó itt vagyok, a néger meg nekiesett akkó az anyámnak, előtte kikűtte a Bogit, hogy mennyé a szobábó, má nem köllesz, a Bogi meg kigyűtt, a néger ledöntötte az anyánkot az ágyra, oszt nekiesett. Hallottuk, micziná, csak egy szoba vót meg egy konyha, mer nem laktunk má a patakkanyarba, ahol az édesapám fölött, ahol evitte a víz a házakot, ha áratt.

Kaptunk házat, mer kiutatak hivatalból, de csak olyan házakot attak, amik kicsik vótak, mer egy öregasszony lakott benne, akinek nem vót senkije, de má régen nem vót, oszt olyan vót a ház, hogy tejjesen romos, fődes vót a palló, meg a vakolat nem vót má a vályagon, meg kicsi is vót, ott köllött a négernek csinányi a Bogiva, azon a kicsi helen, osztán jött az anyánk, mer neki is az köllött, amit a Bogi kapott, oszt mi aszt is hallottuk, ahogy vele csináta, hát abba a négerbe vót erő, neki a pálinka nem úgy hatott, hogy ement vóna az ereje, inkább nagyobb vót, kicsi vótam, de még én is gondótam rá, hogy milyen lehet, meg undorottam is, de az is eszembe jutott, hogy azé undorodok, mer nem velem csináják. Kisjányinak ilyen nincs a fejibe, monta a Mamika, pedig vót, mer meg vót mutatva, és akkor má ott vót. Ott vót a fejünkbe, amit láttunk, nem vót kiírva, mind a tévébe, hogy gyerek nem nézheti, minek ott is kiírni, minden gyerek tud mindent, ha kiírják, akkor biztos nézik, mer tuggyák, hogy az a jó műsor, hogy a gyerek nem nézheti, az aszt jelenti, hogy meg kő nézni. Minden gyerek nézi, meg a telefonnyán is nézi, nem lehet őket eltítani, és ha nézik, akkor az ott lesz a fejükbe, nem a játékokra gondó, hanem arra, amit ott látott.

Mindenki egy helyen alutt, a tévé is ott vót, meg az is, amit a néger csinát, ott a szemünk előtt, ha nem aluttunk, csak a Kaliék kaptak olyat, hogy kőbő vót, a zsidó templomot az ucca végén, ahol régen a zsidók laktak, de most ott is parasztk vótak, csak a templom vót üres, aszt kapták meg a Kaliék, az kőbő vót, mer a zsidók nem építettek vájagból, pláne templomot nem, az a ház a zsidóknak olyan vót, hogy nem köllött, mer má nem vót senki belőlük a faluba, osztán el is bontották a Kaliék, és a kövekbő építettek egy másik házat, mer csak egy nagy szoba vót a zsidó templom, meg be is ázott, mer jukas vót a teteje, meg aszittik, hogy a falakba arany van, mer asz monták a parasztk, hogy a zsidók tele vótak aranya, és elásták ott vagy belfalaszták, mer amikő evittik őket, monta a Mamika is, akko csak egy táskácskát tuttak vinni magukka, abba nem fér bele annyi arany, amennyi nekik vót, de a Kaliék nem talátak semmit, monta a Kali anyja, vagy hazudott, mer nem akarta, hogy a többi ember, főleg a parasztk, irigyek legyenek, hogy a cigánok megtanáták a zsidók aranyát. Úgyhogy a Kaliék, azok úgy étek, hogy nem láccott, hogy megtaláták az aranyat, de abbó a templomból lett nekik kőházuk, mer nekik az járt is, mondta a Kali, mer az ő nagyapja vót a vajda, de nem az vót, csak a Kali monta, hogy az.

A Kali is oláccigán vót, olyan fekete, mind a néger, akit az anyám hozott, mi meg nem, nem lehettek vóna vajdák, mer vajda csak olyan lehet, aki közülünk van, az apám az lehetett vóna, meg ő olyan is vót, hogy tudott vóna igasságot tenni, mer tutta, mi a jó meg mi a rossz, de az oláccigán az nem. Az oláccigánok olyanok vótak, hogy beszétek is cigánú, nem rendesen, csak fele magyar, fele cigán, mi meg nem tuttunk, aszt se tuttuk, mit mondanak, ha úgy beszétek, csak egymást értették, cigánú káromkottak, meg megették a döghúst, meg aszt monták, hogy ők az igazi cigánok, a többinek engedelmeskenni kő, de mi nem engedelmeskettünk, nehogymá olyan mongya meg, micsinájunk, aki a döggútból kihúzza a döggököt, osz meg is eszi, mindegy, milyen betegsége vót az állatnak, kolera, nem számított, olyan, aki nem is tud rendesen magyarul. Közülünk senki nem engedelmeskedett a Kaliéknak, mer a Kaliékat senki nem szerette, a parasztk se, meg a cigánok se, mer a Kaliék annyira cigánok vótak, hogy még loptak is, mi meg nem akartunk cigánok lenni, mer mi magyarok akartunk lenni, hogy az vót, hogy magyarok leszünk, mer má magyarok is vótunk, olyanok, mind a parasztk, olyan házba laktunk, mind a parasztk, mer hivatalból járt nekünk, kicsi vót, meg romos, de mégiscsak ház vót, nem egy vájaggunyhó a patakanyarba, az apám is magyar vót, paraszt, má ő sütötte a kenyeret a falunak, mer nem nézték má

cigánnak, ha annak nézték vóna, meg se ették vóna a bódbó a kenyeret, mi má rendesen magyarok vótunk, de a Kaliékat mindenki cigánnak nézte, azok is, akik cigánok vótak, aszt monták, hogy ki csináta ezt a dógot, hogy kiásta a Marno Vali néni krumpliját, hát a cigánok, de mindenki arra gondót, hogy a Kaliék. Ki lopta el a Lajos bácsi biciklijét, hát a cigánok, oszt a rendőrök má mentek is a zsidó templomho, és ott is vót a Lajos bácsi biciklije, a fazékba meg főtt a krumpli, amit a Vali néni tő loptak e. Ilyenek vótak a Kaliék, nem azé kaptak kőházat, mer ők vótak a vajdák, hanem mer épp nem halt meg olyan öregasszony, akinek nem vót senkije, vagy ha vót, akkó Amerikába szökött, mer olyat csinát, ami miatt itt börtön lett vóna, vagy meg akart gazdagonni, meg is gazdagodott biztos, csak az anyját hatta itt nyomorogni, hogy nem is tutta, hogy mi van a gyerekiye, meg hogy milyenek az unokái, itt maratt egyedű, ha arrébb köllött valamit tenni az udvarba, hát úgy köllött neki embert fogni az uccán, hijába vót neki fia, mer aki Amerikába van, az má senkinek nem a fia. Gyere má be, gyerek, monta nekem az öregasszony, oszt rakjuk má arrébb a kukoricamorzsolót. Én meg bementem, oszt segítettem neki, mer én olyan vagyok, aki segít, oszt ha kaptam pár tojást, nem montam, hogy nem kő, mer köllött. De akkó, amikó a Kaliék kerűtek sorra, nem vót ilyen öregasszon, a zsidó templom meg ott vót üresen, hát odaatták, mer nem köllött senkinek. Olyan erős ház vót, monta a Mamika, nem köllött vóna hanni ebontani. Összeomlik, ha nem boncsák e, montam a Mamikának, az se jobb. Az se, monta a Mamika, meg hogy az ő háza is vajagbó van, de úgy á, mind egy szikla. Szikla, nevettem, összeomlik ez is eccer. Össze, ha nem laknak benne, de amíg én vagyok, nem fog, mer attó á egy ház, hogy laknak benne, ha nem laknak, mindegy, mibő vót. Azé tovább á, ha kőbő van. Ha nem laknak benne, mindegy, hogy meddig á, mer nincs mé áni. Há a milyenkbe lakunk, mégis ránk fog dőni, montam. Mer olyan, mindha nem lakna ott senki, monta a Mamika, csak legalább akkó dőjön össze, amikó nem vattok otthon. Vagy csak az uram, mongyuk, az mindig otthon van. Hogy nem unnya magát. Unnya az, unnya, de inkább unnya, mind-hogy dógozzon.

Ott vótunk a konyhába, oszt mindent hallottunk, amikó a néger csináta a szobába, mer meggyullatt a pálinka az apámban, nem is értettem, amikó engettik, hogy mindenki főzhet pálinkát, akkó mire gondótak, hogy eszükbe jutott-e az a sok ember, aki így végezte, hogy annak osztán nem csak egy halál lett a vége, hanem hát, hogy hazament az ember, oszt megverte a feleségit, meg falho vágta a gyereket, olyat is hallottam a tévébe, meg a Mamika is meséte, hogy tiszta állatok lettünk, hogy miket mond a tévé, hogy megöli a saját gyereket, még asszon is, hogy abba is benne van a pálinka, osztán nem is hiszi, micsinát, amikó fölébred a börtönbe, oszt kérdezi, hogy mi van az asszonnal, nem gyün-e meglátogatni? Nem emléksző, te részeg marha, mongya az ő, hogy micsinátá? Mé, micsinátam, mé vagyok megin itt, amikó má tennap kiengettek? Nem emléksző, monta az ő, hogy szét-vágtad az asszon fejit baltáva? Kiengettik a börtönbő jó magaviselet miatt, hát akko jó vót, amikó nem ivott, mer a börtönbe nem vót mit, osztán kint micsinájon, mingyá iszik, má a buszmegállóba bemegy a kocsmába, van neki píze, mer dógozott a börtönbe, oszt ez van, hogy vissza a börtönbe, az asszon meg má halott, meg a gyerekek is, mer kettő le akarta fogni a kezit, azokat is agyonverte, csak a kisgyerek úszta meg, aki alutt a kiságyba, pedig miatta vót az egész, mer a marha aszitte, hogy az nem lehet az ő gyereke, hogy megcsata az asszon, hogy összefekűtt más emberekke, mikor ő a börtönbe vót, de az a gyerek megúsza. Csak nem mesélik neki el, amikó főnyő, hogy mi történt az annyáva, csak nem, mer emlékezni nem fog, olyan kicsi vót, hogy nem véletlen gyanakodott a gyilkos ember,

hogy kitő van, oszt számógatta a hónapokat, ahogy ment haza a kocsmából, meg hogy mennyi idős a gyerek most, az asszon monta, hogy korábban gyűtt vagy később, azé született akó, amikó született, de az embertő van, mer ő mássa nem, oszt lehet, hogy mégis, de azé megőnyi, meg a gyerekeket is, pont az maradt életbe, aki nem is az övé vót. Nem is állat az ilyen, monta a Mamika, mer állat az ilyet nem csinána a kölkeive, az is olyan, hogy eteti meg megvédi. Ha a kutyátó el akarod venni, beléd harap, még akkó is, ha te vagy a gazdája. Nem is az ember vót, montam, hanem a pálinka csináta. A pálinka olyan, hogy mindent megcsiná, olyat is, ami a Bogiva történt, meg velem, hogy e köllött menni velük lopni, pedig én nem olyan vótam, az anyám se lett vóna olyan, csak a néger vót olyan, mer köllött neki a píz, hogy inni, az anyám meg fét tőle, oszt aszt csináta, amit a néger akart. De én többet olyat nem, montam is a Mamikának, hogy csak akkó, ha neki kő valami nagyon, na akkó megcsinálok, de csak miatta, de a Mamika aszt monta, hogy olyat ő nem akarna, mer olyat nem szabad, meg van neki minden, ami kő, új dolog meg nem kő arra a kis időre, ami neki maratt. Mé mongya, Mamika, mé mond ilyeneket. Mer számóni kő, és ha számósz, akkó kigyün, hogy má nincs sok idő, monta, de nem gondóta, hogy még anná is kevesebb, mind amire gondót. A Mamika olyan vót, hogy figyet mindenre, arra is, hogy mi van velem, én meg figyetem rá, ha ementem a háza előtt, mindig bementem. Jó van, Mamika, jó van? Jó vagyok, jánka, nem iszó egy kis kávé, má ittam Mamika, de azé iszok még egyet, oszt beszélgetünk, mer szerettem halgatni, amiket mond, oszt akkó a Mamika monta aszt, ami régen vót, amikó még jánka vót, hogy milyen szeginek vótak, most a cigánok gazdagabbak, mint akkó ők vótak, én meg mesétem neki, hogy hogy rabótuk ki az embereket, érdeköte a Mamikát, jobban, mind a sorozatok a tévébe, mer amit én montam, az ténleg megtörtént, nem csak ki vót taláva.

Amikó ott az Ipóná elkaptak, nagyon fétem, hogy mi lesz, sötét vót, a rendőrök világítottak, oszt a négernek se vót olyan nagy pofája, mind otthon, csak hallgatott, a bíróságon meg aszt monta, hogy nem lopott, csak ott vót, a többiek loptak, akó a bíróság úgy döntött, hogy nekem intézet, és én ott vótam két évig abba az intézetbe, mer má akkó emútam tizenkettő, nem mondom meg, mi vót ott, mer olyan, hogy nem akarok gondónyi rá, de minden vót, ami nem köllött vóna, hogy legyen, mer jánka vót mindenki, mer ez olyan hely vót, oszt megtanítottak mindenre, amire nem köllött vóna, meg hogy hogy lehet a felügyelőkkel meg az intézet többi dógozójáva jóba lenni, mer azok osztán olyanok vótak, hogy nem a fizetésé dógoztak ott, aszt csak otthon monták, hogy ez mennyivel kényelmesebb munka, mintha a földet túrnák vagy építkezésekre járnának, és kényelmesebb is vót, meg fizetés is vót, de a legfontosabb az vót, amit a fizetés mellé kaptak, hogy mindegyik büdös vót, meg ittas is, meg kövér, de vótak nekik, akik megatták, amit akartak, a női felügyelőknek is, osztán még hogy mit kő behozni, na aszt is olyan áron tettik, hogy a végin mindent mekkaptak, még píz is.

Osztán mikó má lehetett, a Ragyásmaris kívátott, az rokon vót, meg köllött neki, hogy legyen valaki nagyobb gyerek a kicsikke, mer közbe nagyobb is lettem, a Maris gyerekei meg kicsik, oszt valakinek köllött vigyázni rájok, mer a Maris nem akart, az apjuk meg nem is nagyon vót otthon, csak este. Azé jobb vót ott, mind amikó az intézetbe vótam, mer mehettem mindenhova, meg mégiscsak rokonokka vótam, nem idegenekke. Persze a Mucur, ez vót a Maris ura, hát, azé azza vót, hogy bele köllött rúgnom, mer az is ivott, osztán összekevert mindent mindennel, vagy mindig is aszt akarta, én meg tizennégy vótam, akkó még minden fogam megvót elő, csak a hátsók nem vótak, mer erohattak, de

tuttam úgy enni, mer megtanúja az ember. Oszt a Mucurnak megteccettem, először csak olyakot csinát, amire nem lehetett azt mondani, hogy rossz, megfogta a kezemet, meg megsimogatta a hajamat, meg véletlen odadörgötte magát a testemhe, tuttam, mit akar, de má aszt is tuttam, mit kő csináni, erre jó vót az intézet, nem ijtettem meg tőle, amikő többet akart, csak gyüött, montam, ne gyüjjön, de nem tudott má megáni, vitte előre a teste, meg a pálinka, fogtam, oszt belerúgtam egy nagyot a két lába között, az meg kiabát, hogy hülye vagy jánka, hülye vagy, szétverem a fejedet, azé vettünk ide, hogy eszt csinád, ezé? Meg tudom védeni magam, mondom, mer megtanútam az intézetbe. Oszt egy darabig ezután nem mert kezdegetni, mer fét, nemcsak hogy megrúgom, hanem hogy emondom, mer aszt is megtanútam, hogy milyen jogaim vannak, oszt amikő ellenőriz a gyámügy, akkó emondok mindent a Mucurró, az meg mehet a börtönbe, mer hiába mongya, hogy nem az vót, nekem fognak hinni, nem kő még tanú se, be köllött érne neki a Marissa.

De a Maris is olyan vót, hogy nem mindig lehetett vele, oszt akkó efelejtette, hogy mi vót velem előtte, vagy hogy fé a gyámügytő. Mer Maris is ivott, mer szeretett, a gyerekek meg rám vótak hagyva, a Mucur meg gyüött haza a kocsmábó, vagy honnan, de részeg vót, a Marissal nem lehetett má megin, mer az is részeg vót, olyan részeg vót, hogy aszt se tutta, hó van, meg hogy ki az a marha, aki begyüött a házba, mer nem ismerte meg az urát. A Mucurnak meg villogott a szeme, hogy neki most ez kő, mer szetveti az ideg, ha nem tud valakive, forgatta a nyakát, oszt hát, mer más nem vót, megin odagyüött hozzám, efelejtette, hogy fé tőlem, odagyüött, hogy akko velem, mondom, megin tökön rúgom, de maga elé tette a kezit, azé vót, amire emlékezett, meg ekezdett ölegetni, na, akkó montam neki, hogy a gyerekekke én vótam egész nap, mer a Maris pálinkáé baszik a szomszédba, akkó a Mucur keze megát. Baszik, aszt kiabálta, hogy baszik, főrázta a Marist, és adott neki, a Marisbó csurgott a vér, de a marha ember csak ütötte, annyira ütötte, hogy kiment a fejbő, hogy velem mit akart. És ez hányszor vót, kiabáta, hányszor vót, osztán mikor elverte, mel-léfékütt és megcsináta, a Maris meg rítt, osztán csak szuszogott, efelejtette, hogy fáj neki, mer ez má jó vót, amit a Mucur csinát, jobb, mint amikő verve vót. A gyerekek ebbe nőttek fő, úgyhogy a kicsiny Mucurok meg Marisok pont olyanok lesznek maj, mind az apjuk meg az anyuk vót, de én, montam magamba, hogy én ezekke a cigánokka nem akarok élni, mer én nem akarok se tolvaj lenni, se egy olyan asszon, aki hát úgy él, mind a Maris, hogy átmege a szomszédba, amikő a szomszéd ember felesége emegy a bódba, oszt egy üveg pálinkáé szétrakja a lábát, az az ember meg ráugrik, oszt csinája, akkor nem mongya, hogy büdös cigán, most nem mongya, csak amikő a Maris kéri a pálinkát, akkó azé aszongya, hogy nem elig, hogy megbasztalak, büdös cigán, nem, mongya a Maris, a pálinkájé csinátam, megállapottunk, kinek kőne a maga lötyyett fasza. Felejcsed e a pálinkát, monta az ember. Ha nem ad, többet nem csináhattya, meg az asszonnyal se lesz többet semmi, mer emondom neki, megvárom itt, meg magára varrom valamejik gyereket is, a Józsikát, az ugyis olyan fehér bőrű, hogy magátó van. Nem csinász ilyet, mer akkor agyonverlek. Az má késő lesz, monta a Maris, mer a felesége akko má mindent tunni fog, röhögött. Oszt a szomszéd má nagyon ideges vót, mer arra gondót, hogy ez megtörténik, meg fét, hogy mingyá hazagyün a felesége, úgyhogy végü kiöntötte a pálinkát a Marisnak, takaroggy, te ragyás, és kilökte az utcaajtón, a Maris ott el is esett, de mindig elesett, tele vót főtál a combja.

Nem olyan az az ember, főnevet két gyereket, monta a Mamika, mer ő mindenkirő aszt gondója, hogy nem olyan, hanem jobb, pedig olyan, montam, meg hogy én is kerütem nála rossz helyzetbe, mikor átmentem, hogy kőne egy pár tojás, milyen tojás, mongya az

az ember. Hogyhogy milyen tojás, mer nem gondótam arra, amire ő gondót, de mingyá mongya is, hogy milyen, mer ha nekem olyan is jó, akkó nem köll a feleségit megvárni, mer ő is oda tuggya anni. Vén marha, montam neki, hogy mit akar tőlem, nem lássa, hogy hány éves vagyok, az cigánná má jó, mondja, meg kapdosott utánam, nem figyetem rá, hogy mit mond még, hogy mit ad érte, ha csinájuk, hazamentem, mer fétem tőle, aszt meg nem akartam, hogy belerúgok, mer a rendőrök is aszt gondóják, mind a Mamika, hogy ez egy rendes ember, én meg csak egy cigán vagyok. A Mamika nem is gondója, mennyi rossz van a parasztokba, csak nem mongyák e, mer cigánnal akarja csináni, az meg olyan, hogy nem számít, ha meg a cigán emongya, aszongyák, hogy csak hazudik, a cigán, ha nem lop, hazudik, pedig igazat mondok.

JÁNOKI-KIS VIKTÓRIA

KRISTÁLY

– Ez undorító, nem csinálom tovább – jelentette ki a lány.

– Én sem. Hányok tőle – tette hozzá a testvére.

– Mondtam, hogy az ízületnél vágjátok – bosszankodott az anyjuk. Maga elé húzta a tyúkot, lenyeste a lábait. – Hogy akartok férjhez menni, ha még ez sem megy?

– Sehogy – felelték az ikrek, és átvonultak a nappaliba.

Az asszony elgondolkodva nézett utánuk. Még mindig rá tudott csodálkozni, milyen fehérek, milyen szőkék, milyen kék szeműek. Mintha nem is az ő testéből bújtak volna elő tizenöt évvel ezelőtt.

Eszébe jutott a romatelepe, ahol felnőtt. A poros arcú, kócos gyerekek, akikkel együtt csavargott a szeméthalmok között. Vajon mit szólnának a rokonai, ha egy nap beállítana hozzájuk a családjával? Maxim még hagyján, de erről a két kis hattyúról biztos nem hinnék el, hogy Báder Lola lányai. Már ha élnek még arra egyáltalán rokonai, hiszen úgy hallotta, nemrég szétrobbantották az egész utcát. Azt is csak hírből tudta, hogy a testvérei elköltöztek. Nem beszélt velük a temetés óta. Anyja akkor elég egyértelműen tudtára adta, hogy örökre pusztuljon a szeme elől, *apagyilkos, gádzsószipó, züllött rakli*.

Visszafordult a konyhapulthoz, megmosta a húst, felrakta főni az ebédet. Fehér abroszt terített az asztalra, középre kitétte a virágokkal teli kristályvázát. Míves csiszolású, robusztus darab volt. Aznap vette, mikor megtudta, hogy fiút vár. Szerette nézegetni, mert arra emlékeztette, milyen boldogok voltak akkoriban Andrással.

Melege volt, bukóra nyitotta a konyhaablakot. Elővette a tányérokot, evőeszközöket, de amint meghallotta a kertkapu nyikorgását, összerezsent. Megigazította a kontyát, bekiáltott a nappaliba.

– Megjött apátok!

A férfi még át sem lépte a küszöböt, lányai a nyakában csüngtek.

– Kit műtöttél éjjel?

- Volt motoros baleset?
- Az a legdurvább, ugye?
- Nyugi, drágáim, csak egy öregasszonyt kellett összecsavaroznom. Anyátok?
- A konyhában – felelték az ikrek, és visszasiettek a tévé elé.
András ledobta a zakóját, Lola mögé lépett, a nyakához hajolt.
- Mit főzöl?
- Piaszagod van.
- Egész éjjel ügyeltem.
- Megint bent ittál? – fordult meg az asszony.
A férj elhúzódtott, átment a nappaliba. Leült a lányai közé, átölelte őket.
- Mit néztek?
- Csak kapcsolgatunk. Apa, elviszel minket Pestre? Kellene egy új gönc a karácsonyi bulira.
- Nekem is.
- Jó, de muszáj előtte aludnom egy órát, különben szétrobban a fejem.
- Ha most elalszol, semmi nem lesz az egészszből.
- Miért nem kéritek meg a bátyákat?
- Mert utál minket.
- Tényleg, hol van Maxim?
- Fent – felelte Lola. – Szombat van, édesem, hadd aludja ki magát.
- Legalább köszönni lejöhetne – felelte a férfi. Felállt a kanapéról, odalépett a bárpulthoz, töltött magának egy konyakot.
- Máris felébresztem – mondta halkán az asszony, és elindult az emeletre.

Pár perc múlva nyurga, görnyedt hátú fiú lépdelt le a nyikorgó falépcsőn. Úgy vonszolta magát, mint akinek minden csontja fáj. Zsíros, fekete haja arcába lógott, kiszáradt ajkai tele voltak sebbel. Bevánszorgott a nappaliba, leült, a padlót bámulta.

- Fiam, egy roncs vagy – közölte az apja.
- Kérsz egy pohár vizet? – kérdezte az anyja.
Maxim nem válaszolt, ingujjával megtörölte az orrát.
- Fúj – fintorogtak a lányok.
A fiú felnevetett.
- Mit röhögsz? – mordult rá a férfi.
- Tessék?
- Azt kérdeztem, mit röhögsz? Süket vagy?
- Én nem röhögtem, csak köhögtem. Illetve lötyögtem – mondta Maxim. Ismét vihogott, ezúttal egészen vékony, magas hangon.
- Lola, látod ezt!? Szórakozik velem.
- Nyugodj meg, drágám! Neked pedig hozok egy pohár vizet, kisfiam. Kérlek, szedd össze magad.
- Maxim inni próbált, de ahogy a víz az ajkához ért, öklendezni kezdett.
- Ideje, hogy egy kicsit elbeszélgessek veled – lépett hozzá az apja. – Állj fel! Hallod? Állj fel, és nézz rám!

Maxim feltápáskodott, megállt az apja előtt. Ugyanolyan magasak voltak, de minden másban különböztek. Se a testalkatuk, se az arcvonásaik, de még a bőrszínük sem hasonlított. Úgy álltak egymással szemben, mint valami genetikai tréfa, amit egyikük sem értett.

– Én tizenhét évesen minden délután a felvételire készültem, te meg csak alszol, vagy hallgatod a szellemi fogyatékos zenédet. Most megint mit röhögsz? Áruld már el végre, mi olyan vicces, te seggfej!

– Seggfej, vegyszer, egyszer, kétszer, sztondul a, sztondul a B-terv.

– Esküszöm, megütlek – ragadta karon az apja.

– Összetöröd a csontomat, te barom! – rántotta el magát a fiú, de arcán pofon csattant. Megtántorodott, elesett, szájából ömleni kezdett a vér.

– Hozzá ne merj nyúlni! – sikított az asszony.

Maxim felkönyökölt, letörölte az állát.

– *Elentego gádzsó* – sziszegte. Oldalra köpött, felállt, és kiszaladt a házból.

A veszekedés utáni csend tompa fájdalomként nehezedett Lolára. Nézte a vaskos, tömör faajtót, ami mögött a fia eltűnt. Megigazította a kontyát, visszabicegett a konyhába.

– Nehéz éjjel volt, drágám – szólalt meg a férfi.

A nő megrázta a fejét. Elmosta a húsvágó késeket, kisebbre vette a lángot a káposzta alatt. Visszament az előszobába, felvette a kabátját.

– Déltre kész az ebéd – mondta. – Ne várjatok meg, kimegyek a temetőbe.

– Tudod, mennyire szeretem.

– Ha csak így tudod, inkább ne tedd!

– Nem nézhetem ölbe tett kézzel ezt a züllést.

– Mert te aztán különb vagy – felelte a nő. Kinyitotta az ajtót.

– Jól van, menj csak ki a temetőbe! Ne velem beszélj, hanem a halott apáddal!

Lola sietve lépdelt a buszmegálló felé. Jobb combja sajgott, szinte egyenként érezte a csavarokat, amiket András – akkor neki még dr. Beleznay – húsz évvel ezelőtt belefűrt a medencéjébe. Szinte gyerek volt még, tizenhat éves, és a férfi lenyűgözte. Csak akkor volt boldog, ha a közelében lehetett.

Piros szoknyájára fekete pöttyöket csapott az érkező busz. Felszállt, leült az ablak mellé, homlokát az üvegnek támasztotta. A híd alatt sötéten robajlott a folyó, erős szél rángatta a partot szegélyező fák koronáit. Alig volt pár ember a megállóknban, a város utcai kongtak az ürességtől.

Elsőként szállt le a végállomáson. Bement a vasútra, vett sört meg cigarettát, majd visszasietett a főbejárat elé. Várta a csatlakozást. A közelben ácsorgó taxisok cigarettafüstje megcsapta az orrát. Kilenc éve nem gyújtott rá, pedig fiatalabb korában láncdohányos volt. András kedvéért szokott le, de most erős vágyat érzett arra, hogy elszívjon egy szálat az apjának vásárolt pakkból. Benyúlt a táskájába, de meglátta a buszt. Keresztet vetett, elindult a megállóba.

Hátul, a templom oldalánál ment be a temetőbe. Apja sírja az emlékmű szomszédságában állt. Fekete márványból készíttette, hullámos fejkövel, mives mécsstartókkal és kőpaddal a rokonoknak, akik majd jönnek meglátogatni a halottat, elbeszélgetni vele. Persze csak ő jött, más nem mert, még az anyja meg a testvérei sem. Minden családtag félt, mert Báder Lajos szúrta le a vajda fiát, Lola első férjét, aki félholtra rugdosta a fiatalasszonyt, amikor el akart szökni tőle. És bár az öreg Báder is belehalt az utcai késelésbe, minden rokona rettegett a bosszútól. Lolának háromszor is újra kellett csináltatnia a sírt a rongálások miatt. De nem érdekelte. Nem félt. Kijárt, vitte a virágot, vitte a cigit, vitte a sört imádott apjának.

Leült a padra, felbontotta a dobozt, az első kortyot kilötytyintette a földre. A habok siste-
regve tűntek el a fekete agyagrögök között.

– Egészségedre! – mondta, és ivott. A szénsavas, vibráló íz bevonta szájpadrását, megnyugodott. – Ha tizedannyira érdekelné, mint a munkája vagy a pia, már rendben lennénk – folytatta halkán. – Bezzeg a lányoknak egy tüsszentésért is tapsol. Valami nem stimmel. Valamit nagyon elrontok, apa.

Megint öntött a földre, a maradékot kiitta. Maximra gondolt. Nem értette, miért vált olyan megközelíthetetlené az utóbbi időben. Nem is emlékezett rá, mikor beszélgetett vele utoljára.

Balról hangokat hallott. A temető főbejárata felől öt férfi közeledett. Középen egy kövér, aranyláncos roma, tőle jobbra és balra bőrkabátos, kemény arcú fiatalok. Egyenesen felé tartottak.

– *Romnya!* Te vagy a Báder Lola? – szólt a kövér.

– Mit akarnak tőlem? – állt fel az asszony.

– Na, megvan a Beleznay gyerek *daja* – vigyorodott el a férfi.

– Semmi köze hozzá, kinek az anyja vagyok – felelte Lola, de torka elszorult.

– Már hogyan lenne. A faszszopó fiacskád zsályával seftel az utcánkban.

– Tessék?

– Ne játszd az agyadat. Attól, hogy felcsinált egy *gádzsó*, még nem vagy úrinő. Fogjad rövidebb pórázra a *shavódat*, különben a pofáján húzzuk ki a belét. Érthető?

Az asszony tétován nézett egyik férfiról a másikra, majd lassan bólintott.

– Téged is csak az apádra való tekintettel nem rángatlak meg. Egyszer segített a *familijánknak*. De ha ez a Beleznay gyerek lecsapolja előlem a *lővét*, kitépem a szívét. *Phurde!* – mondta a kövér, és a földre köpött. Vállrándítással jelezte a többieknek, hogy végeztek.

Lola visszaült a padra, kezét combjára tette. Mindkét lába remegett.

Fázok. Legalább a kabátomat felvehettem volna, mielőtt becsapom azt a kibaszott ajtót. A nadrágzsebembe nyúlok, de csak egy taknyos zsebkendőt találok. A cucc fenn maradt a szobámban, a pénzzel meg a telefonommal együtt. Remek.

Megkerülöm a házat, kinyitom a fészter ajtaját, előhúzó a létrát, nekitámasztom a falnak. Felmászok, az ablakom nyitva van, ezt sosem felejttem el, a menekülőutat kérjük, hagyják szabadon. Bemászok a szobámba, arcon csap a reggeli cigim szaga. Kemény cucc volt, egy perc alatt ledarálta a másnapot, csak túl korán törtek rám. Ez az önimádó balfasz mindig megérzi, mikor kell előrángatnia. A számhoz nyúlok, még mindig szivárogo belőle a vér. Zsebre vágom a mobil meg a pénztárcát, keresem a maradék anyagot, egy postai csomagban kell lennie. Nyitom a varázsdobozt, már csak három tasak van a húszból, vissza kellene vennem egy kicsit, mert szétmállik az agyam, ha így folytatom.

Hangokat hallok a folyosóról. Elteszem a pakkokat, bezárom a dobozt, visszarakom a szekrénybe. Felkapom a kapucnis pulcsimat, átlépek a párkányon, a létra fokai megnyikorodnak alattam. Elfutok a fészter mögött, átmászok a drótkerítésen. Csúszik a fű, térdre esem a töltésen. Éppen jókor, anyám tíz méterrel előttem sétál el a járdán. Lapulok, figyelem. Sántít, feldúlt, neki is agyára megy már az öreg. Esik. Na ez még kellett. Guggolva indulok el a másik irányba, kivárom a kishíd alatt, míg anya eltűnik a busszal.

Tisztul a fejem, a másnap csak gyomortájon ingerel, a reggeli herbált végképp lenullázta a pofon meg a zizegő eső. Felhívom Dimenziót. Ma este tropára szét akarom csapni magam, a zsályá nem lesz elég. Rodkóék amúgy is egy perc alatt szét fogják kapkodni. Hülye lennék három csomaggal kimenni a telepre, kell katica is. Szombat van, este csordultig lesz a klub csajokkal, ha viszek nekik bogyót, kedvemre válogathatok.

Foglalt. Dimenzió mindig foglalt, a város kedvenc dílere. Minden árut előtesztel, és a próbatrippeket felynyomja a blogjára. Lehet valami kikezdzhetetlen kapcsolata a zsarukkal, de hiába faggatom, nem árulja el. Végre kicsöng. Itt Dimenzió, mondja. Recseg a hangja. Vagy most ébredt, vagy már picca készen van. Csá, haver, össze tudunk futni? Mi kéne? Harminc kockacukor, kettesével zacsizva. Negyedóra múlva a szobor mögött. Jó, ott leszek.

Nem szállok fel a buszra, nehogy összefussak anyámmal. Rossz döntés volt, pár perc alatt bőrig ázom. A kapucnis pulóverem frottírtörölközőként szívja magába a vizet, tocsog a hajam. A hídon már futok, a bakancsom talpa alatt sercenne csattannak szét a tócsák. Vizes az arcom, a pólóm, a mellkasom, csak az alsógyatyámat érzem száraznak.

Az eső határozottan kiemeli a szobor mögötti hűgyszagot. Várok. Eltelik öt perc, tíz, eláll az eső, kezdem felcseszni az agyam. Hívom Dimenziót, de kinyom. Végre meglátom a járdán, integetve szalad felém. A tenyerembe csap, vállon vereget. Nem sokat beszélünk, de minden érintésnél átadunk valamit egymásnak. Előbb ő csúsztat a markomba egy lefóliázott csomagot, aztán én adok neki a pulcsiujjam alól egy összezsavart pénzköteget. Futólag pillantunk a kapott holmikra, elég rég ismerjük egymást, nem volt még precedens komolyabb átbaszásra. Érdekünk a jó viszony, Dimenzió a fő forrás, én mostanában kezdtem teríteni a cuccot. Megint viszel ki a telepre? Mi közöd hozzá? Csak óvatosan, Cirkusz Maximusz, az ott kemény terep, mondja, aztán hátat fordít, és eltűnik a felső part menti mezsgyén.

Hiába süt ki a nap, a szél jégpáncéllá merevíti rajtam a ruhákat. Kocogva futok a főtérig. Más dílerekkel ellentétben, akiknek latyakosra izzad a pöcsük, mire egy nagyobb pakkal átsétálnak á-ból b-be, én kifejezetten élvezem, mikor úton vagyok a cuccal. Felpörget. Van, akit a vadvízi evezés, van, akit harminc pentakristály-tabletta a bakancsszárban.

Szinte várom, hogy elsétáljon mellettem egy rendőr, és az arcába röhögjek. A legtöbb ismeri az öregemet. Ha baleset vagy erőszak történik a városban, a szerencsétlenül járt fazon biztosan apám keze alatt köt ki. Hiába tudja mindenki, mekkora alkesz, elnézik neki. Bebaszva is jobban műt, mint bárki más. Imádják, mint valami import görög istent. Feltételezni sem mernék, hogy a fiacskája ki van bélelve anyaggal.

Legalább fél órát baktatok a külváros felé, de egyetlen rendőrrel sem találkozom. Elindulok a telep irányába. Beteszem a fülhallgatót, Boris Brejcha kell ma, a reggeli pofon után. A The Mad Doctor éppen jó lesz. Lépteim hamar ráállnak a minimál zene ritmusára. Ha tempósan megyek, a mix végére befutok a célba. Körülöttem egyre nyomasztóbb pusztulat nehezedik a házakra, gyűlnek a kóbor kutyák. A roncstelepnél jobbra fordulok, innen már csak egy sarok. Olajfoltos pocsolják közt szalalomozva jutok el a beszögellésig.

Rodkók a sarok utáni második épületben laknak. Libafosszínú, palatetős vályogház, egyik ablakában sincs üveg. Épp odaérek, mikor Fecska néni kilép az ajtón. Vaskos combjain pattanásig feszül a rózsaszínű melegítőalsó, mellei pufimellénybe vannak passzírozva. Maximilián, kiált rám széttárt karral. Megölelem. Tolulnak kifelé a többiek. Rodkó húszéves, csontsovány, herbálfüggő. Tupka talán tizenhat, ad magára, piros inget hord, és sötétkék farmergatyát. Mercedesz tizenhét, egyidős velem, terhes valakitől. A három kicsi kiabálva követi a nagyokat. Hat gyerek, egy anya, zéró apa.

Betessékelnek, körbevesznek, fogdosnak, nevetgélnek, szinte összevesznek rajtam. *Kucs Maximilián*, mondja Fecska néni, hogy van az én Lolácska *prálom*, és belekezd a szokásos litániába, hogy milyen jó lenne újra látni anyámat, de nem forgathatja fel a húga életét, így is mekkora baj lenne abból, ha a doktor úr megtudná, a fia kijár ide a senki földjére. Sajnál-

kozva bólogatok. Ismét annyiban maradunk, hogy jobb, ha senki sem tud a látogatásaimról.

Rodkó félrevon a konyhának becézett, ablaktalan előszobába. Kidülledt szemmel kérdi, hoztam-e anyagot. Bólintok. Rágyújtok, kivesz egyet ő is a dobozból. Megveregeti a vállam, azt mondja, jó tesó vagy, haver, *csacso prál*, bárcsak lenne lóvém, az istenit neki, még szerencse, hogy ugyanaz a *rat* csorog az ereinkben. Nincs fontosabb a *familijánál*, hogy rohadjon meg a *dadom*, baszik ránk, magyar nőt kúrogat Pesten. Na, mi lesz, beveretjük a cuccot?

Visszamegyünk a szobába. A sarokban álló kis kályhában sercegve ég a tűz, kémény nincs, bent gomolyog a füst. Elhajtom az ablak előtt csüngő szőnyeget, hátha jön be valami oxigén. Leülök egy kanapéhoz hasonló bútordarabra, Mercédesz és a három kicsi mellé. Fecska néni a háromlábú hokedlin egyensúlyozik, Tupka az emeletes ágy tetején szívja a cigimet. Mind engem néznek, meg vannak tőlem babonázva. Nem értik, miért jövök el hozzájuk, hozok nekik cigit, cuccot, kaját, néha pénzt. Mosolyognak, látom, hogy kedvesek akarnak lenni, de mindegyik fejében az jár, mit tudnak rólam legombolni.

Mercédesz, vidd ki a *khurdókat*, szól Rodkó a hűgának. Viszi a faszom, nem látod, hogy vendégünk van, beszélgetni akarok vele, feleli a lány. Rám mosolyog. Vidd ki őket, ha mondom, *kernyol dzsivipen*, üvölti Rodkó, mire Mercédesz szitkozódva feláll, és kivezeti a három gyereket. Hallom, ahogy az udvaron egymásnak koppannak a műanyag flakonok. Talán focizni kezdtek.

Fecska néninek nem kell külön elmagyarázni, miért akarunk egymás közt lenni, szó nélkül kimegy a szobából. Előhúzom a tasakokat. Rodkó remeg, szorosan mellém ül, Tupka leugrik az emeletes ágyról, elének guggol. Mindhárman a cucc fölé hajolunk. A kis műanyag zacskókról vigyorgó Joker-fejek néznek vissza ránk. Nyugi, mondom, én bontom, ez bivalyerős cucc, nyolcezer egy tasak, speckó helyről rendeltem.

Nebassz, kiáltanak fel egyszerre, Tupka nyújtja a fapipát. Kinyitom az egyik tasakot, csípős mentolszaga van. Megtömöm a pipát, kattán az öngyújtó, sísteregve fellobbannak a szárított növénydarabok. Benn tartom a füstöt, karikát fújok, megint szívok. Tűk állnak a koponyacsontomba, rögtön lezsibbad a lábam. Négykézláb viszem el a pipát Rodkóig. Leül, hátát a falnak támasztja, szája sarka megremeg. Három körrel betoljuk az egész csomagot. Senki nem mozdul. Én is a padlón fekszem.

Az ablak előtt lógó szőnyeg peremein fényes csíkok villódnak. Becsukom a szemem. Mikor újra kinyitom, már csak a csíkokat látom. Rájövök, hogy több oxigénre van szükségem. Fel akarok állni, levenni a szőnyeget, de nem érzem a lábaimat. Nyelem a füstöt, próbálok megnyugodni.

A kályhából kiszálló szikrák úgy keringenek körülöttem, mint egy csapat szentjánosbogár. A forgatag közepén megjelenik Rodkó csontos, szürke arca. Szája ki van rúszozva, mint egy gonosz bohócnak. Nagyon elégedett magával, ujjongva kiabálja, hogy Jokert húztunk, apám, Jokert!

Tupka rátámaszkodik a térdére, öklendezik. Hányása örvénylő tölcser a szoba közepén. Szólok neki, álljon hátrébb, nehogy beleessen. Azt mondja, nagyon fél, meg fog halni. Mellém ül, átölelem, ritka bűdös, de ez lényegtelen, mert a fizikai valóság most olyan mesze került az elmétől, hogy talán sosem fog újra egybeérni a kettő. Nyugtatom, hogy ez csak egy utazás, amire együtt váltottunk jegyet. Mégis reszket. Azt hajtogatja, olyan helyre érkezett, ahonnan nincs visszaút.

Szaggató fejfájásra ébredek. Ez kemény tripre sikerült, nem voltam rá felkészülve. Rohadt herbál, minden tasak másképp üt. Tupka csukott szemmel fekszik a szoba sarkában, de a mellkasa mozog. Rodkó a Marbimat szívja. Végre magadhoz tértél, *csacso prál*, vigyorog.

Eszméletlen rondák a fogai. Felálllok, behozom a vizes kancsót, lemosom Tupka arcát. Felébred, cigit kér. Alkonyodik.

Fél óra alatt összekaparjuk magunkat, elindulunk a városba.

Csucusu házibulijában kezdünk. Becsöngetek, a házigazda bevezet minket, vegyülünk. Egy babaarcú lánnyal beszélgetek. Emós figura, füstös fekete szem, lila száj, áramütéssel kezelt haj. Jól áll neki, egyszer mintha már tetszett volna nekem. A gyanúm beigazolódik, mert a harmadik mondatnál lemaximoz. Nekem persze fogalmam sincs, hogy őt hogy hívják, de higgadtan kezelem a szitut. Míg csevegünk, pásztázom a terepet. Nagyjából harmincan vagyunk, a fele potenciális bevő.

Rodkó és Tupka közrefog, kezükben pezsgő, nekem is odanyújtanak egyet. Felhajtom, a vége az orromon jön ki. Elvonulunk a mosdóba, Rodkó egy egész katicát kér, a másikat Tupkával befelezem. Lóvéről szó sincs, de nem akadok fenn rajta. Tudom, hogy kihasználnak, de legalább őszintén.

Visszamegyek a konyhába, a lányt keresem. Egy karéj lila hajú punk veszi körül, befurakodok közéjük. Amerikáról magyarázok, tavaly kint voltam faterommal, míg ő konferenciázott, Philadelphia utcáit jártam. Úgy imbolyogtam a felhőkarcolók között, mint részeg matróz a fedélzeten. Liberty Place, Comcast Center és a többi. Muszáj beszélnem. Remeg az állkapcsom, csikorgatom a fogaimat. Szar szakasz. Jobb lesz, ha kimegyek a mosdóba.

Belenézek a tükörbe, megrándulnak a nyakizmaid. Szédítő sebességgel gombolom ki az övemet, percekig üríték. Kézmosásnál beüt a cucc. Mindig a mosdóban kezd hatni. Állok, és élvezem, ahogy hülye mozdulatokat teszek a kezemmel, lábammal. Szinte ki tudnám tapintani, hol áramlik bennem a szer. Pár hónapja oltogat a kristály, eléggé rajta maradtam. Amikor lüktet a zene és pörget a cucc, annál jobb dolog nem történhet velem.

Megkeresem a srákokat, ölelgetjük egymást, boldogok vagyunk, muszáj néhány kedves szót szólnom mindenkihez. Egyesével odamegyek a punkokhoz, meglapogatom a vállukat. Az emós lány édesen mosolyog, alakulnak a fények, király a zene. Valaki eldönti, hogy induljunk táncolni.

Óriási euforikus amőbaként folyunk ki az utcára. Jó lesz, jó lesz, biztatjuk egymást, nyomulunk a főtér felé. A hely előtt sor kígyózik. Kézen fogom a lányt, gyere, mondom neki, ismerem a kidobót.

Bent tömeg van, a zene nagyon zsír, de kell még egy fél kristály. Bemegyünk a férfivécébe, magunkra zárjuk a fülkét, előveszem a cuccot, megkérdezem tőle, kér-e egy felet. Tétovázik, azt mondja, inkább negyed. Nincs olyan, hogy negyed. Kettétöröm a bogyót. Nem kell szarakodni a nyelv alá tevéssel, csak vedd be, szopogasd kicsit, aztán rágd szét, vagy nyeld le egészben. Ez az, nagyon király, imádlak, húzzunk táncolni.

Úgy szorítjuk egymás kezét, mintha össze lennének ragadva. Lépek a tömegben, a súlypontom megszűnik, oldalra dőlök, de egy idegen test visszaállít a pályámra. Fenséges a koordináció ebben a világban, nem tudok vele betelni. Az időérzet végtelenül gazdag, most eltelik egy év. Torzítva hallok a hangokat, mint egy lassított felvételen. Körülöttem minden vibrál és formálódik. Ha kicsit megrázom a fejem, visszaáll a normál kép, de aztán kezdődik előlről a metamorfózis.

Megtaláljuk a fiúkat, együtt szeletelünk, rángatóznak a lábaim, emócsi magasba emelt karokkal ugrál, hozzá kell érnem, együtt mozgunk, ez maga a paradicsom.

Nyomást érzek a tarkómon, mintha valaki nézne.

Megfordulok, ott áll apám a tömeg közepén. Szemei, mint két reflektor, rám szegeződnek. Elindulok felé, de eltűnik. Kissé befeszülök, de táncolok tovább. Megint meglátom

a világító szempárt, most egy aranyfukszos csávó arcából világít rám. Nyugtatom magam, ez csak halu, kellemetlen melléktermék, együtt jár a földi mennyországgal. Elmegyek brunyálni. Alig látom a végécsészét, de azért feltűnik, hogy vért pisilek.

Megengedem a csapot, bevezetem az arcomat, nyakamat, hajamat. Iszom pár kortyot, indulnék ki, de a nyakláncos pasas ott terem előttem. Már nem világít a szeme. Hol hagyta a kuzinajaidat, kérdezi. Mit akarsz tőlem, lépek hátra. Csak tudni szeretném, hogy szolgál az egészséged, Cirkusz Maximusz. Kopj le, öreg, felelem. Kitérek az útjából, de oldalról meglök, a falhoz szorít, arcomon érzem a leheletét. Most szépen ideadsz mindent, *gogyávér shavo*, és nem seftelsz többet az én utcámban, különben kitépem a lelkedet, mondja. Vastag, fekete ujjával rábök a mellkasomra. Kurvára ver a szívem, ha nem tűnök el innen, kiugrik a helyéről.

Megfejelem a manust, hülyén néz rám, mint aki meglepődött. Elslisszanok mellette, kitörök a végéből, átverekedem magam a tánctéren, kiesek az utcára. Térdeim a járdának koppannak. Felpattanok, futok a folyó felé. Torkomban dübörög a szívverésem, gepárdlábaim vannak, nem érik a földet.

Fölszaladok a hídra, át a túlsó partra. Visszanézek, valaki jön utánam. Rohanok tovább a töltésen, lüktet a halántékom, haza akarok érni, otthon akarok lenni, bent a szobámban, az ágyamban, a paplan alatt. Azt akarom, hogy anya idegesítő kérdéseket tegyen fel, és apa üvöltjön velem. Hiányzik a hangjuk. Félek.

Arcomba csapódik egy fűcsomó. Fényes, lila köröket látok. Nincs levegő, de most megint van, óriásit dobban a szívem. A jobb kezem mintha megfagyott volna, csak a másikat tudom felemelni. Csuromvíz a homlokom. Távolodok önmagamtól, fentről látom a testemet. Görcsbe rándul, kienged, görcsbe rándul, kienged. Eszembe jut a lány neve, Nadinka. Még el is mondta, hogy azt jelenti, reménység. És ahogy erre rájövök, elsötétül minden.

– Ébresztő, fiatalember! – kiáltotta a mentőorvos, és letérdelt a fiú fejéhez. Kinyitotta a száját, belenyomta a motoros szívót, kitararította a hányadékot. – Lélegzik – mondta a mentőápolónak, majd megrázogatta a fiú vállát, megnyomta mindkét szemöldökét. – Nem nyitja a szemeit. Verbális kommunikációra képtelen. Motoros válasz nincs.

– A haverja felszívódott. Telefonon azt mondta, kristályoztak.

– Forró tapintású bőr, alkoholszagú lehelet, óriási pupillák. CGS 3, mélyen eszméletlen, intubáció indikált – hadarta az orvos, kezei közt tartva a fiú állkapcsát.

– Két perce van a kórház, vigyük el!

– Nem merem megkockáztatni. Nazofaringeális tubusokat. Oxigénmaszkozot. Biztosítom a vénát. Jöhet a monitor.

– Működik.

– Kezdheted a terítést.

A mentőápoló kinyitotta a táskát, előkészítette az eszközöket. Megtöltött két fecskendőt, elkezdte a csekklistát. Ő kérdezett, az orvos válaszolt, egymás után, újra és újra. Gyorsan, rutinosan hajtották végre a műveleteket.

– Megvan. Készítsd a transzportra – mondta az orvos.

– Sztétcsapta magát rendesen ez a barom – ingatta meg fejét az ápoló. – Értesítsük a rendőrséget?

– Hagyjad! Ismerem, a Beleznay fia.

– Nem mondod?

– Vigyázz a nyakára! És csomagold már, rohadt hideg van.

Mire hazaért a temetőből, üres volt a ház. A húsos káposztának csak a fele volt meg, vissza se tették rá a fedőt. Leült az asztalhoz, de nem evett. Állandóan a kövér férfi hangját hallotta a fejében.

Felállt, nekitámaszkodott a pultnak, jobb lábát megemelte, így kevésbé fáj. Kinyitotta a konyhaablakot. A szél éppúgy tépdeste a fűzfák ágait, mint reggel. Napok óta nem járt a hátsó kertben. Fel kellene szedni a diót, összegyűjteni a letört ágakat, elgereblyézni a vakondtúrásokat. Ha ő nem csinálja meg, senki. András inkább megműt laporoszkóppal tíz vakbelest, mint hogy hozzáérjen egy gereblyéhez. A lányok lusták, finnyásak, be nem koszolnák kerti munkával a francia manikűrjüket. Maxim meg alig van otthon. Ha mégis, csak gubbaszt a szobájában. Legfeljebb enivalóval lehet kicsalogatni, de amint megeszi, újra eltűnik.

Erőt vett magán, kibicegett az előszobába. Leakasztotta a kardigánját, véletlenül lesodorta Maxim bőrdzsekijét is. A kabát belső zsebéből fényes kis tasak csúszott a padlóra. Lehajolt érte, felvette. Visszataszító bohócej vigyorgott rajta, úgy festett, mint egy gumicukros csomag. Amint letépte a tetejét, émelyítő vegyszerszag csapta meg az orrát. Szürkészöld törmelék volt a zacskóban. Tenyerébe szórt egy keveset, fűnek tűnt. Lánykorában szívott utoljára marihuánás cigarettát, de annak nem ilyen volt a színe és a szaga sem. Bár megfogadta, hogy sosem fog turkálni a gyerekek cuccai közt, most mégis azzal az eltökélt szándékkal indult fel az emeletre, hogy a legapróbb részletekig átkutatja a fia szobáját.

Benyitott. A hangfal tetején színig álltak a csikkek egy óriási hamutálban, a szétdobált ruhák ontották magukból az izzadságszagot. Ételmaradékoktól bűzlő tányérok, szétdobált kólásüvegek heverték mindenütt, de ebben nem volt semmi különleges. Vasárnaponként, mikor bemehetett elvégezni a takarítást, általában hasonló látvánnyal találkozott. Most mégsem kapkodta fel a gyűrt ruhákat, nem pakolta össze a mosatlant, nem szedte össze a szemetet, csak figyelt. Tudni akarta, mit rejt a káosz, mit titkol előle a gyerek.

Az ágy felett lévő óriásposztert például még sosem nézte meg rendesen. A kép közepén egy sárga pólós férfi állt, magasba emelt karokkal. Fején ijesztő, ördögszerű álarc, mögötte önkívületben táncoló lányok. A kép alján cirádás felirat: Boris Brejcha, High-Tech Minimal. Talán ez lehet az a furcsán ciripelő zene, ami esténként kihallatszík a folyosóra, gondolta.

Tekintete a szemeteskukára esett. Letérdelt mellé, kipakolta. Legalább tíz széttépett cigisdobozt talált. Mindegyikből ugyanaz a két kis papírdarab hiányzott, a felnyitható tető két oldalán. Előkerült még nyolc félbehajtott A4-es lap is, mindnek koszos, barnásszürke volt a belseje.

A könyvespolcon meglátott egy lelakatolt fémdobozt. A kulcsra hamar rálelt az asztali ceruzatartóban. Kinyitotta a ládikót, egy halom nagy méretű boríték feküdt benne. Kivette őket, mind ajánlottan, elsőbbségivel érkezett a fia nevére, de üresek voltak. Alattuk talált egy különálló rekeszt. Felhajtotta. Papírcsíkkal átkötött húszezresek sorakoztak benne, szorosán egymás mellé illesztve. Visszac sukta a rekeszt, rádobálta a borítékokat, lecsapta a doboz tetejét.

Leült a fiú asztalához, mély levegőt vett. Nézte a rojtos szélű füzeteket, rágott végű, tompa ceruzákat, olvashatatlan jegyzeteket. Rendetlenség mindenütt: az ágyon, az asztalon, a polcokon. Csak a húszezres kötegek álltak egymás mellett precíz, katonás rendben.

A tanárai azt mondják róla, okos fiú, de nincs jelen. Hiába ül az órán, nem lehet hozzáférni. Bármiből jó lehetne, de nem érdekli semmi. Pedig mi mindent megpróbált már, hogy felrázza! Elvitte művészeti órákra, sportfoglalkozásokra, még pszichológushoz is. Nem hatott rá egyik sem. Egyetlen dolog tudta időnként kikökönteni a magára erőltetett nihilből, ha

András elvitte vadászni. Bár ez évente legfeljebb háromszor-négyszer történt meg, utána napokig vidáman járt-kelt a házban, mintha nem is ugyanaz a gyerek lenne. Aztán persze elég volt egyetlen rossz májú apai intelem, máris elvonult, bezárkózott.

Nem volt kedve tovább kutakodni. Eldöntötte, hogy inkább beszél Maximmal, ha hazajön. Már ágyban feküdt, a lámpát is lekapcsolta, mikor András és a lányok hazaértek. Hallotta a nevetgélést, a zörögve nyíló bárszekrényt, a lépcsőn dobbanó lépteket.

Alvást színlelt, mikor férje belépett a hálószobába. Amint megérezte rajta az alkoholszagot, fentebb húzta magán a takarót. András egy percen belül horkolt, de ő csak forgolódott az ágyban. Gondolatai zabolátlannul csapongtak alvás és ébrenlét között. Úgy érezte, egész éjjel nem aludt egy percet sem.

Kora hajnalban telefoncsörgésre ébredt.

Férje morogva nyúlt a kórházi mobilért. Bár nem volt ügyeletben, megszokásból minden telefonhívást felvett. Fekve, félálomban szólt bele. Aztán felült, visszakérdezett. Végül annyit mondott, értem, huszonhatos szoba, máris indulok.

- Mi történt? – kérdezte Lola.
- Maxim a sürgősségi osztályon van. Drogtúladagolás.
- Tessék?
- Stabil az állapota, de jobb, ha megnézem.
- Túladagolás?
- Dizájnert használt. Valószínűleg kristályt.

Lola lerúgta magáról a takarót, felállt, de elhomályosult előtte a szoba. Megkapaszkodott az ágy szélében.

- Ne aggódj! Jó kezekben van. Maradj itt a lányokkal, én majd intézek mindent.
- Látnom kell.
- De mi lesz az ikrekkel?
- Tudnak magukra vigyázni. Legalább ők.

Hangtalanul, gyorsan öltöztek. Útközben egyikük sem szólalt meg.

Leparkoltak a kórház előtt. Lola megbotlott a parkolószegegyen, elesett. András felsegítette, megfogta a kezét, és később sem engedte el. Felsiettek a lépcsőn, átvágtak a főépületen és a belső udvaron, benyitottak a sürgősségre. A dolgozók hajbókolva köszöngettek nekik. Lola egy pillanatra megint annak a tizenhat éves roma lánynak érezte magát, akibe szerelmes lett a főorvos úr, akivel kézen fogva járkált a kórházban, és aki miatt fittyet hányt az egész világra, még ha tudta is, milyen meredek lejtőre fog kerülni ezzel a karrierje.

Átvágtak a hordágyakon nyöszörgő sebesültek között, szaladtak a folyosón a huszonhatos szobáig. Az ajtó nyitva volt, megálltak a küszöbön. Lola elengedte András kezét, és az ágyhoz lépett. Ujjait óvatosan a paplan szélére tette.

Maxim orrából két műanyag cső lógott ki, feje mellett gép pittyegett. Arca fakó volt, szemei körül befeketedett a bőr. Homlokán lila, kidudorodó seb éktelenkedett. Haja kócosan terült el a párnán, egyik tincsébe ragadós fűszál gabalyodott. Jobb karjába infúzió csöpögött.

- Beszélék az osztályvezetővel – suttogta András. Kiment a szobából.

Lola megfogta Maxim kezét, és tenyerei közé szorította.

Sejtette rég, hogy a fia drogozik, de nem mert rákérdezni. Mint mikor az ember érzi, hogy valami fáj belül, de halogatja az orvost, hátha elmúlik magától a nyugtalanító tünet. Hát nem múlt el. Nagyon is itt volt, itt feküdt előtte, kiterítve.

András összeszedetten tért vissza, arcáról eltűnt az apai aggodalom, magára öltötte orvosi szerepét. Katinonszármazékokról, görcsrohamról, izomszövet-károsodásról, kristálytúladagolásról, veseelégtelenségről, palpitációról, intubálásról és pszichiátriai kezeléstről beszélt. Lola az egészből csak annyit tudott megjegyezni, hogy kristály.

Végig ez a szó járt az eszében, míg hazafelé tartottak. András nem beszélt, nyugodtnak tűnt, egyenesen derűsnek. Mikor megérkeztek a házba, lányaik felpattantak a tévé elől, és apjuk nyakába ugrottak. Faggatták, mi történt.

A férfi leintette őket, enni kért.

Lola megterített, leültek az asztalhoz.

András evett pár falatot, majd letette a kanalat, és az ikrekhez fordult.

– Lányok, aki dizájnerdrogot vesz be, patkánymérget eszik, ezt jól jegyezzétek meg. Épeszű ember nem csinál ilyen ostobaságot. Ezerszer figyelmeztettem Maximot, hogy a lődörgésnek nem lesz jó vége. Anyátok sem hitt nekem – sandított a feleségére, és megint evett. Szája szélén lecsorgott a szaft, ahogy tovább beszélt. – Herbál, kristály, eki, speed, kiszámíthatatlan kemikáliák. Aki ezekkel bódítja magát, orosz rulettezik. A bátyátok most ott fekszik a kórházban, és gépek tartják életben. De rendbe fog jönni, hisz ezért vagyunk mi, orvosok.

Lola hosszan, eltűnődve nézte a férjét, aztán lehajtotta a fejét.

– És amint jobban lesz – folytatta a férfi –, felvilágosítom, mekkora balfaszágot csinált. A nővérek drogot találtak a cipőjében, nem is keveset. Ha nem tudtam volna elsimitani a dolgot, már nyakunkon lenne a rendőrség. Ez van abból, ha valaki csak lézeng egész nap, és nincsenek céljai. Ezerszer elmondtam neki, készüljön a felvételire, de nem. Csak bulizott. Esztelen barma, túltolja azt, amit ő maga ad el.

Nem jó már ez a káposzta, megromlott. Ezek meg csak falják, mintha minden rendben volna. Kicsi kis hattyúk, bólogatnak, isszák az apjuk szavait, az meg parádézik. Nem akarom hallani, amit mond. Kitolom magam alól a széket, felálllok. Megfogom az asztal közepén álló vázát, átviszem a konyhába.

Kiveszem belőle a virágokat, lassan, szálanként. Előbb a lila őszirózsákat, aztán a nagyfejű dáliákat, végül a fehér, sugaras szirmú krizantémokat. Egyenlő távolságra helyezem őket a pulton, száruk végéről vízcseppek hullanak a padlóra.

Átemelem a vázát a mosogató mellé, elég nehéz. Megbillentem, kiöntöm belőle a megzöldült vizet. Kristályfaláról visszatükröződik az arcom, ilyennek még sosem láttam. A hátam mögött zajló beszélgetést távolról hallom, összeolvadnak a szavak, nem értem, mit jelentenek.

Megfordulok, hasamhoz szorítom a vázát. Hátulról közelítek a férjem felé. Fel-le mozog a halántéka, ahogy rágja a húst. A lányok rám néznek, most még a szokásosnál is egyformábbnak látom őket. Két fehér, törékeny, riadt kis arc. Még egyet lépek. A fejem fölé emelem a vázát. Megfeszítem az izmimat. És mindent beleadok az ütésbe.

SAÁD KATALIN

I Részlet a szerző Sár és ragyogás című regényéből |

A KOLOMP

Végre tavasz volt, melegen sütött a nap, anya és leánya kiültek a padra, az alsóépület elé. Tulajdonképpen a másnapi fizikadolgozatra akartak felkészülni. Nem mintha Luca professzor lett volna a témában, és Sára se igen szorult rá az anyai korrepetálásra, ezúttal mégis jó ötletnek tűnt, hogy együtt küzdjenek meg egynéhány feladattal. Csakhogy a nap heve elcsábította őket a tantárgy tanulmányozásától, és inkább átadták magukat az április fényeinek. Fejük fölött, az eresz sarkán egy tehénkolomp lógott sok idő óta, azt se tudni, hogy került oda. A fal sarka szélvédett hely lehetett, mert a kolomp soha meg se rezsent. Tán egy szellő tévedt váratlanul erre, mert a kolomp most megszólalt. Furcsállták, külön-külön, de nem szóltak rá semmit. Tovább napoztatták az arcukat. A kolomp másodjára is hangot adott, ezúttal kettőt kondult. Muszáj volt meghallani. Luca felugrott, és megrázogatta, ugyan mi érte? Tanácstalanul néztek egymásra. Még a racionálisabb Sárán is végigfutott a hideg. A talány nem időzött sokáig az aurában. A postás bekiabált a kiskapun: – Meghalt a tapasztóemberük! Öngyilkos lett!

Képtelenebb hír aligha érkezhett. Az ötvenhárom éves férfi remek erőben volt, rettentő mód szeretett élni, vidáman dolgozta végig a szeptembert itt a tanyán. Hozott két villamossínt valahonnan, azt építette be a kispince fölé az elkorhadt fagerendák helyébe. Igaz, a tél során nem hallottak felőle.

Bepattantak a Trabantjukba. Vica a kiskonyhában sírt. Várta őket. Karesz egy délután bevett egy maroknyi altatót, és a fiókban, ahonnan a gyógyszert elővette, hátrahagyott néhány sebtében papírra rótt búcsúsort. A feleségének és a tízéves fiának. Szereti őket, közli az utolsó üzenet, csak nem bírja tovább elviselni az életét.

Előző éjjel Karesz kétszer is belemarkolt Vica hajába, nem tudni, álmában, avagy szándékosan. Amikor a nőnek sikerült kiszakítania magát a férfi ujjai közül, rákiáltott az urára: – Eszednél vagy, megőrültél? – A férfi erre befordult a fal felé. Reggelre ébredve pedig kijelentette: töltött káposztát szeretne enni. Neki is indult, hozott káposztát meg húst. Az asszony hozzáfogott, hogy elkészítse az ételt. Karesz megint elment, s mire visszajött, a káposzta már főtt a gázon.

A férfi megállt a kiskonyha ajtajában, és a feleségére förmedt: – Hogy tekerted be azokat a töltéseket? Te már nem vagy való semmire! Egy halott vagy! Neked már halottak az ujjaid! Téged már nem lehet meggyógyítani! – ezzel levette a tűzről a fazekat, kiszedegette a káposztagöngyölegeket, és újraterкте őket. Az asszony lehuppant a sezlonra. Tisztában volt vele, hogy súlyos beteg, alighanem rákos. De hogy az ura ezt így az arcába vágja! Annak a szerencsétlen kislánynak örökösén azt hajtja: – Beadlak a menhelyre. Úgyis csak börtöntöltelék leszel! – Máskor meg ölbe kapja, és csókolgatja, ahol éri. – Te Vica, de gyönyörű ez a gyerek! – Azért szülte az asszony, hogy végre legyen életcélja az urának. Legyen miért hajtania. Annyi évi börtön után! Házasságuk huszonhét esztendejéből ezt az utolsó tizenegyet töltötték folyamatosan együtt. És valóban: amióta a gyerek megvan, nem került vissza a síttra. Csupa ostobaság miatt ültették le. Általában a rokonok húzták csöbe. Főleg

a nagybácsi. Ügyesen rádumálta: – Neked nincs családod, vidd el a balhét! – Hát ezért szült neki Vica gyereket. Hogy erre ne hivatkozhasanak.

Karesz már jó ideje a két keze munkájából élt. Főleg tapasztásból. A tapasztást is a nagybátyjától tanulta, nemcsak a „börtönszakmát”. A nagybácsi persze már rég nem tapaszt, hanem libázik, tollazik. Alulra a rosszat, tetejére a jó minőségű pelyhet. Hogy az látszódjék. Az az üzlet. Meg az autómaffiázás. Abban utazik mostanában. Lenézi az unokaöccsét, amiért megmaradt kétkezi munkásnak. – Meglátszik, hogy téged az az orosz csinált. Ezért nem jutsz te semmire. – Nemrég szétszórt hatmillió forintot Vicăék hitvesi ágyán. Odaát, a másik épületben. Szegény Karesz! Remegett a rengeteg pénz láttán. Vica szerint titokzatos és gyógyíthatatlan betegségét az a reménytelen küzdelem okozza, amellyel ellensúlyozni próbálja a nagybácsi hatását. Meg a többi rokonét. Mind lenézik az ő szegénységüket. Az egyszerű házikójukat. Pedig az egész környék dicséri Karesz munkáját. Hogy romokból palotákat tud teremteni. Ő maga is áhítattal szokta bámulni a tükörsima falfelületeket, amelyek az ura keze alól kikerülnek. Őt soha nem simogatta olyan gyöngéden, ahogyan a falakat szokta.

De képtelenség megérteni, hogy miért nevezi maffiózóknak a rokonait, ha nincsenek itt, s miért szédül meg tőlük rögvest, mihelyst föltűnnek a láthatáron. Ha megjelennek az ő kis szegényes hajlékukban, képes azonnal levágni a disznót, és akkora terüj asztalkámat rendez, amilyen a Gundelnél sincs. Ki akarja csikarni az elismerésüket. Bármi áron! Kiteszi nekik a szívét az asztalra. De hisz valóban hatalmas a szíve! Az asszony is azért túrt mellette annyit. Mert oly végtelenül nagy szíve volt a férjének. Ha jöttek a rokonok, négy-ötféle ételt is készítenie kellett Vicának. Kinek-kinek, amit szeret. Amikor aztán végeztek a lakmározással, betettek egy kazettát, s körülállták a hűtőt. Annak a tetején volt a hifitorony. Énekeltek és táncoltak. Azon a szűk helyen! Végül Karesz elvitte őket mulatni. Ilyenkor magához vette az összes pénzt, ami csak volt otthon, amiért heteken át tapasztott. Eltűnt velük négy-öt napra. Aztán, mint a megvert kutya, úgy tért haza. Csalódottan, üres zsebekkel. Újra és újra megparancsolta Vicának: többé oda ne adja a pénzüket, bárhogy kérje! A kisia életére esküdözött, meg a saját szeme világára, hogy nem üti meg Vicát, ha az asszony ilyenkor majd nem engedelmeskedik. – Csak azért szeretnek, mert élősködni lehet rajtam – állapította meg elkekeseredetten.

Amikor a töltelékek miatt leteremtette, Vica megérezte urán a rumszagot. Jobb, ha félrehúzódik, gondolta. Akkor ereszkedett le a sezlona. Ahol most is ül. Hamarosan újra fent volt a gázon a lábos. A férfi megint kivette a szekrényből a kenyeret, de Vica tisztán emlékszik, hogy nem vágott belőle. Bal kezével magához szorította, a kenyérvágó késsel pedig elkezdett hadonászni a levegőben. – Csak egy pisszt merj szólni, és átvágom a nyakad! – Az arca egészen sötét volt, ilyenek Vica még soha nem látta. Ezúttal valóban megijedt tőle. Dermedten ült, a kést figyelte. Közben felforrta a káposzta, és kifutott a leve. A férfi gyorsan odalépett, hogy kisebbre állítsa a lángot, az asszony meg kisurrant a háta mögött. Hogy sikerült kimenekülnie, bátrabb lett, és oda mert szólni: – Komolyan félek tőled. Mi van veled? Nézz bele a tükörbe! Nézd meg az arcodat, hogy nézel ki? – Most már könnyen pöntyögsz! – így

Karesz. – De eljön az éjszaka! Végzek mind a hármunkkal. – Hirtelen a saját szívének szegezte a kést. – Vagy magammal.

Vica arra gondolt, alvóhely után kell nézzen valahol. Nem az első eset volt, hogy nem aludhattak otthon. Ha beivott a férfi, nemegyszer kizavarta őket az éjszaka közepén, vagy eleve be sem eresztette az asszonyt a házba. Volt olyan, hogy a kisfia engedte be az ablakon keresztül az után, hogy az apja elaludt. Sőt, ezen a télen egyszer kénytelen volt Vica kint hálni a kutyával az ólban. Csakhogy eddig nem félt tőle. De most fél. Félt. És a gyereket is féltette. Lement érte a focipályára. A kisfiú hallani sem akart arról, hogy nem mehet haza. Így visszalopódzott ő is. A gyerek megérezte a töltött káposzta illatát, és kijelentette: retentő éhes. Berohant a kiskonyhára, és leült az asztalhoz az apjával szemben. Vica belesett a konyhaablakon. Nézte kicsit, ahogy vidáman, jó étvággal esznek. Békés, idilli volt a kép. Azért mégis jobb szerette volna a gyereket maga mellett tudni. Beszölt a szomszédba a hűgáékhoz. Négygyerekes szegény család. A legidősebb, a tizenöt éves srác szívesen atyáskodott a Kiskaresszal. Megkérte a fiút, csalja már ki valahogy a gyereket az apja mellől. Néhány perc múlva jöttek is az unokafivérek nagy vidáman. A fia meg egy tálat hozott ki jó sok töltelékkel. – Azt mondta, sokan vagyunk, biztosan elfogy – magyarázatul szánta, mert látta Vicán, hogy meglepődik. Kiskaresz úgy ficáinkolt az unokabátyja mellett, akár egy csikó. Eltűntek a tállal, Vica továbbra is az utcán toporgott. Azon töprengett, hol alhatnának, kit próbáljon megkérni. Karesz kilépett a kapun, és szó nélkül elhaladt mellette. Elballagott a sarokig. – Hová mehet? – töprengett az asszony. – Amikor jött visszafelé, egy ecetesüveget hozott magával. Ekkor már szólott hozzá: – Jó lesz egy kis bor a káposztához. – És ment tovább.

Már alkonyodott, előkerültek a fiúk. Nem bírta elszánni magát, hogy elinduljanak szállást keresni. Óvatosan megközelítették a házat. A férfi közben sorra behúzgálta az ablakfüggönyöket. Noha nem gyújtott villanyt, a beszűrődő fényben látszódott, amint bemegy a belső szobába, a szekrény sorhoz lép, kihúzza egy fiókot, majd gyorsan áthalad az udvaron, és visszatér a kiskonyhába. Vica lenyomta a kapukilincset. Be volt reteszelve. A fiúk átdobták magukat a kapun, máris bent voltak a konyhában. A nagyfiú visszarahant a kapuhoz, kitérte azt, és izgatottan hadarta: – Nénje, nyilván gyógyszert vett be!

Vica megállt a konyhaküszöb előtt. Az ura négykézláb szedegette tenyerébe a konyhakövön szétgurult pirulákat, s amikor tele lett velük a marka, a szájába tömte. Az asszony az ecetesüvegre nézett: már csak háromujjnyi volt benne. – Mit csináltál? Mennyit vettél be? – Arra gondolt, csak hülyéskedik. Egyszer már eljátszott egy ilyet a télen, akkor került be Újszászra. – Úgy nyolcvan vagy százat – felelte teljesen nyugodt hangon Karesz. Leült a sezlontra, pontosan oda, ahol talán még egy órája sincs, hogy Vica ült, és rettegett a kenyérvágó késtől.

A kisfiú fölkapta az ecetesüveget. – Mindig ez a rohadt ital! – zokogta. A bor bugyborékolva kifolyt a küszöbre. – Vica egy bögrébe tejet öntött, és odatartotta a férjének. – Gyorsan idd meg! – A férfi eltolta az asszony kezét. – Nem szabad. Engem hívnak – a fülére mutatott, majd pedig fölfelé a mutatóujjával. Nyugodt volt, és csendes. Ölébe húzta a gyereket. – Én most meg fogok halni. Isten veletek! A vasat kihúztam a villanyórából, nehogy bajotok essen. – A rokon gyerekekre pillantott: – Rád bízom a kisfiamat. Tudod, hogy nagyon beteg az anyja.

Elvitte a mentő, de nem tudták megmenteni. Két napon át agonizált. Mielőtt meghalt volna, Vicát és a kisfiát szólalagatta.

A nagybácsi számtalanszor elmondatta az özvegygel, mi történt, és hogyan. Elejétől végig, újra meg újra, minden egyes részletét. Széttett lába közt unottan lógatta lazán egymásba kulcsolt kezét, s hol az egyik, hol a másik cipőjét vizslatta. Mikor a történet odaért, hogy Vica századszorra is elmondta: – Szerencsére kifutott a káposzta, s így ki tudtam menekülni! – a nagybácsi váratlanul fölkapta a fejét, a szeme megcsillant: – Szerencsére? Kinek a szerencséjére? Inkább hagyta volna leszúrni magadat, Vicám!

Pár nap múlva Luca ágynak esve találta Vicát. Kiskaresz vele volt, az anyját faggatta. – Mi van apával? – Alszik. – A halottasházban! – közli a gyerek. – Emlékezz rá, mit szoktál mondani. Hogy aki hazudik, az lop is.

Farkaszemet néz az anyjával, aztán elkeseredetten kimegy. Luca könyörgőre fogja: hadd mondja meg neki az igazat. – Majd a temetés előtt – kapaszkodna a haladéka Vica. – Nem, most. Az késő – erősködik Luca. – Az egész falu tudja, csak ő nem. Bízzál bennem! – Az aszszony beletörődik. Luca megfogja a gyerek kezét, és hagyja, hogy Kiskaresz levezesse a bunkerjába a Holt-Tisza-parton. Ott a víz fölött megbeszélik. Luca megmondja az igazat. – Gondoltam – jelenti ki a fiú. – Koszorúra gyűjtenek az iskolában. – Imádkozunk apukáért! – javasolja Luca. – A miatyánkot. Lát minket, és már megbánta – vigasztalja a gyereket. – Az alkohol hatására tette. Segíts édesanyádnak, hogy el bírjátok viselni! – Visszamennek a kicsi hajlékba. A kisfiú ráhajol az anyjára, öleli takaróstu. – Segítek, anya, teát is főzök.

A romák siratolásnak nevezik azt az időszakot, amíg halottjuk eltemetésére várakoznak. Eszem-iszommal, énekléssel töltik. Napokig is eltarthat ez az együttlét. Ezúttal három nap és három éjjel tartott. Mindenhonnan jöttek a rokonok, húsz-harminc-negyven kilométerekről. Hihetetlen, mennyi rokon! Nem sajnálták rá az időt és a pénzt. Végtelen hosszú kocsisor tömítette be a kis zsákutcát, ahol a házikó meghúzódott. Vica kijelentette: most képtelen sütni-főzni. Tudomásul vették. Volt kint az ólban ötven csirke, vágósúlyban. Azért nevelte Karesz, hogy legyen miből diétáznia Vicának. Tízeseivel darabolták, otthon elkészítették, s itt megették. Mind az ötvenet. Vicát nem kínálták. – Zsíron sült, még majd megárt! Amúgy se illene ennie belőle. – Nem tudni, miért. Éjjel-nappal zsúfolásig volt a ház. Váltották egymást, mint akik komolyan örködnek. A két külső helyiségben tartózkodtak, énekeltek, gitároztak. Vicát nemigen zavarták a hálószobában. Kiskaresz, a parasztfattyú (ahogy maguk közt nevezték), bakancsostól feküdt a vetett ágyba anyja mellé, és nem lehetett rávenni, hogy vesse le a lábbelijét. Talán így akarta saját éberségét készenlében tartani. Így akart vigyázni az anyjára. Luca is átjött Sárrévről mindennap. Odahevert néhány órára Karesz özvegye mellé a hitvesi ágyra. Szabad szék nem volt. Érzékeltetni akarta, hogy Karesz asszonya nincs egyedül. A kint nyüzsgő rokonság tiszteletudóan utat nyitott Lucának jöttében-mentében, kitüntetően kedvesek voltak vele, s minden alkalommal behoztak számára egy tányér sült húst. Bár volt a háznál kutya – a csontokat hazavitték. A mosatlant meghagyták.

A temetésre cigány zenekart fogadtak, s már az udvaron elhúzták Karesz kedvenc nótáit. A keresztet Vica unokahúga akarta vinni, de Karesz keresztfia kitépte a kezéből. – Nehogy már egy proosztó vigye a keresztet! – A díszbe öltözött pap torka elé disznóölő kést fogtak a sekrestyében. – Majd akkor temetheti el, amikor mi megengedjük. Ha előbb ki mer innen lépni, átvágjuk a nyakát. – A különítmény utolsó tagja rázárta a papra az ajtót, és zsebre vágta a kulcsot.

A halottaskocsi befarolt a ravatalozóhoz. A fehér inges, fekete nyakkendő s szállítás kitaláltak a járműből a bántóan világos színű, már-már sárgának mondható koporsót, s akárha

műtősök volnának, kesztyűt húztak, mielőtt leemelték volna a koporsó fedelét. Amolyan egyszer használatos, eldobható nejlonkesztyűt. A halott feje körül vastag tapintású, maku-látlan fóliadarab meredezik. A hozzátartozók hirtelen odasereglenek a koporsóhoz, s mintha összebeszéltek volna, mohón megragadják a látványt elfedni hivatott csomagolóanyagot, kitépik a fej alól, és elhajítják. A szél fölkapja a funkcióját veszített tárgyat, s nagy zizzenéssel ledobja hol itt, hol ott. Az özvegy, illendőképpen teljes gyászban, moccanatlanul áll, akár egy katona. Mögötte ott a szék, de nem ül le. Nézi a férjét. Képtelen elhinni, hogy az ura fekszik itt előtte. Pedig a kedvenc zakója, a lila van rajta, amit ő vitt be a halottasházba, hogy abba öltöztessék. Karesz rokonsága matatni kezd a viaszos arcon. Mint akik keresgélnek valamit. Talán egy bűnjelet vagy bizonyítékot. Végigtapogatják az orrot, a füleket. Betegesen, mániákusan. Vica szégyelli, amiért hozzá se bírna érni. Főképpen a hullafoltok miatt. Egyéb-ként sem az övé már ez a test. Ez a férfi már nem a férje.

– Látni akarom az apát! – Vica összerázkódik a kislia hangjától. Valaki magasba emeli a gyereket. Pont olyan lila zakót visel, mint amilyen a halotton van. – Levágták a lábát! Miért vágták le a lábát? – ordítja a gyerek. Vica odafordítja a fejét, s látja, hogy az ócska barna cipő (az egyetlen, ami volt Karesznek) ott éktelenkedik keresztbe fektetve a halotton. A rokonok úgy tartják, erre azért van szükség, hogy legyen miben járkálnia a túlvilágon. Karesz uno-kaöccse, egyben keresztfia, barna öltönyt visel, és kísérteties mása a halottnak; a koporsó mellett álldogálva odaadón és rezzenetlenül szedegeti az apró szöszöket a közszemlére kitett holttest ruhadarabjairól. – Apa! Gyere haza! – a kisfiú még mindig a magasból figyeli a kiterített férfit. – Mikor jössz? Ma? Holnap? Tegnap? – üvölti egyre hangosabban. Végre a tanítónője kitépi a szolgálatkész rokon karjai közül, és magával hurcolja. Néhány méterrel odébb leül vele egy sírkő szélére, és magához szorítja. A gyerek, immár háttal a koporsónak, továbbra is eszelősen ordít. – De csúnya vagy! Miért ment össze a keze? Hová lett a hasa? Levágták a lábát! Gyere haza! Mikor? Pénteken? Szombaton? Csütörtökön? – Az anya két-ségbeesetten nézi tízéves kisfiát, szeme találkozik a tanítónőével, majd erőt vesz magán, és visszafordítja tekintetét a halottja felé. A kisfiú végtelenszer ismétli el ugyanezeket a mondatokat, de ahogy a tanítónő suttog a fülébe, hangja csendesebbé és csendesebbé válik. Kimerülten ráhajtja fejét a fiatal nő vállára. Ekkor odalép hozzájuk egy ősz hajjú férfi, a halott bácsikája. – Ha ilyen vagy, nem szeretlek. Nem szabad kiabálni. Ha jó leszel, veszek neked egy nyolc és fél milliós autót. Apunak is ilyen lesz majd a túlvilágon. És meglátod, azzal jön hozzád vissza. De csak, ha nem kiabálsz.

Egy kövér rokon nő, miután sorra tapogatta a holttest megsárgult ujjait, alaposan megvizsgálja a nyakon az igazságügyi boncnok kése által ejtett vágást, elájul. A nagybácsi pedig, aki az imént a kisfiút okította, mintha épp egy efféle eseményre várt volna, hangos siratásba kezd. – Drága öcsém, mi lett belőled! – trombitálja basszus hangján. – Egy ilyen életerős férfi, aki annyira szerette az életet!

Vica hallja a fiát, észleli a kövér nő puffanását, a nagybácsi jajveszékélését, de csakis arra tud gondolni: ki kell bírnia, nem eshet össze, végig kell csinálja. A férje rokonai miatt. Akiknek a szemében ő egy nagy nulla. Az urától tudja: „Egy zéró vagy előttük, és el fognak taposni, ha én már nem leszek!” Napok óta náluk lebzselnek. Siratolnak. És faggatják. Főleg ez a jajveszékélős nagybácsi. Ő meg, mint egy engedelmes gép, újra és újra elmondta, ahogy épp eszébe jutottak a dolgok. Hogy mi történt azon a napon. De tényleg, mi történt?

Luca elkéri a gyereket a tanítónőtől. Talán jobb, ha ők ketten nem mennek ki a sírhoz. Leül egy betonváza szélére, és ringatja Kiskareszt. A temetés végeztével a rokonok odaköszön-

nek, mielőtt elmennének. Karez kedvenc féltestvére, aki a „munkájából gazdagodott meg”, odalép Lucához. Kezet fognak. – Mi mindent megtettünk Karezért, amit csak lehetett. – Luca kérdő-értetlen tekintete láttán hozzáfűzi: – Ezek mind a Karez kedvenc nótái voltak!

Ugyanő három nap múlva utánfutóra pakolja a mélyhűtő ládát – a temetés fejében. Szerinte a község által felkínált szociális temetés elfogadása szégyen volna a családra. Vica a gyerek holmija közt rámolva egy tárgyat talál. Mutatja Lucának. – Egy gépjármű kormányzára. Holtában is Karezre kennének valamit. Siratolás közben rejthették a szekrényetekbe. – Följánlja, hogy a tárgyat útközben beadja a rendőrségre. Pár nap múlva kiderül: egy Budapesten elrabolt, körözés alatt álló Mercedesből való. A nagybácsi utolsó ajándéka szeretett unokaöccsének.

Amikor Vica és Kiskarez kibicikliztek a tanyára, alighogy beléptek a kiskapun, a kolomp harmadszorra is megkondult. – Nem akarja, hogy befeketítem előttem! – Vica úgy vélte, ez a magyarázat a különös jelenségre. – Nincs mit befeketíteni rajta – jelentette ki Luca. – Régóta tudom, hogy bűnöző. – De háromszor akkora volt a szíve, mint a gonoszsága – vette védelmébe az özvegy. – Ezért tekintetem a barátomnak – nyugtatta Luca az asszonyt.

HAÁSZ JÁNOS

CIGÁNYOK CIRKUSZA

A völgyben megült a köd, csöpögött a fákról, a cipőm és a nadrágom szára is átázott, míg a kocsihoz értem. Sosem szerettem éjszaka vezetni, de nem volt más választásom, hajnalban indult a gép Londonba. Borzongva ültem be, indulás előtt becsuktam a szemem, és mintha aludnék, a szokásos rémkép jött elő: egy szakadék felé tartok a kocsival, és hiába próbálom félrerántani a kormányt. Felriadtam, megnyugodtam, hogy csak álom, hogy még otthon vagyok, az udvarunkon állok, a motor se jár, meg hát amúgy is, errefelé hol vannak szakadékok?

Még nem sötétedett be teljesen, mikor néhány várossal odébb megálltam tankolni. A háttérben a Bakony vonulataira szinte rátelepedtek a viharfelhők, mint rákos daganatok a még ép szervekre. Izzadtam, de tudtam, hogy hamarosan ömleni fog, és kékes villámok világítják majd az utat. Már kiszámítható lett az időjárás kiszámíthatatlansága, a forróságból lecsapó felhőszakadások, az ősz eleji havazások, az alföldi tanyavilágon átszűrő tornádók, a néha a mobilokat is megbolondító mágneses viharok.

Reméltem, hogy a reptérig nem kell megállnom. A vihar azonban másképp gondolta: hamarosan már szinte csak lépésben haladtam, annyira zuhogott. Az alig kivilágított falvakat átszelő régi főúton is csak vánszorogtam, az ablaktörő nem bírt az esővel. Az egyik, szinte halott város szélén homályos világosság törte meg a sötétet. Egy minden korábbinál vakítóbb villám kopott KRESZ-táblát világított meg, GRÁ..ER-Ó, ennyit láttam kiírva.

A szemem nem tudott azonnal alkalmazkodni a villám utáni vaksötéthez, mintha a reflektorok fénye is elhalványult volna. Félrehúzódtam, a fénypázmák nem tudtak áttörni a sötéten, a szélvédőn kezdett megülni a pára. Kiszálltam, hogy szétnézzek.

Otthon voltam, az udvarunkon álltam, a köd szétterült, a cipőm és a nadrágom szára is átázott, előttem a házunk, az ablakon át láttam a kivilágított konyhában Hannát, a pultnál szeletelt valamit, hegyes mellei szinte átbökték a főzésnél használt fehér pólóját, megszózott volt a kép, de mégsem, a haja, a szinte tejfehéren szőke haja most barna volt. Előrébb léptem, hol vagyok, hogy kerül ide Hanna? Egy gally csapódott az arcomba, beterítve vízzel, ez a kurva diófa, gondoltam, de nem, azt kivágtuk tavaly, akkor hogy kerül az udvarunkra egy fa? Hogy kerülök én az udvarunkra? A szememhez nyúltam, hogy letöröljem a vizet.

Az autóban ültem ismét. A reflektorok fénye tompán szétfolyt az egykor fehér táblán, GRÁ..ER-Ó, láttam ismét. A házunk, a kertünk sehol, a tábla mögött keskeny út nyílt a fák között. Elindultam.

A fölém hajló ágak mintegy alagutat képeztek, aminek a végén egyre erősödő fényt láttam. Mintha a vihar ereje is csökkent volna, az ablaktörlő lapát legalábbis lassabb fokozatba kapcsolt, majd leállt. Mire ebből az alagútféleségből kiértem, elállt az eső, de ez akkor fel se tűnt – mert amit láttam, az teljesen elterelte róla a figyelmemet. Egy pillanatra megfordult a fejemben, hogy még mindig az udvaron ülök a kocsiban, és mindent, ami eddig volt, álmodtam. De nem: az arcom pofozgatása, majd egy csípés a kézfejemre – mindegyik fáj, egyiktől sem ébredtem fel, nem változott, amit láttam.

Egy vurstli volt előttem a fák takarásában, egy tóparton. A tavat a GPS is mutatta, de a térképén semmi más nem látszott. Márpedig ez nem egy elhagyatott vurstli volt: kivilágított céllövölde, mellette körhinta, de volt célbadobó és hajóhinta is. A háttérben még egy kisebb vándorcirkuszi sátor kontúrját is látni véltem.

A sátrak, bódék és mindenféle mulatsághelyek között emberek jöttek-mentek. Ott egy cigány asszony jósolt kártyából, emitt egy félmeztelen tűznyelő szórakoztatott néhány embert, a céllövöldében egy csillogó fekete hajú férfi légpuskát töltött olyan vehemenciával, mintha ketté akarná törni a keskeny fémcsövet, talán bosszúból, hogy hiába az eltorzított irányzék, valakinek sikerült meglőnie a főnyereményt.

Ekkor láttam meg őt. Egy cigány lány volt, a bőre enyhén barna, mint a kávé, amikor meglódul a beletöltött tej, elsőre csak ennyit láttam belőle, meg a hosszú fekete haját. Egy kalapos, fekete mellényes, ősz bajuszú, meghatározhatatlan korú férfi és egy pufók, színes szoknyás, kendős, tésztaképu asszony között állt. Felém nézett, de olyan érzésem volt, mintha nem látna, nemhogy engem, a kocsit sem.

Kiszálltam az autóból, vitt a lábam a lány felé. Közelebről már láttam a hatalmas, sötét szemét, a vastag, szépen ívelt szemöldökét és azt, hogy egy anyajegy van a szája szegletében, de ez csak még inkább kiemelte a szépségét. De azok a szemek mindig úgy néztek felém, mintha nem látnának. Nem úgy, hogy vak, mert a szeme nagyon is élő benyomást keltett, hanem úgy, hogy egy másik világba néz, valami olyat lát, ami nekünk láthatatlan.

Ahogy haladtam feléjük, valahogy összesűrűsödött körülöttem a tömeg. Tenyérjós, kártyavető, léleklátó ajánlkozott fel egymást után, volt, aki a pénzemből, más egy hajszálaból jósolt volna. Kis purdék szaladtak hozzám baksisért, mintha egy arab faluban lennék, csupa göndör haj, szinte vagy teljesen meztelen apróságok, arcuk csupa mosoly, szemeik barnán, feketén fénylenek.

Lassan állt össze a kép, hogy itt rajtam kívül mindenki cigány. Nemcsak az árusok, a forgósok, céllövöldések, vurstlisok, a háttérben most már jobban kivehető cirkuszosok – néhány,

az egyik szekérnek támaszkodva cigiző artistán szinte világított a fehér dressz –, de a mulatózók is. A műanyag halakat horgászó gyerekek, a légpuskákkal ügyetlenkedő családapák, a harsány fiúbandák, a kihívóan hangosan nevetgélő lányok. És mintha mindenki ismert volna mindenkit, árusok és vevők, mutatványosok és vendégeik, fiatalok és öregek, és mintha esetleges lett volna, ki melyik oldalán áll a pultnak.

Amint odaértem a lányhoz, az eddig sűrű és egyre sűrűsödőnek tűnő tömeg hirtelen eltűnt, nemcsak egy érzés volt ez, mintha egy filmben láttam volna magam, ahol a két főszereplőre ráélesít a kamera, és a háttérben minden és mindenki elhomályosul, hanem egy csapásra tényleg kiürült a tér. Csak mi maradtunk ott, négyen, meg balra a hajóhinta, jobbra a céllövölde.

– Mit akarsz tőlünk, idegen? – Az öregember hangja épp olyan mélynek és barázdáltnak hatott, mint amilyen az arca. A kérdés barátságatlannak tűnt, de az arca, szeme nem árult el érzelmeket.

Bemutatkozva kezét nyújtottam, közben rápillantottam a lányra. Ugyanolyan kifejezéstelen tekintettel nézett, mint az öregember, de legalább már úgy tűnt, figyel rám.

Az öreg lenézett a kezemre, de mintha meg se látta volna, nem nyújtotta a magáét.

– Mit akarsz tőlünk, idegen? – Ugyanolyan hangszín, ugyanolyan semmitmondó arc, mintha ugyanazokat a filmkockákat látnám.

– Miért akarnék bármit? Viharba kerültem, megláttam a fényt...

– Mind akar valamit, aki idejön – mutatott körbe maga körül. – Valamit el akar venni, a szabadságunkat, a boldogságunkat, a nyugalomunkat.

Olyan benyomást keltett, mint egy indián törzs utolsó, a fehéreknek behódolni nem akaró törzsfőnöke, épp csak a vigvamok és a tomahawkok hiányoztak.

– Én semmit nem akarok elvenni. Csak kíváncsi vagyok... – de megint nem tudtam befejezni.

– Pedig el fogsz – keményen nézett a szemembe. – Szórakozz nyugodtan, idegen, hallgasd a muzsikánkat, egyél az ételünkből, igyál az italünkből. A vége az lesz, hogy valamit el fogsz venni tőlünk. De tudd meg, amit innen elveszel, azt magaddal kell vinned életed végéig: soha nem szabadulsz meg tőle.

A szavai végén hatalmas lett a csend. Mintha minden forgó leállt volna, a távolban minden mutatványos, kéregető, vásáros elhallgatott volna, még a cirkusz környékén az állatok is elnémultak. Csak a kesernyős-savanykás, állotthal-szagú levegőben keringő por jelezte, hogy itt az előbb még zsongó élet volt.

A lányra néztem. Ő rám.

– Mondtam, mulass, idegen – reccsent az öreg hangja parancsolóan, és mutatta, merre mulassak. Épp az ellenkező irányban, mint a lány.

Biccentettem, elindultam a fénylő bódék felé. A zajok újra felerősödtek, az emberek ismét megjelentek a közelemben, jöttek újra a jószok, kártyások, kéregetők, kezek nyúltak felém. Valaki egy pálinkás poharat nyomott a kezembe, zsíros, nevető arcok vettek körül. Ittam, nem gondoltam a még előttem álló útra, se arra, hogy vajon mit is itathatnak velem.

Pálinka volt, nem maró, gyilkos erejű, inkább mintha valami kicsit erjedt gyümölcsle lenne. Enyhén, de jólesően égette a torkomat, szinte automatikusan nyúltam a következő pohárért, majd a következőért. Dikhel, nézéztek a gádszót, ilyesmiket hallottam. A korábban tompa háttérzene felerősödött, rézfúvósok harsogása, brummogó nagybőgők, háromnegyedes táncritmusok szaggatták a pálinkáktól szétzilált érzéseimet.

Innentől az este szétesett darabokra, mintha stroboszkópba tartottam volna az arcomat, hol homályosak, hol bántóan élesek a képek. Céllövölde, ahol mereven tartom a fegyvert,

és törnek a hurkapálcák, mintha golyószórával soroztam volna meg őket. Körhintára ül körülöttem a világ, szédült csónakhintázás, szelfizgetek öregasszonyokkal és pár éves forma kiskölykökkel, vihogó tinilányokkal, míg le nem merül a telefon. Aztán tánc, férfitenyerek csattannak a vállamon, ugrálunk, csettintünk, kontrázunk, az arcok elmosódnak, savanykás, halszagú por vesz körül, egyre forog a kör, már én magam vagyok a kör, savanykás, halszagú porrá válok magam is.

Majd ismét otthon vagyok, az udvarunkon állok, a köd belém kúszik, a cipőm és a nadrágom szára is átázott. Elöttem a házunk, az ablakon át látom a kivilágított konyhában Hannát, a pultnál bárddal szeletel valamit, ahogy felemeli és lecsap, vércseppek fröccsennek, hegyes, vérpöttyös fehér pólóját szinte átbökő mellei ugrálnak fel-alá, ahogy emel és lecsap. Megszokott, mégis szürreális a kép, a haja, a rövid szőke haja helyett vastag barna kontya van, szeplői eltűntek. Előrébb lépek, hol vagyok, hogy kerül ide Hanna, előrébb lépek, egy gödörben kibicsaklik a bokám, a kurva diófa gyökere szétrohadt, az hagyta itt a gödrot, gondolom. De nem, ahogy sajgó bokámmal a földön fekszem, fölém magasodik a diófa, még azt az ágát is látom, ahová a nagyapám annak idején Fifit... Hogy kerülök én az udvarunkra? Megrázom a fejem.

A földön fekszem a savanykás, halszagú porban. A fejem a lány ölében, nyirkos-nedves ujjakkal cirógatja a halántékomat, arcomat, nyakamat, hozzám hajol, megcsókol. A szája hideg, a csókja félnék, száját hamar elhúzná a számtól, de nem hagyom, visszacsókolok. Mintha ennyi kellett volna, hogy feloldódjon, a csókjai egyre hevesebbé válnak, körülötünk eltűnik minden, velük a gátlásaink, a ruháink.

Egy matracon fekszünk valami sötét, nyirkos helyen, tu szan muro, ilyesmit suttog, de mint ha nem is a szájával mondaná, valahogy belül hallom. Izmos karok ölelnek át, vékony ujjak fürkészik végig a testemet, végigcsókolja a nyakamat, a mellkasomat. Az én kezem is elindul a testén, a feszes, furcsán nyirkos, nedves bőre libabőrös lesz az érintésemről. A mellbimbói körül apró pihék, a gerincén is. Hanyatt fekszik, a köldökében összegyűlt a sós verejtéke, az öle is nedves, a dús szőrzetén át is érzem. Aztán ő lők hanyatt, rám ül, a fenekébe markolok, ez az utolsó, amire emlékszem, ahogy a haja rám omlik, eltűnik a világ.

Az autóban ébredek, a szám száraz, az orrom bedugult. Körülöttem vaksötét, aztán szemben fénypár, egy fehér furgon robog el pillanatok múlva. Kiszállok.

Ismét otthon vagyok, az udvarunkon állok, a tejfehér köd úgy áztat, mintha esne az eső, csucsog a cipőmben a víz, a szemüvegemen is csorog lefelé. Elöttem a házunk, a konyha kivilágított ablaka csak homályos folt. Tudom, ott van Hanna, ott kell lennie, a pultnál szeletel valamit. Előrébb lépek, hogy lássam, amint felemeli a kezét és lecsap, lássam, ahogy a barna szemeit átjárja az iszonyat, mikor lettek barna szemei, hová lett az én kék szemű, szőke Hannám? Vércseppek fröccsennek az ablaküvegre, Hanna félmeztelen, vaskos barna mellbimbói körül vérpettyezett a bőre, felemel és lecsap, már a pultot veri szét a húsbárd. Még egy lépés előre, hol vagyok, hogy kerül ide Hanna? Sajog a kibicsaklott bokám, az arcomba csapódik valami, a kurva diófa, mondom, de nem, Fifi az, ahogy ott leng az ágon, ahová nagyapám. Öklendezni kezdek.

Öklendezek, megtántorodok, a kezem a motorháztetőn. Oldalra nézek, az út szélén állok, a kocsí mellett. A lépteim rogyadoznak, de nem érzem magam se mocskos részegnek, se másnaposnak. A telefonért nyúlok, hogy hány óra lehet, ösztönös a mozdulat, közben jut eszembe, hogy minek, éjjel lemerült. De az aksi száz százalékon, és látom, hogy még majdnem négy órák van a reptérre érni.

A kocsis a főút mellett, mellettem erdő, bekötőút, csupa sár minden, kivéve az autót és a ruhámat. Elindulok befelé, most gyalog. A bekötőút pár lépés után ösvénnyé szűkül, majd eltűnik, bokrok, lelógó ágak és háborítatlanul burjánzó gyomnövények között jutok le a tópartra.

A cigány cirkusznak nyoma sincs. Szó szerint semmi nyoma. Egyetlen sátor, egyetlen mutatványosbódé, egyetlen kocsi sehol, lábnyomok sincsenek, érintetlen a fű is. Csak az állott, savanykás halszagú levegő emlékeztet az éjszakára.

Szédülve botorkálok vissza a növények minidzsungelében az útra. Az autóm mellett egy kutyasétáltató pasas, gyanakvó tekintettel.

– Hé! te mit csinálsz itt?

Túl fáradt és túl kíváncsi vagyok a kézenfekvő hazugsághoz, hogy megálltam pisilni. Elmesélem az éjszakát, viharral, cigány cirkusszal, itallal, mulatsággal. Csak a lányt hagyom ki. Míg mesélek, a pasi egyre gyanakodóbban és értetlenebbül néz, a végét nem is várja ki, közbevág.

– Te drogozol, ilyen herbálozást, vagy mi? Mer’ az egy kibaszott baromság, amiről beszélsz, annak már van vagy száz éve, amikor itt cigányok voltak. És a vurstli, az sokkal később volt itt, gyerekkoromban még láttam a rozsdás maradványait.

Most rajtam a sor, hogy értetlenül nézzek. Elkezdem újra, hogy a cigányok, a vurstli, a telefonomon is mutatnám a képeket, de még hamarabb közbevág, mint az előbb.

– Na, ülj be szépen a kocsiba, és tűnj innen a telkünkről, míg rendőrt nem hívok. A kapitánnyal együtt szoktam horgászni, érted, ugye?

Hogyne értettem volna. És végül is még volt esélyem elérni a gépet, nem magyarázkodtam tovább. Ha nem is a másnaposság, de a megmagyarázhatatlan helyzet miatt kóválygó fejjel elindultam. Mire Ferihegyre értem, úgy éreztem, ez az egész éjszaka csak egy álom volt, olyan, amiben kivételesen nem a szokásos rémkép jött elő, hogy egy szakadék felé tartok, hanem egy másik, egy sokkal hosszabb és elevebb.

De azért a gépen, még felszállás előtt, elővettem a telefonomat. A képeket akartam megnézni, amiket éjjel csináltam – már ha tényleg csináltam. De az ujjam valahogy mégis a MeGoogle-ra tévedt, szinte automatikusan pötyögtem be, hogy *cigány*, hogy *vidámpark* és hogy *tó*. És ott volt. *Száztizennyolc... cigány származású... lőttek halomra... 1945... nyilas uralom... ártatlan ember... Grábler-tó... vidámpark... a maguk ásta gödörbe... A szavak szinte fájtak a szememnek. Nyomást éreztem a gyomromban is, fájt a fejem, és most nem a felszállás előtti stressz miatt.*

Ismét otthon voltam, az udvarunkon álltam, a tejfehér köd savanykás volt, halszagú. Elöttem a házunk, minden ablaka sötét. Tudtam, hogy ott van Hanna, ott kell lennie, a pultnál kell szeletelnie valamit, tudtam a felemelkedő és lesújtó kézről, reppenő vércseppekről és húscsafatokról, a bárdról, aminek az élet megkoptatta a szenvedés. Előrébb kell lépnem, hogy lássam, de sajtó bokám nem bír el, lerogyok. Hanna fölöttem áll, a fejem a kezében.

– Megmondtam: ha valamit tőlünk elveszel, azt magaddal kell vinned, életed végéig.

Nem Hanna hangja az. Az öregember hangja. Az állotthal-szagú öregemberé. A repülőn ülök. Mellettem ül, mellette a lány. Csak mi vagyunk a gépen, az ablak túloldalán tejfehér felhők, savanykás halszagúak.

– Megmondtam, magaddal kell vinned, életed végéig. Soha nem szabadulsz meg tőle. Bea most már örökké veled marad, melletted lesz életed minden pillanatában, látni fogod,

ha becsukod a szemed, ha kinyitod, ha a szerelmedet bámulod, ha a majdan megszületendő gyerekeidet... – és még folytatta. Becsuktam a szemem, befogtam a fülem, mantrázni kezdtem valamit, csak hogy kizárjam a külső hangokat, de hiába, ébren is rám tört a rémálom érzése, hogy szakadék felé tartok, és hiába próbálom félrerántani a kormányt, zuhanok, zuhanok valami sötétbe, és míg zuhantam, hallottam az utolsó szavait:

– Ott lesz veled, amíg te is osztozol a sorsunkban, ott lesz a halálod órájáig.

Ismét otthon vagyok, az udvarunkon, halszagú sötét vesz körül. Előttem a házunk, sötét falaiban még sötétebb ablakok. Tudom, hogy ott van Hanna, ott kell lennie, a pultnál kell szelietelnie valamit, tudok a felemelkedő és lesújtó kézről, reppenő vércseppekről és húscafatokról, a bárdról, aminek az élet megkoptatta a szenvedés. Előrébb kell lépnem, hogy lássam Hannát, szemüvegem repedt, arcom véres a diófa gallyától, Fifi élettelen testétől, sajtó bokám nem bír el, lerogyok.

Hanna fölöttem áll, a fejem a kezében, én vagyok, akire lecsap, a vérem fröccsen, szeplősre pöttyözi arcát, a bőre barna, de csak enyhén, mint a kávé, amikor meglódul a beletöltött tej, ébenfekete haja kibomlott a kontyból. Hatalmas, sötét szemében az iszonyatot látom, ezt viszem magammal, az iszonyatot, és azt, hogy állotthal-szagú könnyek folynak a szeméből.

JÓNÁS TAMÁS

REKVIEM

Elhatároztam, hogy végleg legyőzöm aput, én ölelem meg. Az udvar közepén állt, amikor megérkeztem hozzájuk. Nem lepődött meg, csak elmosolyodott, és felém lépett. Már az a lépés tele volt az ő ölelésével. Rögtön azt kérdezte, meddig maradok. Szokott olyan lenni, hogy egy-egy beszélgetés közepén felállok, és elindulok, nekem mennem kell, és nem szoktam később sem megmondani, a beszélgetés zavart-e meg, vagy eredetileg is azt terveztem, hogy akkor indulok haza. Most sokáig ráérek, mondtam apunak, mintegy megadva magam, lesz, ami lesz, csak nem sodor el ez a nagy érzélgősség, felnőtt ember, talán tud rám vigyázni. Egészen sokáig maradok.

– Anyu?

Apu intett a fejével a ház felé, hogy bent van.

– Az előbb halt meg.

Csak akkor tettem le a földre a táskámat. Cipőket hoztam magammal, ingeket. Végignéztem a kerten, rendbe volt téve, a kiskert is gondozott volt, csak a kerítés volt átszakítva, a szomszéd gazon udvaráról vékony kutya figyelt, inkább ijedten, mint haragosan. Apu elkezdte mesélni, hogy az öcsém költözött a szomszédba, ő bontotta meg a kerítést, hogy könnyebben átjárhasson, reggeltől estig itt szokott lenni, csak éppen akkor nem, mert haza kellett vinnie a lányt, akít múlt hónapban szöktetett.

– Valahogy az most már nem megyen, a szöktetés, rögtön rendőrt hívnak. Nem is baj.

Elgondolkodott, talán azt gondolta, hogy egy kicsit azért mégis baj ez.

– Ha itt lenne a bicikli, el tudnék menni főznivalóért.

Gyorsan adtam neki kölcsön elég pénzt, hogy tisztességesen megvendégelhessen, míg ott vagyok.

– Sétáljunk le a boltig. Mára nálunk úgyse tudsz aludni, virrasztunk anyád felett. A Kiscsillagnál van elég hely.

Kiscsillag anyu nővére volt, s az a pletyka járta hónapok óta, hogy apám összefekszik vele. Erről csak anyunak szabadott volna mesélni, őt bántották meg, nem is kérdeztem aputól semmit. Úgyis meglátom az első pillanatban, hogyan néznek egymásra.

Kiscsillag asztalhoz ültetett, eléem rakott káposztát, felvágottat, kenyeret, bort, kólát, ő meg leült a kályha mellé, mintha hideg lenne, figyelte, hogyan eszem, és igyekezett helyettem is beszélni, ne kelljen mással törődnöm, csak az evéssel.

– Én mondtam apádnak, hogy ez lesz, a pletyka.

Hallgatott, én meg nem kérdeztem rá, mi a pletyka, érdekelt pedig, de ezt én magánügynek gondoltam, a falu persze nem ismerte, mi a magánügy, vagy egészen mást gondolt róla, mint én.

– Nem hallottad te a pletykát?

– Több pletyka is van.

– Mindig csak egy igazi pletyka van.

Kiscsillag kicsit méltatlankodott, milyen kényes városi gyerek lett belőlem, látta, nem tud velem olyan jól cseverészni, ahogy gondolta. Felugrott, mint akinek csak most jut eszébe, s kihozott a kamrából egy befőttés üveget és pár friss gyümölcsöt.

– Ezt tavaly raktam el.

Letette eléem az üveget, s mellé a gyümölcsöt is, mindkettő körte volt, bólintottam teli szájjal, hogy köszönöm. Talán látta rajtam a bizonytalanságot, melyik körtéhez nyúljak:

– Az ízük azért nem egyforma.– Meddig maradsz?

– Egész sokáig.

– Anyád temetését csak megvárod.

– Megvárjam?

– Mindegy, csak illene.

Öcsém úgy csókolt arcon, hogy fájdalmasan összeütöttük az arccsontjainkat. De azért a másik oldalt is lecsókolta, megint összevertük magunkat.

– Nagy benned a lendület.

– Most szálltam le a bicikliről.

Az inget átizzadta, úgy állt a konyha közepén, hűvös is volt neki, de semmi kincsért nem ment volna ki a napra, az, hogy a vendég eszik, érdekesebb dolog volt bármelyik nagy filmnél.

– Pedig nem lett volna csúnya lány.

– Apu mondta, hogy szöktetted.

– Ő akarta, nekem jó lett volna simán is.

Öcsém még nem volt egész férfi, ő még nem tehette meg, hogy magától poharat vesz a konyhaszekerényből, tölt magának egy kevés bort, s leül mellém enni-inni, beszélgetni. Neki meg kellett várni, hogy Kiscsillag kínálja, de Kiscsillag meg szedelőzködött, látszódot, hogy öcsémre akar bízni, az ő távollétében meg majdnem lopás lett volna asztalhoz ülni.

– Nem vagy éhes? – kérdeztem öcsémet, de az úgy tett, mintha nem hallotta volna.

– Ülj le enni te is! Átmegyek anyátokhoz.

– Meghalt.

Öcsém leült mellém, és beleivott a poharamba, amibe Kiscsillag nekem bort töltött korábban, de én nem kezdtem el inni.

– Azt hiszem, Bernadettnek hívják. De nem tudom biztosan, mer valamié minden jányt abba a családba Bentönnek gúnyolnak, valami videós film miatt. Én, mint a mesébe, a réten találkoztam vele, má fentről láttam, a dombról, hogy lent fekszik, bele a fűbe, kitevülve, tényleg ott bóklászott, szoknya volt rajta, ing, melyik lány hord máma inget, mezítláb szoknyát? Csak odamentem hozzá. A szeme kékebb volt, mint az ég. És még nevetett. Azt hittem először, hogy rajtam nevet, nézegettem magamon a ruhát, vagy már arra is gondoltam, hogy fikás az orrom, de nem rajtam nevetett az.

Teljesen kiitta öcsém a poharamat.

– Nekem nevetett.

Már jócskán besötétedett, de apu még nem jött vissza. A vendég nagyobb tisztség nála, mint az elnök, csak valami baja eshetett, erősködtem öcsémnek, induljunk utána. Öcsémnek nem akaródzott menni. Bosszantott. Csodálkozva méregettem, mi lett belőle, hogy ennyire nem törődik vele, ha valakinek baja van, úgy éreztem, titkol előlem valamit. A lányra gyanakodtam, hogy talán nem is vitte vissza. Furcsa is volt, hogy nem hívott be még a házába, pedig látszott, hogy a gazos udvart leszámítva rendben tartotta, frissen volt festve, el kellett volna vele dicsekednie. Fogadni is mertem volna, hogy a lány bent várja, szerelmesen, s ő már tükön ül, mióta besötétedett, hogy együtt lehessen vele.

– Meddig maradsz?

– Egész sokáig.

Eszembe jutott, milyen verekedés kerekedett évekkorábban bátyám ügyéből, ő se törődött a szülői tiltásával, egy egész család tört ránk, hogy visszavigyék a csúnya arcú lányt. A lány ott vacogott mellettünk a konyhában, miközben kintről kiabált az apja, a rokonai, s kövekkel dobálták be az ablakainkat.

– Kísérj el, én mindenképp veszek valamit a kocsmában. Magamnak megyek.

Az ilyen kérést már nem lehetett elutasítani, öcsémmel indultunk a kocsmába. Úgy reméltem, hogy valaki tudni fogja, mi történt apuval.

A kocsmá üres volt. Az asztalokon félig telt poharak, a plafon közelében még kényesen kavargott a hamutálakban hagyott cigaretták füstje. A pult mögött senki, egy kövér macska ugrott fel éppen a csöpögő, még habos söröscsap mellé.

– Izgalmasnak nem túl izgalmas, de félelmetes – mondta az öcsém, és a pult mögé akart lépni, hogy eltesz valamit, de nem engedtem.

Már egy ideje azt a nagy füstöt néztük, ami még a sötétben is hatalmasnak tűnt, azon gondolkodtunk, menjünk-e arra, vagy várjuk meg, míg valaki hírt hoz onnan. Gondoltuk, hogy ott lehet apánk, de a füst ereje, visszataszító szaga miatt nem tűnt okosnak a közelébe menni. Teljesen belefeledkeztünk az egyre inkább fölénk nyújtózó füst látványába, nem vettük észre Kiscsillagot, ahogy lélekszakadva futott felénk.

– A Bernadett!

Öcsém ijedten nézett Kiscsillagra, aztán kérdően rám.

– Szül!

– Hol?

– Nálad, te kis hülye! A gyászasszonyok segítik. Az orvos meg sehol, mentőt kell hívni, elakadt a gyerek válla...

Kicsillag szaladt tovább, a füst felé, tudtuk, hogy arra van a telefon, s talán apánk is arra, mégis inkább a szülő nő felé szaladtunk, nem értem utol öcsémet, egy szarvasnál is kecsesebben ugrotta át a patakot. Néztem, ahogy távolodik, nem értettem, hogyan lehetett az a lány máris terhes, talán mások elől is rejtegette volna?

Az udvar tele volt öregasszonyokkal, susmorogtak. Óvatosan közelítettem feléjük, nem akartam, hogy azt lássák, zaklatott vagyok, lihegek. Hagytam nekik elég időt, hogy észrevegyenek, ne kelljen úgy bemennem a házba, hogy nem mondják, mi folyik bent.

– Most már nem jutott idő, fiam, eltemetni.

Nem tudtam, hogy hívják a nénit, aki megszólított, de ő volt, akit boszorkánynak hittünk gyerekkoromban, már akkor sem mozdult ki a házából, lassú léptű, hajlott hátú nő volt, majd néni lett, ugyanolyan hajlott, magányos, s ahogy elkezdtek mellette meghalni az emberek, végre megtalálta a dolgát, mindenkinél többet tudott a tisztességről, amit halottal kell tenni, ő vezényelte le a temetéseket, a gyásznapokat.

– Most már nem jutott idő, fiam, eltemetni.

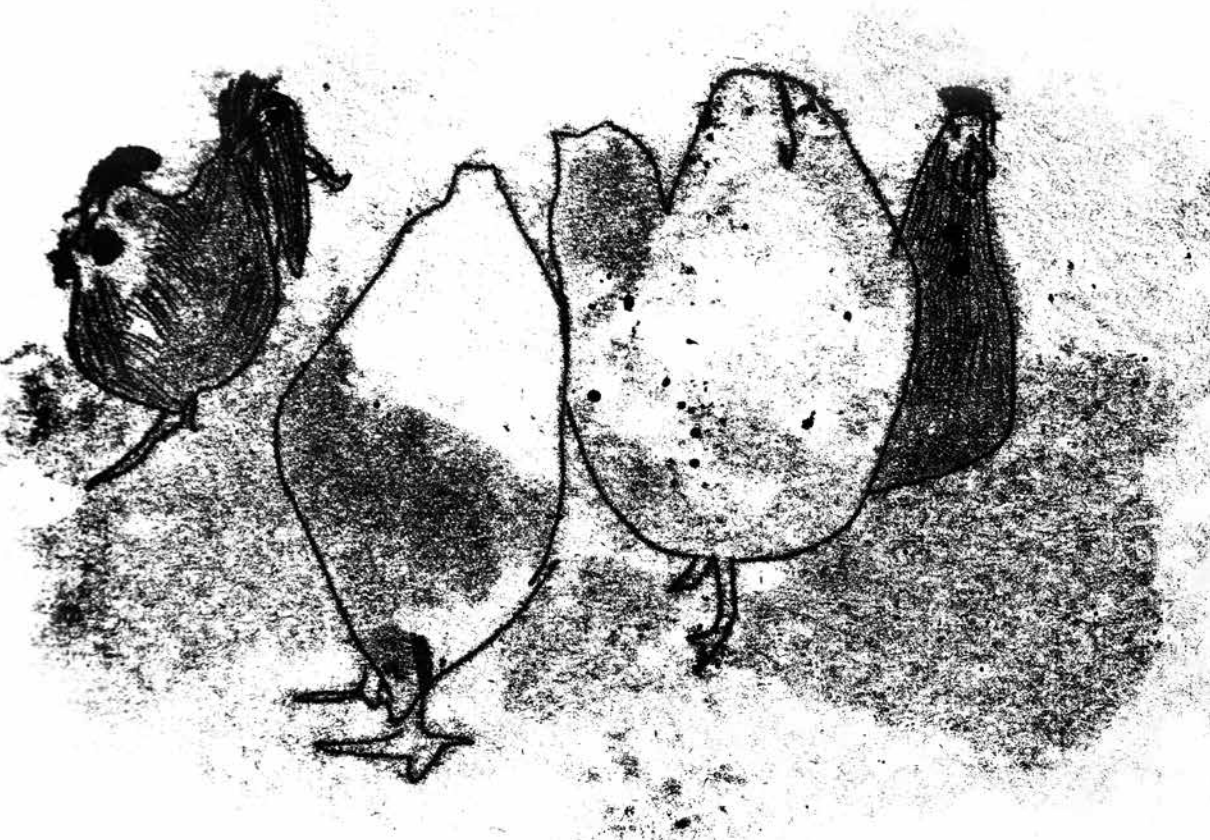
Anyu lépett ki a ház ajtaján, öreg volt, és fáradt, de mosolygott, kezében az újszülött, sírt, kicsiket rúgott. Anyu magához ölelte a véres testet, rám nézett, és hirtelen meglágyult a szemében minden kényes fény.

– De jó téged látni, gyeregem.

Lassan átadta öcsém fiát egy mellette álló asszonynak, aztán élettelenül a földre hullott, mint az üres lepedő, ami alól kivarázsolja a bűvész a nőt.

– Most már így van, fiam. Meghal, de már annyi időre sincs nyugta, míg eltemetjük. Mikor aztán felébred, szörnyű beteg, egyre kevesebb időket marad velünk. Meghal, feltámad, meghal, feltámad, mindég egyre hamarabb. A jóságos Isten úgy adná, hogy most utoljára.

A boszorkány néni letérdelt anyám mellé, és homlokon csókolta.

SZEREPLŐK ÉS KELLÉKEK III.

LÁZÁR BALÁZS

ÜZENET HELSINGÖRBŐL

Mit mondhatnék még?
Szövegálmomba folyton beleakadok,
kifeszít egy főnév, húsbomba vág egy ige.
Magukat kellettő jelzőkért epedek,
hogy aztán torkon vágjon egy kötőszó.
Hagyjuk a névmások titkos utalását is.
Hidegen hagy a hangutánzóok hamis hite.
Jövevényező vagyok valahonnan valahová.
De leginkább sehonnan sehová.
Azt hiszem, tudatosan cselekszem,
habár nyelvem is kiáradó ösztön.
Nincs külön megváltás, külön kárhozat.
Saját sors, szabad akarat.
Létem magában hordozza azt.
A világ az a folyton változó
mondat, mely úgy nyer értelmet,

hogy sosem tudni, mit jelent.
Zárójelek között betűk torlódnak:
riadt emberszemek.
Az igazság kitölti a
forma közötti réseket.
A hazugság fölösleges
toldalékokat keres.
Fáraszt az állandó szó-rögbi.
Pedig ezt a kíméletlen
játékot élvezni is lehet:
a legpontosabban vétjük el
a kettőspont utáni lényezet.
De van olyan történet,
aminek a végén már nem
lehet mit mondani.
Nemigen. Igennem.
Néma csend. A többi.

**NYILAS
ATILLA**

EGYNYÁRI JEGYZETEK

A társasági élet egyik fő helyén,
az emeleti nagyterasz sakktáblájának
sekély tócsái között
egyedül ugráló csikó.

*

A fiam kint viháncol
a kertben a többi gyerekkel,
a kisteraszon halljuk a hangját:
„...és én úgy jártam pszichológushoz, hogy nem is tudtam róla!”

*

Mellénk szegődik a szerencse kényes madara.
Köröz fölöttünk,
karomra ül,
tenyeremből Frontint szemezget.

*

Megint kisütött a nap?
Nem, ugyanolyan szürke az ég.
De, nézd csak a földet,
a szék lábának árnyéka van.

*

A csillár árnyéka, amelyet
az ágyneműre vet
a tűzjelző pötty fényénél:
mint egy kocsikerék.

*

- A villany kell még neked?
- Zavar?
- Hát ha csak úgy ég...
- Nem csak úgy ég.

CSIKÓS ATTILA

EGY EMIGRÁNS HAZATÉR

Még a hegyen áll, de már látja, hogy a tó vize grafitiszürke, és mozdulatlan felszíne fényes, mint egy zakó selyembélése, és a hegy felől zengő harangszó fémes ízű, és az is szürke, legalábbis szürkének hallja. Ősz van, és Annának az jut eszébe, hogy lassan harminc éve nem volt semmi ilyen szürke, és nem hallotta ilyen erősen, ilyen közlő a harangokat, mintha a főhajó közepében állna, pedig legalább egy kilométerre van a templomhegytől. Több mint egy év telt el azóta, hogy egyszer csak elege lett abból, ami körülveszi „odakint”, az egész addigi életéből, és mintha ösztönösen cselekedett volna, elkezdte átalakítani a világot, amiben élt. Legalábbis ebben a boldog tudatban létezett sokáig, de most, az utolsó kondulás elhaló hangjára önkéntelenül felnevet – nem szégyelli, itt úgyse hallja senki, idegenekkel meg amúgy sem állnak szóba (nem is törődnek velem, félnek az idegenektől, holott nem vagyok idegen) –, mert az jut eszébe, úgy tűnhet, mintha ő döntötte volna el, hogy hazatér, pedig csak egy gyilkosságsorozat emléke elől menekült, tehát főleg rajta kívül álló okok és események sora vezette haza, s hogy ez milyen fura, hiszen még a saját döntéseink is bizonytalan kimenetelűek: ma így látjuk jónak, holnap úgy, néha kimondunk szavakat, vagy éppen elhallgatunk, s persze mindennek lesz valamiféle következménye, viszont a legkritikább esetben gondolkodunk el, hogy abban mi a magunk felelőssége.

Lépteit zaját hallgatja, és pillanatnyi ötletből befordul egy lejtős utcácskába, amiről azt gyanítja, hogy a part felé vezet, és eszébe jut, hogy amikor egy életszakasznak a végén vagyunk, és körbenézünk magunk körül, már egészen úgy fog tűnni, mintha mindaz, ami velünk történt, minden tettünk egyetlen mértani haladvány része lenne, gyöngyök egy láncon vagy egymásból szigorú szabályok szerint következő számok sora, mintha mindent éppen így terveztünk volna, vagy tudtuk volna előre, hogy hová érkezünk, legyen akár örömteli vagy éppen fájdalmas a számvetés, amit elkészítünk, de be kell lássuk, hogy érthetetlen módon meglehetősen kiszámíthatatlan a változás, véletlenszerűen jutottunk oda, ahol éppen vagyunk. Nagyon fura az is, hogy a megváltozott valóság éppen olyannak fog tűnni, mint amilyennek a változás előtt mutatta magát, hiszen csak ez a két állapot van, amiben a tudat biztonságban érzi magát: az *összefüggések* és a *felismerhetőség* bizonyossága. Ilyen a vasárnapi rántott hús krumplival és az unalmas családi összejövetelek megszokása, mindkettő felismerhető és oksági viszonyt teremt háborúk és összebékülések között, lassítja lépteit Anna a lejtőn, és az jut eszébe, hogy ennek az egésznek semmi értelme nincs, hiszen akár te magad döntesz, akár mások helyetted, egy kis idő után bármit képes vagy megszokni, mert az ember agya az újat is a régi képére szabja, akár a menü változik, akár a résztvevők személye, lényegtelen, a változás összes munkája hiábavaló. Leérve a meredek dülő aljára, meglátja végre az ismerős Kossuth utcát, amely a Cserhegyen, a Halász utcán és a Rév utcán keresztül a tihanyi révig vezet, ami mögött szürkén és változatlanul ott a Balaton.

Mindjárt dél, gondolja boldogan.

Várja, akarja, hogy újra megkondítsák a harangokat.

Hát akkor hazajött.

Égészen hihetetlennek tűnt, hogy újra itthon lehet. Magyarként egy vadidegen Magyarországon. Minden szó idegen nyelven jutott először eszébe. De hát ez a bizonytalanság eleinte teljesen természetes. Már nem érezte jól magát odakinn. A tüntetések folytatódtak, és egyre nagyobb számban érkeztek a menekültek keletről. Újabb és újabb sátortáborok létesültek a város legszebb parkjaiban. Már nem érdekelte.

Hazaérkezett.

Miután lezajlott az örökbefogadási procedúra, melyben férje – akit vád alá helyeztek, mert megölte szeretőjét, a félvér lányt, akitől gyereke született, ez a csöppség, akit pár nap múlva, amikor berendezkedett, majd babakocsiban sétálni visz – mindenben a segítségére volt, felmondott az ügyvédi irodában, eladta a kellemes, tetőteraszos lakást, és némi utánjárás, fárasztó alkudozás után visszavásárolta unokatestvéreitől a tihanyi házacska.

Itt minden szót kicsinyítő képzőnek kellene követni, gondolta, amikor a dzsippel nem fért be a kapun. A kapucskán. Mindent, ami régi, ami elmúlt, és azt is, ami most formálódik, a jövőt is jövőcskének kéne mondani, ahogy a remény is reményke, nem infantilizmusból, nem is szeretetből, inkább hogy mindennek az alakíthatósága, a képlékenysége tisztán érezhető legyen. Azt viszont sosem tudnám mondani, hogy papácska, mert apa nagy volt és erős, és anyát sem tudnám picivé szeretni a szavaimmal. De a nyolcvanas évek közepi nyugatra menekülésünk már csak menekülésecske volt. És az itthon maradtaknak is mindenből kicsike jutott.

Lerakta a dzsipet a kapu előtt. A kislány békésen aludt az ülésen. A férjével egyetértésben Olgának nevezte el, ez volt az anya neve is, akit a férje megölt.

Olga a szabadság fuvallata volt. Ha fiú lett volna, a férje nevét adta volna neki. Sosem lett volna Olga az „övé”, sosem lett volna anya, ha a férje nem gyilkolja meg a lányt. Névadásaink emlékezetünk biztos pontjai.

Felhős, őszi délután volt. Egyetlen idős asszony állt az egyébként néptelen utca végén, és a vizslája fülébe súgott valamit.

Megjöttünk, Olga, mondta Anna halkan, és magához emelte a szuszogó gyermeket. Megjöttünk, mondta, és elindult a babával a kertkapu felé.

Ahogy a kulcs fordult, és kattant a zár, egy pillanatra tábortűz szagát és pörkölt illatát érezte, és megborzongott, mint azon a fogas napsütéses, utolsó délutánon a befagyott tónál a mólón. Egy nappal azelőtt, hogy disszidáltak.

Emlékszem, néztem a tavat. Be volt fagyva a víz, de nemcsak a part mentén, hanem egészen mélyen. Kék volt a délutáni opálos fényben. Ilyennek képzeltem a messzít, ahova mi nem mehetünk. Az idegen földet. Kéknek és törékenynek, mint a jég. Ami egyszer csak véget ér. És ahol véget ér, ott van a haza.

Idegen országban nőtt fel, idegen nyelven beszélt. A kék jég örökre elválasztott minket, gondolta. Mindegy, mikor és honnan indulok neki, a megnyugvás mindig a másik oldalon marad.

Félt egy kicsit, hogy mégsem sikerül Tihanyban megszoknia az életet. Minden ismeretlen volt előtte, és mégsem teljesen szokatlan.

Egy kedves és békés utcát látott maga előtt, kedves és gondozott kertet, kedves és csinos, felújításra váró házzal, mellyel kapcsolatban kedves és meghatározhatatlan érzései voltak. Látott egy kedves és barátságos helyszínt, ahová azonban egy másik történetből érkezett. Amely minden ismerős részletével csak arra emlékeztette, hogy valamit elfeledett. Egy pillanatra meg is ijedt ettől a hirtelen felismeréstől, attól az idegenségtől, mely minden erőlködése ellenére összes idegsejtjében eluralkodott, és megtorpant a pattogzó festékű, valaha zöld verandaajtó előtt.

Én nem akarok itt élni. Aztán a kislányra nézett. De itt fogunk!

És Albertre gondolt. És Olgára, akit csak fényképről ismert. Szép lány volt. Az édesanyád, súgta a kislánynak, és megsimogatta az arcát. Talán megkedveltem volna. Bár édesapádra jobban hasonlítasz. De lehet, hogy csak én akarom látni az arcodon az ő vonásait. Csak hozzám nincs semmi közöd, Olga. Édesapád egy csomó embert megölt. Édesanyádat is. És én, talán éppen ezért, úgy hiszem, isten ajándéka vagy. A szabadság fuvallata.

Felállt a lépcsőről, és kinyitotta a rozzant ajtót.

A veranda ablakain nehéz, fehér függönyök lógtak, és a szófán egy régi szövetkabát feküdt.

A ház ajtajával nehezen jutott dűlőre. Majd megalajozom.

Amikor belépett, sűrű félhomály fogadta. A behúzott zsaluk résein alig jutott át a kinti fény. A konyha felől alma illatát érezte, a nappalinak égettfa-szaga volt. Lassan hozzászokott a szeme a sötétnek. Körbenézett a szobán.

A kompozíció a rendbe vetett hit. A hit a megkomponált rend. A rend az elhitt kompozíció. Legalábbis Albert szerint. De hát Albert csak a fotográfiahoz értett!

A családi bútor nagy része megmaradt. A tálalóból eltűnt a levesestál és a porcelánok zöme. Azt sem tudta, honnan emlékezik ezekre a tárgyakra. A hülye színes tévé nem kellett senkinek. Azon ment a szilveszteri műsor az utolsó családi összejövetelen. Harmincvalahány év, emlékezett vissza Anna, és végighúzta ujját az ebédlőasztalon. Zsíros, fekete kosz tapadt rá. Nem takarítottak ki, Olga, ezek basztak kitakarítani, kiáltott fel, és lerogyva a nagymama hatalmas, kagylószerűen öblös foteljébe, végre elsírta magát.

Őt napig rendezkedett a házban. Eltervezte, mit hogyan kell felújítani. Megszervezte, hogy legyen valaki, aki Albertnek a börtönben is gondját viseli. Átutalta az Olga sírhelyéért járó összeget. Intézkedett Albert ruháinak, személyes dolgainak elhelyezéséről. Szobafestőkkel, víz- és gázszerelőkkel tárgyalt. És mindennap felolvasott a kis Olgának egy mesét.

A hatodik napon indultak el, hogy Olgának megmutassa a Balatont.

Az egyik utolsó kompjárat érkezett, amikor a babakocsival megálltak a kikötőben. A part mentén a szinte egymásra épített kifőzdék, kocsmák mindegyikéből más zene szólt. Pár utószezoni vendég halászlét és sült hekket evett.

A hajó lassan beúszott az útig, két matróz lecsapta a rámpákat, az egyik odakiabált valamit Annának is, és közben integetett, aztán lehajtottak a kocsi. Por szállt utánuk, és volt némi zaj. Aztán csend lett.

A hajó kikötve áll. A vízen már eloszlottak a habok. Anna várakozón nézi a vizet.

A tó szürke maradt, és mozdulatlan, mint egy márványlap.

Kell még egy kis idő, Olga, mondja Anna a babakocsi fölé hajolva, amíg a szavak, az illatok, a tárgyak új és új jelentése értelmet nyer. Beletelik némi időbe, hogy a világ új rendje és

benne a saját életünk megint megtapasztalhatóvá váljon, magyarázza a gyermeknek, és végigsimít az arcán. De ne félj, belejövünk!

Nézi a szürke, mozdulatlan vizet, és arra gondol, hogy nem erre a képre emlékezett, de abban is biztos, hogy mostantól ebben kell hinnie.

Badacsony felől egy vitorlás lavírozik a félsziget elé, és Anna nem akar rajta lenni. Nem akar már menni sehová.

Olgára néz, aztán a tóra. Mintha azt várná, hogy történik majd valami különleges. De nem történik semmi, csak dél lesz. Megszólalnak az apátság harangjai, és akkor Anna lehajol, betakargatja a kicsit.

Abban bízik, hogy jó anyja lesz.

BALÁSSY FANNI

ALAGÚT

Egy órája gubbaszt a padlón. A mennyezetről lógó csupasz villanykörte, akár egy erejét vesztett napkorong, világítja be a szobányira zsugorodott univerzumot. A felszaggatott selyem tapétacsíkok, mintha megannyi gúnyosan ráöltött nyelv lennének.

Végigsimítja maga előtt a szalagparkettát, mutatójzza megállapodik egy barázdában. Néhány éve a gyerek kirámolta az anyja ruhásszekrényét, és túsarkúban körbeparádézta a nappalit, minden csoszogó lépéssel rovásokat hagyva a fában. A szekrények halvány kontúrja beleégett az aranyárga tapétába, a tévéállvány helyén, egy kör alakú lyukból, mint felsebzett hasból a belek, fordulnak ki az egymásba tekeredő vezetékek. Az ablakokról pár napja lekerült a függöny, azóta saját magát is állandóan meztelennek érzi.

Nemrég újítták fel a lakást, kizárólag tartós megoldásokat szem előtt tartva. Úgy, ahogy az ember kalkulál, amikor hosszú távra tervez. Nyárutó volt, a nyitott teraszajtón besurruló szél finoman zizegett a nappalit beburkoló takarófóliát. Életterük a hálószobára redukálódott, minden holmijukat kartondobozokba rendszerezték, amelyekből plafonig magasodó tornyokat emeltek. A franciaágy összement, esténként közjük ékelődött a gyerek, aki végtagjait a négy égtáj felé vetve, nagyokat horkantva aludt, amíg ők várták, hogy a duruzsoló tévé elbágyassza őket. A három test egyszerre mozdult, pihent vagy ébredt. Az átalakítás befejeztével az összhangnak is vége szakadt. Megnyíltak a terek, mindannyian szétrebbentek a lakás különböző szegleteibe, és hagyták, hogy elpárologjon a hálószobából a hosszú hónapokon át tartó nyomorgás emléke.

Vörösbe fordul az ég alja, magában rejtve a havazás ígéretét. A közeli park tölgyfái jól kivehetők a nappali ablakából, koromfekete ágaikon varjak húzzák meg magukat éjszakára. Az utcai lámpák fénnel szórják be az egymás mögött parkoló családi

autókat és a szigorú hársfasort. Az órájára pillant, két óra lesz tíz perc múlva. Még hajnalban szeretné elhagyni a lakást, ideje befejeznie, amit elkezdett.

A sokadik hitel volt, egy idő után már nem is számolta, hányadik. Kellett, és kész, egyikből fizette a másikat. Maga sem tudta, hogyan kezdődött, arra végképp nem tudott felelni, hogy mire ment el az a rengeteg pénz. Kifolyt a kezei közül, elcsordogált nyomtalanul. Egy áprilisi délután derült fény a titokra, aznap ő ment a gyerekért az iskolába. Mire hazaértek, az egyik uzsorás, egy rókaszemű, pacsuliszagú öregasszony ott állt a felújított nappali közepén, és a pénzt követelte. Felesége görnyedten ült a fotelben, és értetlenül bámult maga elé. Ki ez a nő, milyen pénzről beszél? Ő felküldte a gyereket a szobájába, aztán az öregasszonyhoz fordult, és megállás nélkül azt ismételte, hogy az elején megmondta, ide nem jöhet, itt nem keresheti. Hamar híre ment a dolognak, egyre többen vették a bátorságot, és csengettek fel a lakásba, a pénzük felől érdeklődtek, volt, aki az ajtóból visszafordulva még odavetette, figyeljenek oda a gyerekre, nehogy ne találjon hazamenni az iskolából.

A kisváros felélénkült, mint mindig, ha valami csámcsognivaló akadt. Voltak, akik első kézből szerettek volna értesülni a legapróbb részletekről, úgyhogy tapintatlan puhatolózásba kezdtek, de ő rendre kitért a kérdések elől, amelyek egyre kegyetlenebb gyorsasággal örvénylettek tudatában. Nem felelt senkinek, mert saját magának sem tudott. A szálak, amelyek annyi éven át kézben tarthatónak tűntek, egyesével csúsztak ki szorításából, és kibogozhatatlan csomóvá kuszlálódtak. Hamar kiderült, hogy valójában nincs is szükség a válaszára, mások készségesen előálltak saját fejtegetéseikkel. Rövid időn belül több teória is született, amelyek szájhagyomány útján terjedtek a városban, és közmegegyezéssel igazsággá szilárdultak. Sokan remekül szórakoztak a fejleményeken, megindultak az egymásra licitáló találgatások, a jövődölések, várták a következő fordulatokat. Így telt el az első néhány hónap, amikor a bank is beszállt a végtelennek tetsző keringőbe, és bejelentkezett a lakásért.

Az árverést gyorsan lezavarták. Egy rágcsálóarcú hivatalnok vette meg az ingatlant, ár alatt, még a felújítás költségeit sem fedezte volna annyi, amennyit kínált. Ő két hetet kapott, hogy elhagyja a lakást, de elég lett volna pár nap is, alig maradt ott valamije. Napokig a lesötétített hálószobába zárkózott, elterült a franciaágyon, és a plafont bámulta. A felhangosított tévé volt az egyetlen, ami életet csempészett a helyiségbe.

A nappalival kezdődött. Szörnyű sebességgel cikázott át agyán a gondolat, ő pedig nem hagyott időt a mérlegelésre, egyből nekiesett a selyemtapétának, körmét bemélyesztette az egyik illesztés alá, egyre mélyebbre túrt, ujját kampószerűn a papírba vájta, és nagy lendülettel letépett egy darabot belőle. Azt, hogy mi történt ezután, nem tudta felidézni, ösztönösen követték egymást a mozdulatok, amíg mindenhol tapétacafatok nem omlottak alá. A falon tátongó fehér lyukak, mint megannyi seb, amelyekről lekaparták a vart. Amikor már nem maradt érintetlen falfelület, lekucorodott a padlóra, és szemügyre vette művét. Zihált, érezte, hogy újra kód ereszkedik a tudatára. Olyan erő mozgatta testét, amelyet soha azelőtt nem tapasztalt. Nekiesett a vezetékeknek, mint mélyen gyökerező tarackot, úgy cibálta ki őket a falból. A szegőléc egy helyen elvált a faltól, ott belekapaszkodott, és teljes erőből rángatni kezdte, lefeszegette a műanyag villanykapcsolókat, majd meglazította a mosogató alatti csőszifont, aztán letekerte és farzsebébe rejtette a csapgombokat.

Amint az utolsó szomszédos házban is kihunynak a fények, előkotor a konyhaszekrényből egy ollót, aztán felmegy a gyerekszobába, és kitarja a tetőablakot. Óvatosan kúszik előre

a deres cserepeken. Felkapaszkodik az ablak fölé, lába alatt elterül a város. Az utcai lámpák fényei olyan füzérré fonódnak össze, amilyenell a karácsonyfát tekerték körbe, az égen világitó pontok meg úgy ragyognak, mint a csillagszóró pattanó szikrái, amilyenekkel a gyerek tavaly szilveszterkor kiégette a szőnyeget. Felemeli a lába közti cserepet, és több helyen is belehasít a fóliába. A cserepeket úgy helyezi vissza, hogy alig észrevehető rés húzódjon közöttük, amin az olvadó hó és a tavaszi zápor könnyen utat talál befelé. Azt akarja, hogy penészfolt terebélyesedjen a plafonon, egye be magát a falakba a rothadás bűze, ázzon át a gipszkarton, cseppenként koppanjon az eső a szalagparkettán, patkányok kergetőzzenek a nyirkos járatokban.

Még utoljára körülnéz a szobákban, minden szekrénybe bekukkant, minden fiókot kirángat, hogy megbizonyosodjon, nem hagy ott semmit. Egyedül a hűtőben akad pár dologra, egy szottyadt paprikára, egy tubus mustárra meg egy darab szikkadt pálpusztaira. Az egyik pillanatban még a hűtő fogantyújába kapaszkodva ácsorog, és a koszos rácsokat szuggerálja, a következőben már a vécéülőként ágaskodik, és a szellőző fedelét próbálja lecsavarozni. Az olló hegyét a csillagcsavar mélyedésébe illeszti, erősen az olló nyelére markol, és forgatni kezdi. A csavar egyre többet mutat magából. Finoman leemeli a műanyag fedelet, rámarkol a sajtra, lendül a kar. A pálpusztai hangos placcsanással kenődik fel a fémcső oldalára.

A kulcsot a küszöbre hajítja, aztán elindul lefelé. A kapu hangosan nyikordul, ahogy beteszi maga mögött. Nyugtalanító a csend, porhó szítál. A járda fölé nyúló kopár hársfaágak hosszú alagúttá tömörülnek, és mutatják a kifelé vezető utat.

HEGEDÜS VERA

HUNGÁRIA KÖRÚT

A Hungária körútra is behasadt a hajnal. Az első lépésre még rárakódnak a sötétség nehéz anyagai, a második már a halvány fényen tapos. Beletipornám a betonba az összes fényt, hogy hazaérve ne kelljen látnom magam, sőt senkit ne kelljen látnom, csak kibélelni a fejem sötétséggel, és elnevezni otthonnak. A lakás, amiben most élek, egy zajtalanító, a nyolcsávosból csinál alattomos, hibás csendet, pedig én a csend elől jöttem fel ide, kitépni a városból az engem illető jövőt. Biztos voltam benne, hogy a jövő jár nekem, eszembe sem jutott, hogy ne járna: húszéves vagyok, nemsokára huszonegy, a jövő hozzám tartozik, és a városnak kell biztosítania.

Add nekem az idődet, tedd le azt a kacsát, és vigyél el innen. Akármerre nézek, minden ragad, pedig most síkálták fel a kínaiak. Haláldarabot látok megvillanni a hamis bambuszban, ha lenyeled, egy nap kicsírázik benned. Olyan kevés dolog van itt, ami megnyugtatna. Az üveglapon túl ott a város. Nem akarom rabolni az idejét, mondom a férfinak, pedig igazából mást sem akarok, csak hogy ez az intelligens, világlátott ember, a tanszék hírhedt professzora meghallgasson, és aztán mondjon valamit,

amitől helyreállhat a rend. Sajnálom, hogy annyira rosszul sikerült a legutolsó beadandóm, mondom, tudja, családi gondjaim vannak.

És mi közöm nekem ehhez, kérdezi a férfi.

Igen, a Hungária körútra gondolj, az előnyeire és a hátrányaira, hogy a Stadionoknál éjjel is nyitva a zöldséges, hogy a Hős utca gettós felén szinte ingyen adják a lakásokat, de semmi sem az enyém, az egyes villamos kimaradt járatai sem, az utcatáblák leszedése és felszerelése közti idő sem, a talponállóban a posztkommunista jókedv sem, nézhetem, de nem értem. Most itt kell megtanulni élni, nem szabad visszamenni vidékre. Muszáj folytatni ennek a városnak a feldolgozását. Egy nap az összes irány szét fog terülni bennem, és akkor majd tudni fogom, hogy ideje továbbállni.

Jobb-bal, a kenyérgyár előtt ott az a valami, a hajnali előfényben nem látom meg azonnal a kucsmát és a kabátot, a cekkert is csak méterekkel arrébb találok meg, káposztafejek gurulnak belőle a nyolcsávós felé, egy zacskó olcsó belsőség is útjára indult, lassan tocsog a járdán. Nem tudom, hol vásárolhat az ember reggel négykor húst. Itt fekszik egy halott a Hungária körúton, és én nem teszek egy lépést sem.

Műanyag kését a műanyag pultra teszi. Importba hozzák ezeket a kacsákat, a ketrecben félig meg is hálnak, nem kell velük sokat küzdeni. Libamáj, az volt a szenzáció, arra vágyott mindig, és még a gimnáziumban eldöntöttem, hogy ha majd sok pénzem lesz, vagy akár csak a soknak egy töredéke, igazi libamáját hozok majd neki, nemcsak konzerveket. De elkéstem, mint mindig. Kezdenek rám dőlni a gangos sorházak, amikor az utcákat járom, és nem merek visszamenni a lakásba, a Hungária körútra. Sajnálom, mondják az emberek, és másról kezdenek el beszélni. Vagy azt mondják: te olyan erős vagy, ezzel is megbirkózol. De én nem vagyok erős, és ezek az emberek nem a barátaim, el is maradoznak, csak a rettegett professzor van itt, aki szánalomból vesz nekem egy hétszáz forintos kínai menüt. Valami rizst piszkálok, hogyan is ehetnék. Maga valamit félreértett, mondja a professzor, nézze, ha valóban bent akar maradni az egyetemen, szedje össze magát.

Nem halt meg, de nincs eszméleténél. Arccal előre esett el, beteríti a nagykabátja. Csak a fűzős cipőjéről látom, hogy nő, talán egy nyugdíjas, aki eltévedt éjjel a városban. Mennyi a valószínűsége annak, hogy hamar ideérnek a mentők, hogy a négy sáv valamelyik autósza mellém ül a padkára osztozni a felelősségben. Megmozdítani nem merem, maradjon csak ott, ahol van. Én nem fogom elrontani a gerincét, vagy a körútra szabadítani valami nyílt sebet. Nemsokára erre jönnek az első munkások. Még mindig nincs reggel, de ez az idő nem számít. Talán az sem fog számítani, amit vele töltöttem, a libamájról álmodozással. Ő tanított meg írni és olvasni, amikor négyéves voltam. Vonalas füzetekbe rajzolta elő a betűket, és megszidott, ha rosszul sikerült egy sor, hiszen ha valamit akarok, azért meg kell dolgozni, nekünk nem adnak semmit ingyen. Meg volt róla győződve, hogy még sokra viszem. Hogy a nagyvárosba kell menni, érvényesülni. Sírva meséltem neki a jövőmről, amikor először feküdtem be mellé az ágyba. Belőled bármi lehet, amit csak akarsz, mondta.

Hamar kikopott belőle az élet. Otthon akartam maradni, de nem engedték, azt mondták, az egyetemen a helyem. Minden hétvégén hazautaztam. Minden héten egyre kevesebb maradt abból, akire emlékeztem. Talán egy nap ez a kínai étkezde is csak egy lesz a többi közül. Én csak meg akarom magyarázni a viselkedésemet, mondom; maga az egyetlen, akinek elmondhatom, mennyire nehéz volt hónapokig nem elmondani. Illegálisan beutaztatott kacsák, első napjaik az országban a halál jegyében telnek, mennyi szenvedés a műanyag tányéron. Tudja, úgy kezdődött, hogy azt mondták otthon, ide kell jönnöm a jövőmért.

Szerencsére kiérnek a mentősök, jóval azelőtt, hogy az első dolgozó emberek felébrednének, és kérdéseket tennének fel. Miközben felméri a károkat, a kenyérgyár bedeszkázott falához simulok.

Nem szabadott volna megfordítaniuk.

Először a fülbevalók aranytömbjeit látom meg, ellörik maguktól az egyre erősödő körüti fényeket. Ezt a fülbevalót ismerem. Egy pillanat, és ott a többi is: a szétterülő, szederjes orr, a ráncok, az alig őszülő haj. Ez nem lehet, ez nem ide tartozik, ez már nincs. A szemeket nem látom, még csukva vannak. Ideje hazamenni, mondja a körút. Igen, a hozzátartozóm, mondom a mentősöknek, és bemászok az autóba.

Úgy fektették, hogy ne lássam teljesen az arcát. Ellátást kap, és gyógyulási lehetőséget. Oxigénpalackot húz majd maga után, hiszen soha nem tudott járni rendesen, a csípőcsontját meghúzta a bába. Néha én is észreveszem, hogy húzom a combomat járás közben, persze itt nehéz kikerülni ezt a sok embert. Tulajdonképpen mindegy is, hol romlik meg az ember, a fővárosban vagy vidéken; el is utazhatnék, akárhova. Sajnálom, mondja a professzor, én ehhez már öreg vagyok, mért nem a barátainak mondja ezt. Csukódik az ajtó, ott maradok a kacsákkal, azzal, ami belőlük maradt. Az összes kínai látja, hogy sírok, mert valaki kilökte magából a mondanivalómat, visszalökte nekem, ezért sírok, pedig a temetésen sem sírtam.

Fel-alá járkálok a kórház folyosóján, bal, jobb, bal, jobb, automatáktól automatáig, feljön a torkomig a közlés, amit a professzor visszaadott nekem, kávélottyel nyomom le. Ott a helye egész életemben a torkomban, vajon ez az a jövő, amiért feljöttem a nagyvárosba, a gépi cukor szét nem olvadása, a citromsárga kórházi székek, vagy órákig hallgatni, ahogy a lakás átalakítja a zajt, újra megfogalmazni a villamoson, a metrón, a kínaiban, az ágyamban, a fejemben, és mindig, amikor el akarom mondani, azt válaszolják, hogy ez tulajdonképpen nem is olyan fontos, hogy én sem vagyok tulajdonképpen annyira fontos.

Mikor behívnak a kórterembe, egy nővér takarja el az ágyat, így nem látom meg azonnal. Hogy nem is hasonlít.

Ő soha nem nézett így rám. Ennek rosszindulatú, gyanakvó az arca. A nővérnek azt mondja: megtámadott.

De hát én nem.

Megtámadott.

Ez valami félreértés.

Megtámadott, megtámadott, megtámadott. Könny csorog az arcán a támadás emlékétől.

Hallgassál, mondom. Én emlékszem. Mindennap rád gondolok. Mért nem haltál meg elsőre? Mért kell visszajárni a Hungária körútra? Nem fogadni el a vizet, nem venni be a gyógyszert, leesni az ágyról?

A nőnek tátva marad a szája. Tudom, hogy ordítok. Azt ordítom: te rohadt, azt tudod, hogy még a Ferenciek terére is elmentem imádkozni? Tudod, hogy mért imádkoztam? Hogy haljál meg minél előbb, hogy ne szenvedjél sokat. A család kérte, hogy imádkozzam, pedig mindenki tudja, hogy nem hiszek istenben, de ebben a családban én vagyok az, aki kimegy a világba. És azóta kétszer is láttalak a villamoson, pedig ha előbb elmentél volna orvoshoz, akkor most lenne értelme hazamenni, nem csak a körúton dekkolni. De tudod, mit? Elmegeyek innen, akárhova, el a körútról, sőt még az országból is, és akkor kísértheted a kocsmában a részegeket meg a Stadionoknál a zöldségest, engem már nem találsz meg.

Nem nézek vissza, amikor elhagyom a kórtermet, a folyosót, a kórházat. Senki nem állít meg, senki nem jön utánam. Gyalog megyek haza a Stadionoktól. Csúszik ki alólam a város. Az egykori kenyérgyár romjai mögül egy fej káposzta gurul elém.

**TOROCZKAY
ANDRÁS**

ÓRÁK

Volt egy pont a kilencvenes években,
amikor ez a vicc működött.
Kamasz voltam, egy hajnalban felkeltem,
és minden
egyes órát egy órával későbbre állítottam.
Ősz lehetett, vagy tavasz.
De az is lehet, még előző este felkészültem.
Nem emlékszem már pontosan.
Az egészet elfelejtettem volna, ha nem hozza vissza
egy novella.
A novellában a fiú hasonlóképpen áll bosszút az apján,
aki egy – mint később kiderül – értéktelen fémpénzt,
egy Kossuth-forintot ad
neki örökségül, a többi kincset pedig megtartja magának.
A mi családukban
semmi ilyesmi nem történt, és én nem bosszúnak szántam,
hanem tréfának, hogy oldjam a feszültséget talán.
Egy órát loptam el
aznap a pihenésükből, végső soron az álmaikból.
És egy óra pluszébrenlélet adtam nekik.
Nem tudom, örültek-e. Arra is van esély,
hogy aludtak volna még tovább.
Akkor már Kovács mama meghalt,
de papa még élt, Toroczky papa viszont meghalt,
és mama még élt. Csörögtek az órák, ugye,
hatvan perccel hamarabb,
mindenki ugyanúgy csinált mindent,
csak sötétebb volt kívül, és belül álmosabb.
Nem kapcsolták be a tévét,
én sem, akkor kiderült volna.
Nagyon büszke voltam magamra,
mert nem maradt ki egyetlen szerkezet sem.
Apa, anya karórája, ébresztőórájuk,

a felső szint faliórája, az alsó szint faliórája,
még a videó kijelzőjét is átállítottam.
Apa elment kakaós csigáért,
újságért, megkávéztunk.
Megjédtem: ennyire könnyű megtévesztenem őket.
Nem volt visszaút,
nem leplezhettem le akkor már magam, elmentek dolgozni.
A munkahelyükön vették észre.
Anya a szokatlanul kihalt iskolában ült.
Készült az órájára.
Nem mintha készülni kellett volna. Vagy talán inkább
csak lapozgatta a naplókat a tanáriban,
beszélgetett a takarítóval, büféssel.
Apa meg kocsiba ült, talán még a Wartburgba,
csendesebb forgalomban utazott, tehát biztonságosabban
és hamarabb ért a boltokba,
ahová sajtot vitt.
Vagy az később volt a munkája?
Miattam találtak akkor olyanokkal, akikkel
egyébként nem találtak,
és látták azoknak a fényviszonyoknak az alakulását,
amiket egyébként átaludtak volna.
Talán eszükbe jutottam én is,
hogymért van ilyen hülye gyerekük?
Akkor még nem voltak mobiltelefonok,
szerintem akkor még apának sem volt, habár
neki elég hamar lett. Vajon felhívták egymást?
Vagy csak otthon beszéltek meg?
Amikor hazaértek, már biztosan nem haragudtak. Nevettek.
De még napokig bizalmatlanok voltak az órák iránt, és talán
később sem bíztak meg bennük teljesen.
Apa azt mondja, hogy a videó kijelzőjét nem állítottam át,
ő már akkor látta a pontos időt. Nem tudom.

EGER, EGÉRÁRPA

Az egyik kirándulásra Kovács mama vitt,
akit akkoriban úgy szerettem, mint senki mást.
Egyedül kakaót nem tudott keverni nekem,
de azt leszámítva tökéletes volt. A hangja,
a bőrének tapintása, a süteményei.
Kakaót csak anya tudott keverni.
Anya viszont a Rémusz bácsihoz nem értett.
A hangsúlyokat nem találta el, én meg nem tudtam
elmagyarázni neki. Azt hazudtam, jó lesz.

A népgyógyászatban is használt vizelethajtó,
vizeletképzést fokozó szer (diuretikum) hólyaghurut,
hólyag- és vesekő-megbetegedések,
valamint köhögés és légcsőhurut ellen.
Külsőleg hámosító, főleg pattanásos bőr kezelésére használják.
Egérárpának hívják állítólag, de mi tokláncnak mondtuk,
vagyis dehogy, cigánybúzának. A cigánybúzáat nevezik
még ebgyógyító fűnek,
tarackfűnek, tarackbúzának vagy csak taracknak.
Egyszer egy szemináriumon,
amikor megkérdezték a nevem, azt feleltem, Tarackfői.
Mindenki nevetett. Mennyit neveltünk, édes istenem.
Túl másnapos voltam,
hogy emlékezzek a saját nevemre.

Dobáltuk a cigánybúza kalászát,
mint a dartsot – azt is a mamáéktól kaptunk –,
egész kiránduláson vakarózott tőle,
csak amikor hazaértünk, látta meg, a melltartójába ment
az egyik, talán az enyém. A barátaimmal
jót neveltünk a találatokon. A vakarózásról nem tudtam.
Egyszer azt álmodtam, hogy mama és papa helyett
mások, alakváltók jönnek át hozzánk. Az igaziak
meg valahol, valami pince mélyén halottan.
Pont úgy néztek ki a másolatok,
mint az eredetiek. Aztán amikor tényleg meghaltak,
még vissza-visszatértek. Mennyit neveltünk.

ÖRÖK

Az öröklétet úgy tudom elképzelni,
mint az örökké tartó nemlétet.
Hogy anya nincs, örökéletű.
Örököltem tőle egy negyed házat,
aztán eladtam, és beraktam egy lakásba,
aminek enyém a kilenc huszonhatoda.
Egyszer tévedésből megittam
négy deci vodkát két óra alatt, ma is öklendezem,
ha eszembe jut, tizenötször hánytam aznap éjjel.
Bármilyen hosszú volt is az az éjszaka,
egyszer véget ért. De másnap nem tudtam elmenni
egy temetésre, ami után állítólag nagyon finom ételeket
szolgáltak fel, legalábbis így mesélte Ildi,
mert régi motoros vendéglátós volt az öreg.
Halála előtt előrelátóan lefagyasztott
kajáiból egyszer én is ettem.
Tényleg nagyon jó volt.
Néha kiállok az erkélyre,
talán csak annyi enyém ebből a lakásból.
Ott állt az a férfi, akit alig ismertem,
és aki ott dohányzott, valami véres zacskó lógott
a hasából ki. Prosztatarák.
Akkor még nem volt enyém a lakás
ennyire sem. Köszöntem neki, és próbáltam elrejtetni
a gondolataimat, mint a pizzaszelet szalvétáját,
ami a kezemben volt.
Utálta, ha szart esznek az emberek.
Eszitek ezt a szajt? – kérdezte (raccsolt).
Nem tudom, a túlvilágon
panaszodik-e a kosztra.

LOCKER
DÁVID

ERDÉLYI ÚR ÉS FIA EGY DUNÁNTÚLI KASTÉLYPARKBAN

Apám a garázsban matat: polcot készít.
Mostanában ezzel üti el az időt;
A rendelőbe már csak fűrészért jár.

Ebéd után a kastélyparkba viszi a Szamost –
Erdélyi kopó, *hogy emlékezzünk rá, honnan jöttünk.*
Meggérdi, elkísérem-e.

A kínos üvöltözések jutnak eszembe,
Amiknek végén mindig *gyökértelen* maradok,

Mégis cipőt húzok.

Sétálunk végig a nyárfák alatt.
Apám szerint a grófok hajtattak fel itt
Díszmagyarban a kastélyba menet.

Közben félszavakban beszél:
Munka, kölcsönök, kamarai tagság,
Na meg anyám, aki nem érti meg, hogy *nem csak a pénz.*

A parkba érve Szamos megindul,
Mint a folyó, ami elvitte őseim birtokát,

Vagy mint a bank, ami a miénk is elviszi majd, mielőtt továbbadnánk.

Apám figyel, ahogy otthona egyre messzebb szalad tőle.
Néha azt képzelem, hogy az enyém, neveti el magát,

És ahogy a kastélyra néz, leragyogja ráncait a Nap.

Egy kölcsönvett múltat ölt magára,

Amiben elrejtőzhet raktárnak használt rendelője előtt,
S amiből ki sem bújhat soha,

Mint díszmagyarból,
Amit csak jobbágytelkek előtt átvonuló hintók ablakában láttunk,
De sosem izzadtuk sajátunkká.

KARLOVY VARY EGY DÉLUTÁNJA

Karlsbadnak hívtam *csakazértis* –
rám szakadó birodalmi nosztalgia.
Hiába: *megtagadhatja* az ember,
de *le* nem, hogy az apja fia.

Első utunk a szuvenírboltba vitt:
végig macskakövein a délutánnak.
Becherovkát vettünk, szivarkát;
én gyógyvizet, haza, anyámnak.

Felszarvazott hivatalnok a város;
a parton papucsárait rajzolja egy kínai.
A mederből előbújó törmelék: század,
mit képtelen a víz továbbhordani.

Hallgatunk öten egy kőkerítésen –
kiürült sétálóutcák zivatar előtt.
Üvegeink a felhők visszatöltik.
Kinyílunk, mint alattunk az esernyők.

Kiszáradt kamaszkorom ez a föld;
torkán akadnak az évek.
Szomjas vagyok, mint egy nyári macskakő.
Csak akkor ázok, ha visszanézek.

Annak a délutánnak hallgatása kéne:
osztálykirándulás, Karlovy Vary.
Ahogy lábat lógnak a kamaszkorba
egy vesztes ország elázott fiai.

OLÁH ANDRÁS

[ANYU INDIGÓKÉK]

anyu indigókék
 csomagolópapírral ragasztotta le
 belülről az ablakokat
 hogy a redőnyök résein véletlenül se
 szivároghasson ki fény
 napközben hangszórós kocsi
 járta a város utcáit
 tételesen sorolva a légtalmi
 intézkedések elvárt lépéseit
 az esti szirénahangra mégis
 összerezzentem
 az áramtalanított lakásban gyertya
 és petróleumlámpa fénye
 mellett vacogtam
 s hiába győzködtek hogy ez csak próba
 féltem mert tudtam az újabb
 vijjogás után teljes
 elsötétítés következik
 anyu próbált rávenni
 hogy fejezzem be az elkezdett
 rajzot de a petróleumlámpa
 átrendezte a színeket
 apu a bunkerről mesélt amit a kert
 végében ástak a háború alatt
 onnan hallgatták a város fölött
 átzúgó repülő robaját
 az ágyúdörej s a robbanásokat
 és imádkozva várták
 hogy végre vége legyen
 imádkoztam hát én is
 pedig ez csak egy próba volt

KAPITULÁCIÓ

ma megszólított egy fiatal nő
 a parkban a kisfiával játszott
 buborékot fújtak önfeledten
 ám mégsem eléggé önfeledten
 mert észrevett és rám köszönt
 én meg csak hebegtem dadogtam
 magyarázkodtam hogy a gondolataim
 épp ezerfelé s ilyenkor nem látom
 a külvilágot és bocsánatot kérve
 bambaságomért indultam volna
 tovább de utánam szólt: ugye nem
 ismer meg tanár úr? ez az a pont
 amikor nincs mese: kapitulálni kell
 aztán persze elég néhány mondat
 és összeérnek az emlékek hamar
 kisimítják a bágyadt memóriát
 pusztit is kaptam búcsúzóul
 de beláttam: nincs esély megmenteni
 kihalóban lévő másik életem

CSAVARGÓ

már megint azok a kutyák
ugatnak veszettül... hergelik
egymást s nemcsak az utcabéliek
de a távolabbi környék házörzői
is becsatlakoztak: acsarkodnak
hörögnek viczorognak és cikáznak
a kerítés mellett fel-alá
pedig a csavargó aki a kapu elé
kitett kukában kotorászott
már odébbállt... a nyíló ablakok
a mogorva megjegyzések és a talált
holmik használhatatlansága
távozásra ösztökélte...
régbben szívesen járt ide
mert a házigazda mindig a kuka
tetejére tette a leselejtezett
de még használható tárgyakat
fordulat azóta van mióta a
gyászjelentést meglátta a kapura
kitűzve... sapkáját levéve
silabizálta a sorokat: élt 56 évet
épp annyi ő is „hová tette
szemét az lsten” kérdezte
és úgy összeszorult a gyomra
hogy aznap nem tudott enni sem

**FECSKE
CSABA**

TENGERPARTON

mezítláb sétált kezében a cipőkkel
a tavalyi nyarat viselte bőrén
július volt nagyon
az ég minden kékje a tengerbe zúdult
a parton meredező zord sziklák
mintha az időt akarták volna megállítani
füstös kis csehóban sört ittunk meg rumot
zöld szeme volt temérdek haja
vidáman énekelt a sószagú szélben
rövid éjszaka volt a hajnal korán
és durván kopogtatott az ablakon

ÖREG KANDÚR NYÁVOGÁSA

ó azok a régi szép idők
mosolyba öltözött drága nők
a nyarat bőrükön viselőik
a szégyenlősök a nagymenők

mellük ficáncol a blúz alatt
mint zsákban a fűrge kismalac
ó mellbimbóbarna éjszakák
mikor huncut hold kacsint le rád

cserepes száj kiszáradt torok
hajnalig érő sörök borok
akár a végsőkig menni el
nem tartozni soha semmivel

csörgőórahangú reggelek
a tükörbe nézni nem merek
bordáim mögött szívem úgy lapul
mint bokor alatt a gyáva nyúl

az egykor élt napok már dögök
a falra festem az ördögöt
ó félrevert szív ó Istenem
mindennek csak hamuját lelem

VÉGKÉPP

nem jöttél mégis itt vagy
kitaszítva másokat belőlem
eléled őket előlem végképp
magamra hagylok négy
hallgatag csupasz fal
állkapcsa közt reszketek
bámulom ahogy hálóját
szövi a sarokban a pók
parókáját a léha időnek

**LAJTOS
NÓRA**

NAGYAPA

a falu végi itatónál nagyapám mindig megállt
a lovaival, szénaszagú volt az arca, köténye
ráncaiba törölte szénlapátoló csontos kezét,
krárogott, majd köpött egyet a félhomályban,
pedig csak alkalmi dohányos volt, ha a kocsmá-
sarkán megállították, egy üveg borsodi mellé
járt egy szál symphonia, amit inkább elrágcsált,
mint elszívott volna, majd kifogta a lovakat,
friss szecskát és abrakot adott nekik, és télen
bement hunyni a kiskonyhába; reggelente bő,
szappanos vízzel fröcskölte meg az arcát és a nyakát,
kétnaponta megborotválkozott, olyankor fabulon-
szagú volt még a lehelete is, átjárta egész testét,
nagyfi frissen vasalt kapcát adott nagypapának,
aki már nem tudta betekerni vele a lábát,
abban én vagy nagyfi segítettünk, s emlékszem,
hogy nagy erőlködéssel húzta fel csizmáját,
melynek nyikorgásáról lehetett tudni, éppen
hol jár a lakásban; nagyapa az volt, aki a húsleveshez
is vizet ivott, aki a lottózámokat mindig melléhúzta,
akiben úgy pillangósodott az öregedés, mint lepkék
tavaszi násztánca a hajnali levegőben, mert nagyapa
az volt, akit egyszer majdnem halálra vertek, de
még a halálos ágyán is csak némán bólintott nagyfi
kérdésére, hogy élnek-e még azok, jelezve, élnek,
és egy kokárdaszirmú reggelen kicsúsztak alóla
a lábai, nagyfi tudta, hogy itt a vég, de én nem
akartam hinni neki, ráncigálni kezdtem nagyapát,
hogy még nem mondta el az összes légertörténetét,
és különben is, ki fogja ezek után kinyitni a nagykaput,
és ki bicajozza végig a falut, és ki tanítja meg
a dédunokájának majd azt, hogy az égi itatónál
hogyan kell kifogni a göncölszekér előtt a lovakat,
és sörényes sóhajjal azt mondani: a tisztesség, kisunokám,
a legnagyobb úr.

KOPASZTÁS

én még emlékszem a szombati kopasztásokra,
amint nagy elvágja a két hízott tyúk nyakát,
kiengedi a vért egy tálba, s ami mellé folyik,
a poros udvar földje beszívja azt;
a kopóvíz ázott-toll-szagára, a tolltépésre, a pucolásra,
a belezésre, amelytől mindig felfordult a gyomrom;
a felbontott tyúkok testrészei úgy heverték egymáson,
mint Pablo kubista képein a széthordott testek;
a piros zománcos vándlingban átmosatta velem nagy
a nyers húst, amelynek darabjai úgy csusszantak ki
apró kezeim közül, mint egy rossz emlék, amely
egy idő után felidézhetetlenné válik;
amióta nagy nincs, a tyúkok alól apám szedi ki
a pihemeleg tojásokat, s a torokvágó késen maradt
alvadttal vértelmezték hozzák most vissza
az amúgy boldog, élménydús, de néha tollszagú
gyermekkoromat.

DRÁVUCZ ZSOLT

RUTIN

Op. 36. Moderato

Esőcseppes szemüvege mögül a kaleidoszkóppá
ázott utcát figyelte a kipufogófüsttől fekete
falak között. Nyelvén a kora téli levegő utóíze.

A reggelek lusta szimfóniáját írta fejében.

Koponyája belsejében két pont között utazott
mindennap. Mielőtt buszra szállt, karmesterek
légiességével intett a nagyzenekarnak odabenn.

A szimfónia felcsendült. A világ elhallgatott.

NYUGALOM

Az őszi ködtől nehéz volt tüdejében a levegő.
Gondolatai üveggolyókként gurultak szét,
koccanásuk visszhangzott a csontjaiban.
Napjai futurista festménnyé alakultak.
A folyóparti sétányt nézte, egyenpólós
kamaszok lépteit számolta, mielőtt elindult.
Az üveggolyókat később összeszedte.
Egyszer dombot épít belőlük, gondolta.
Reggel nyolc volt, épphogy észrevette,
hétfő helyett kedd. Minden nap ugyanolyan.

ÉBREDÉS

Az esőt várta napnyugta után.
Mintha maga is nőtt volna a kerttel,
ünnepelte a burjánzó zöldet, a földben
moccanó férgekkel együtt megmozdult
ő is. A nyárévek fotóalbumával hóna alatt,
mintha az évezredek mozdulatlanság
súlyát emelné, úgy kelt fel a fotelból.

Rég elfeledte a kanalak, villák csörömpölését,
az óra kattogását, az üvegpoharak koccanását
a metszőfogakon.

A pirkadatok csendjét tartotta meg.

Aztán az öröm zajait szétterítette az eső.
A szűk teraszról hallgatta. Nehéz szavakhoz
gyűjtötte a levegőt, de végül csak egy sóhajra futotta.
Évek óta nem szomjazott.

OBJEKTÍV

Addig gömbölyítem az igaz
szavak brutalista tömbjét,
míg a súrlódástól
végleg elfogy.

**CSABAI
LÁSZLÓ**

FELLAZÍTÁS

Kiss Guszti, az alapszervezeti titkár, a nyárligeti konzervgyár KISZ-klubjába vezeti be a nyomozót. A város párttitkára, aki nemrég még maga is a gyár függetlenített alapszervezeti titkára volt, már korábban megérkezett oda. Kiss udvariasan meghajlik, és távozik. Örül, hogy nem neki kell kivizsgálnia ezt a kényes ügyet. De annak is, hogy kívülről mindent hallani fog. Vékony a klub ajtaja. Épp azért vitte oda vendégeit. A hallgatóság előtt azonban még el kell mennie Vámosiért.

– Schiffer Ádám főhadnagy – nyújtja a kezét a nyomozó a funkcionáriusnak.

– Mocsánszki Pál – kezel le vele az. – De hiszen látásból ismerjük egymást. És én önről sokat hallottam már. Az édesapjáról nem is beszélve. A Szibériát megjárt szuperdetektívnek rendületlen a népszerűsége.

Schiffer Ádám szereti az apját. Ha viszont a személyéről rögtön az apjára asszociálnak, azt egyáltalán nem szereti. Most is elhúzza a száját. De félrefordulva.

A helyiséget kezdi szemlélni. Se mozgalmi plakátok, se zászlók. Mintha egy tinédzser szobájában lennének. Diszkó- és heavy metal zenekarok poszterei mindenhol. Meg márkás italok üres palackjai. És sok sörösdoboz. Sört lehet fogyasztani a klubban hat óra után, de ezek itt nem tivornyázások maradványai. A gyárban sörösdobozgyűjtő és -cserélgető kör működik. Van, aki ötszáz darabnál tart már. Ebből egy keletnémet, négyszázkilencvenkilenc pedig nyugatnémet cég terméke. (A magyar sörgyarak mind félliteres üvegbe palackoznak, de dollárboltban lehet külföldi dobozost is kapni.) Van még a falon egy zergebőr. A főmérnök (aki szenvedélyes vadász) ajándéka.

– Mocsánszki elvtárs – tér Schiffer a lényegre. – Én a bűnügyi osztályon dolgozom. Emberölés, emberölési kísérlet, nagy anyagi kárt okozó köztörvényes bűncselekmények: ez a szakterületem. Igyekszem kivonni magam mindenféle politikai vonatkozású...

– Tudom jól. Ezért kértem magát.

– Mert kerülöm a politikát?

– Pontosan. Kerüli, vagyis nem csinál mindenből politikát.

– Ezt értem. De hát itt mégis valami olyasféle...

– Ez lesz a feladatunk. Hogy ne legyen olyan. Ha olyan, akkor se legyen.

– Rendben. Jegyzőkönyvet írjak?

– Isten őrizze! És ne is továbbítsa az ügyet! Ne beszéljen róla senkinek!

– A főkapitány már tud róla.

– Ó kivétel. Ó nagyon tapintatos. De ez a dolog el kéne, hogy haljon. Ma! Itt! Ha a raktárost sikerül meggyőzni.

– Hát... igyekezni fogok.

– Köszönöm. Nem szokott ilyen kéréseket kapni?

– Kaptam már. Nem is egyszer. És most, kérem, avasson be a részletekbe! Aztán behívjuk az érintettet.

Kiss Guszti mutatja a raktárvezetőnek, hova üljön el. És siet ki. Hallgatózni.

– Főhadnagy úr – kezdi Mocsánszki. – Bemutatom önnek korábbi kollégámat, Vámosi Jenő kartársat. Vagyis elvtársat. A készáru-raktár vezetőjét. Középfokú élelmiszeripari technikumot végzett. Itt, Nyárligeten. Ezalatt vállalatától ösztöndíjat kapott. A munkájával sosincs gond. Jó szakember. Rendszeresen kap prémiumot. Tagja a pártnak. Minden gyűlésen és szemináriumon jelen van. Nem különösebben aktív felszólaló, de a rábízott feladatot elvégzi. Feleségével, aki a városházán titkárnő, mivel saját gyermekük nem lehetett, három kislányt fogadtak örökbe. Példamutató tettüket a gyár minden karácsonykor egy jelentős adománnyal segíti. Természetesen saját termékekből áll ez az ajándéksomag.

Az egyszerű Trapper farmerba és kék köpenybe öltözött, vastag keretes szemüveget viselő Vámosi Jenő figyelmesen követi a titkár szavait. Aprókat bólint.

– Értem, köszönöm – veszi át a szót a rendőr. – Vámosi úr! A tárgyra térnék: folyó hó negyedikén, vagyis tegnapelőtt, egy levelet kapott a nyárligeti konzervgyár kereskedelmi osztálya az Eastwind-Trade nevezetű, Kajmán-szigeteken bejegyzett, ténylegesen azonban az Egyesült Királyság, magyarul Anglia területén működő export-import cégtől. Felolvasom a levél szakfordítását:

„Tisztelt Osztályvezető Úr!

Cégünk közvetíti immár három éve az önök termékeit az Egyesült Királyság piacára, mely, úgy véljük, mindkét fél számára gyümölcsöző kapcsolat. Elégedettek lehetünk vele. Elégedettségünk alapja pedig nem lehet más, mint vevőink elégedettsége. Ők, akik a boltok hatalmas áruválasztékából az önök által készített és általunk piacra dobott konzervekre adják le a voksukat, ők tartják mozgásban ezt a mi és az önök számára is profitábilis folyamatot. Nem lehet eleget tenni a vevők kegyének megnyeréséért. Mi reklámmal harcolunk ezért, önök pedig a termékek minőségével és pontos leszállításával. Eddig semmi gond nem akadt. Az utóbbi hetekben azonban olyan bejelentések érkeztek kiskereskedelmi partnereinktől, melyek rendkívül megzavarták az értékesítési folyamatot. Néhány vásárló papírcímkéket talált a zöldborsókonzervek aljára ragasztva, rendkívül rossz angolsággal írt szöveggel. Ha nem is tudtuk mindet megfejteni, úgy véljük, ezek afféle politikai üzenetek. Szlogenek.

Tisztelt Osztályvezető Úr!

Minket a politika alapján véve nem érdekel. Pontosabban csak annyiban, miként segítheti az a munkánkat. Nagy örömünkre szolgált, hogy 1984 februárjában államunk vezetője, Margaret Thatcher asszony az önök szép országában tett látogatást. A végén azt nyilatkozta, hogy a politikai berendezkedésben mutatkozó nyilvánvaló különbségek ellenére, vagy éppen ezért, nagyon fontos az államaink közötti gazdasági kapcsolatok fejlesztése. Közös vállalatalapítás, harmadik piacon való közös megjelenés és természetesen a hagyományos kereskedelem területén. Kádár János úr biztosította, hogy Magyarország, messzemenőleg egyetértve ezzel a szándékkal, szintén a praktikus gazdasági megfontolásokat helyezi előtérbe. Eddig mi is így tapasztaltuk. Kár, hogy az utóbbi időben a már fent említett okokból kifolyólag kétségeink merültek fel. Azt reméljük mindazonáltal, hogy egyéni akcióról van szó, nem pedig valami központi propaganda-hadjárat kezdetéről.

Tisztelt Osztályvezető Úr!

Mi erről a cédulázási ügyről nem tájékoztattuk sem itthoni partnereinket, sem a külügyminisztériumot. Hogy Ön jelenti-e ezt a felettesének, esetleg a magyar rendőrségnek vagy a magyar külügyminisztériumnak, azt Önre bízunk. Csak annyit kérünk nyomatékkal: ne forduljon elő ilyen többet!

Mint bizonyára tudja, Románia adósságszanálási okból dömpingáron élelmiszeripari termékekkel árasztotta el Nyugat-Európát. A román zöldségkonzervek olcsóbbak, mint a magyarok. Igaz, gyengébb minőségűek. Ezért eddig Önök felé dőlt a mérleg. Szeretnénk, ha ez így is maradna.

Üdvözlettel James Kendal... London, dátum és a többi, és a többi... „

Schiffer átadja a levelet a raktárvezetőnek.

– Kérem, olvassa el ön is!

– Nem olvasom. Elhiszem, hogy ez állt benne.

– Lekötelez. No, és mit szól hozzá?

– Értem, mi a gondjuk. Úgy vélik, egyes vásárlók a politikai üzenetek miatt elpártolhatnak a nyáriüregi konzervgyár termékeitől. És ez kárt okozna az East...

– Az Eastwindnek. Hát persze. De hogy ez megtörténhetett... nincs is meglepődve?

– Sok furcsa dolog történik. Az ember nem is gondolná.

– Az igaz. Vámosi úr! Azokat a címkéket valaki a gyárban tette a zöldborsókonzervek alá. A gyártósoron ez nem lehetséges, a futószalag gyorsasága nem engedi. Meg egyébként is: mindenki lát mindenkit. A készáruaktárba a raklapok fóliázottan érkeznek, de ez nem jelent teljes lezárást. Be lehet nyúlni a konzervek közé. Tehát ott történt a felragasztás. A raktár folyamatos kameramegfigyelés alatt áll. Lopások miatt. A kamerákat a rendészek figyelik. Bármi gyanúsat észlelnek, magának szólnak. Ön azonban nem jelentett a feletteseinek semmiféle rendkívüli eseményt. Így van?

– Így. Mióta én vagyok a vezető, nem történt lopás.

– Lopás. Ezt figyelik a rendészek is. Nem visz-e ki valaki egy raklap vagy egy szatyor konzervet. Az azonban, hogy valaki ott igazgat valamit, nem érdekli őket. Szóval leginkább magában bízunk. Kérem, beszéljen!

– Miről?

– Ki ragasztgatott cédulákat a raktárában?

– Nem tudom. Se a rendészet nem jelzett, se én nem...

– Sokan léphetnek be a raktárba?

– A nyolc targoncás. Meg a rakodómunkások. Úgy... húsz ember. De a rakodók személye változik. Néhányan már elhagyták a gyárat.

– Nem baj. Mindenkit ki fogunk hallgatni. Nagy felhajtás lesz. És meg fogjuk találni a tettest. De a cirkusz beszámít majd az ítéletbe. És a szégyen is nyilvános lesz.

Vámosi nyel egyet. Arcán mégis apró mosoly. Schiffer eladná az üdvösségét, ha megtudhatná, a lebukástól való félelem vagy a biztos ártatlanság tudata csalta ezt a mosolyt az arcára. Viszont Magyarországon senki nem lehet biztos az ártatlanságában. Régen egyáltalán nem lehetett. Mostanában már jobban. De azért teljesen még most sem.

– Kérhetnék egy kávé, felügyelő úr?

– Hívjon nyomozónak vagy főhadnagynak! Felügyelők csak a krimikben vannak.

– Elnézést. Kaphatok egy kávé?

– Miért akar most kávézni? Nem presszóban vagyunk.

– A fejem. Össze kell szednem magam – és megint elmosolyodik. Amit Schiffer a kínlódás jelének vél.

– Nem bánom. Egy kávé ne múljon!
A párttitkár pedig elküldi az alapszervezeti titkárt egy eszpresszóért.

Vámosi apró kortyokban issza ki a csészét. Megnyalja utána a kanalat. A kockacukrot pedig elropogtatja. Mosolyog, de rögtön utána fehér arccal kezd beszélni.

- Főhadnagy úr! Ne rendezzen kihallgatást! Beismerő vallomás szeretnék tenni.
- Ennek nagyon örülök. Az adott helyzetben a legjobb döntést hozta.
- Akkor mehetek?
- Hová?
- Vissza a helyemre. Hamarosan jönnek az osztrák kamionok. Még ma Hegyeshalomra kell érniük. El kell kezdenünk a rakodást.
- De hát azt mondta, beismerő vallomást tesz.
- Megtettem. Én vagyok az elkövető, a cédulázó.
- Eeez nem így megy! Kérem a részleteket! Mikor csinálta? Kivel vagy kikkel? Mit ragasztott fel? Honnan szedte a géppel teleírt cédulákat? Miért csinálta az egészet? Vannak-e még ilyen fel nem ragasztott cédulák? Válaszoljon! Szépen sorban.
- Egyedül csináltam. Három... négy... öt hete talán. Már nem emlékszem.
- Hányszor ragasztgattott?
- Egyszer! Ja, nem, kétszer. Azt hiszem.
- Ki készítette el a cédulákat?
- Én egyedül.
- Hol?
- Az üzemvezető irodájában. Mártika mindig megengedi, hogy használjam a gépét. Amikor elment ebédelni, beültem az írógépéhez.
- A gép karbonszalagos?
- Nem tudom, mi az a karbonszalag. Közöséges írógép. Elektromos.
- No és miket gépelt a cetlikre?
- Marx-idézeteket.
- Sorolja fel őket!
- Nem tudom már mindet. A legismertebbeket. Amiket folyton emlegetnek.
- Mondjon már párat!
- Például... „Kísértet járja be Európát – a kommunizmus kísértete.” A kommunista kiáltványból van.
- Tisztában vagyok vele.
- És hogy van ez angolul?
- Azt nem tudom. Szótárral fordítottam.
- Itt van egy marék cédula. Válassza ki közülük!
- Vámosi nem válogat sokáig. Rámutat egyre.
- „Poltergeist went Europe, communism poltergeist” – olvassa a rendőr, nem oxfordi kiejtéssel. – Tehát ez lenne az? A szakfordító szerint a poltergeist jelentése kopogó szellem vagy pajkos démon.
- Én a konzervgyári könyvtár angolszótárában ezt találtam. A nagyszótárban.
- Itt ez a következő: „Worker not home.” A fordító szerint ez valami olyasmit jelenthet: a munkás nem haza. Esetleg: nem megy haza? Na, de miért nem?
- A munkásnak nincs hazája – ezt szándékoztam írni.
- Úgy már van értelme.

– Miért állít ilyeneket, Vámosi elvtárs? – szól közbe Mocsánszki. – Ez marhaság! A nacionalizmus bűn, de a patriotizmus, amely más népeket, különösen más népek dolgozóit is becsüli, az egészséges dolog. Ezt tanítjuk.

– Én állítom? Nem én. Hanem Marx. Olvassa el újra a...

– Ne mondja már! Vagy ha mégis... bizonyosan kiragadta az összefüggésből.

– De hát így állt a tankönyvemben!

– És ez mi akar lenni? – veszi vissza a szót Schiffer. – „Faith folk opiat.” A fordító szerint: Hit, nép, ópium.

– Jaj, én sejtem! – szisszen fel a városi titkár. Aggodalmasan. Mert a párt álláspontja most az, hogy türelmesnek kell lenni az egyházakkal szemben. Persze a hatalom közelébe nem kerülhetnek, de a *Jézus Krisztus szupersztár* lement a tévében, és kapnak pénzt templomfelújítókra is. A Nyugat kéri ezt, hát legyen. Az egyházak eddig sem sok vizet zavartak, akkor minek velük meg a híveikkel a feszültség. És egyébként is. Senkivel nem kell a feszültség. Egyáltalán nem kell feszültség. Vagyis még több feszültség. Mert van elég. Most már az van, hogy még egyet sem kell érteni a párt ideológiájával. Csak dolgozni kell. Rendesen. Hogy az ország kikeveredjen a slamasztikából. Politizálni meg otthon kell. Ha már mindenképp. – A vallás a nép ópiuma – ezt akarja jelenteni, amit Vámosi elvtárs írt. Azonban felhívom a figyelmét, hogy ezt a mottót eddig helytelenül értelmezték. Azt hitték, az ópium azt jelenti: kábítószer. Vagyis hogy a vallás elbutítja a népet. De ebben az összefüggésben azt jelenti: fájdalomcsillapító. Vagyis a vallás a túlvilág ígéretével csillapítja az e világi fájdalmakat. Az öregedést, a betegségeket. Ezt tartsa szem előtt ezentúl, Vámosi elvtárs! Így kellett volna ezt értelmeznie!

– Szem előtt tartom. Azt viszont nem tudom, miért kellett volna bármit értelmezni. Amit May Károly... vagyis Marx Károly leírt, az nem elég? És hát kábítószer meg fájdalomcsillapító, az ugyanaz!

– Nem éppen ugyanaz...

– A következő... – folytatja a főhadnagy –, „Bureaucracy state last goal.” Ez mi?

– Az állam legfőbb célja a bürokrácia – feleli Vámosi.

– Helyes! – kiáltja a titkár. – Csakhogy milyen állam célja? Mert az nem mindegy! És ezt megint oda kellett volna írni! A kapitalista állam végső célja tényleg az elnyomás, ami megvalósul a bürokráciában. De a kommunista vagy a fejlett szocialista államban a legfőbb cél a dolgozók jóléte! A munkától, a munka eszközeitől... meg a... munka tárgyától való elidegenedés leküzdése.

– Bizonyára. Én megint csak Marxot idéztem – dörmögi Vámosi.

– Meggyőzött, Vámosi – mondja a nyomozó. – Elhiszem, hogy a maga műve ez az egész. Egy kérdésem van: miért?

– Miért? – kapja föl a fejét a raktárvezető. – Én inkább azt kérdezem: más miért nem? Hiszen ezek az idézetek eszménk alapkövei. Amiket büszkén hirdetünk. Amire gyermekeinket tanítjuk. Egyet sem én találtam ki. A történelem nem szól másról, mint a kizsákmányolók és a kizsákmányoltak küzdelméről. És 1917. november 7-e óta különösen agresszívek a kapitalisták. El akarják törölni a rendszerünket. És mi még csak ne is próbáljunk híveket szerezni magunknak?

– De ezek a csapnivaló fordítások már önmagukban is nevetségesek! – mondja dühödten a párttitkár. – Legalább utánaézt volna az angol eredetinek!

– Az angol eredetinek? Hát... Marx minden művét németül írta.

– Persze... persze... nem is ezt akartam mondani. Hanem... szóval... miért nem kért fel legalább egy fordítót?

– Felkérhettem volna. Ez igaz. De nem akartam az akciómat nagydobra verni. Egyébként is: „Az igazság erősebb a nyelvtannál!”

– Ez is Marxtól van?

– Természetesen.

– Ez végképp ismeretlen számomra.

– Antonius Fälscher-Gauklerhez írott levél. 1865. május 11.

– Hát igen... a levelei. Az... van neki sok. Vámosi, a szándékai dicséretesek. Ám az időzítés nagyon rossz. Fontos megnyerni ügyünknek a nyugati munkásokat, de fontos a Magyar Népköztársaságot is megerősíteni. Hogy legalább mi, magyar munkások biztonságban legyünk. Most az a helyzet... most éppen katasztrófális helyzetben van az államkincstár. A nyugati export nélkül bedől a gazdaság. Nem veszíthetünk piacokat! És a maga felelőtlen akciója éppen egy megszerzett piacot veszélyeztetett. Örök hála az Eastwindnek, hogy nem csinált ebből nagy felhajtást.

– Szerintem, Mocsánszki elvtárs, ön rosszul látja a dolgokat. Abból indul ki, hogy a vevők elpártolnak termékeinktől a tudományos szocialista szlogeneket elolvasva. Szerintem viszont éppen a fordítottja történhet: az emberek kedve megjön a magyar termékek vásárlására.

– Honnan veszi ezt?

– A magyar termékeket azért veszik Angliában, mert olcsóbbak, mint a helyiek. És kiknek fontos az olcsóság, kiknek kell minden garasukat megfontolniuk? Az ottani munkásoknak. A dolgozó millióknak. Akik számára a marxizmus ugyanolyan fontos, mint nekünk!

– Ki kell ábrándítanom, Angliában van ugyan marxista párt, de évtizedek óta nem jut be a parlamentbe. A taglétszáma úgy ezer fő körül mozog.

– Szomorúan hallom. De hát ez nem épp a felvilágosító propagandára kell, hogy sarkalljon bennünket?

– Most én iszok egy kávé! – fakad ki Mocsánszki.

– Én is innék! – mondja Schiffer.

– És én is – jelentkezik a raktárvezető. Majd halkán: – Ha lehet egy másodikat.

– Mit bánom én!

– És az alapszervezeti titkár elvtárs megkérhetné a titkárnőjét, hogy hozzon abból a kókuszos kekszből is. Amit a vendégeknek szoktak... Á, nem fontos. Csak ha mégis van belőle...

– És miért pont most kezdte el a propagandát? – kérdi a kávézás után Vámositól Schiffer nyomozó.

– Mert most visszük a sok zöldborsót.

– Mi köze ehhez a zöldborsónak?

– Angliában az a kenyér. Ami nekünk a búzavekni, az nekik a zöldborsó.

– Ezt nem tudtam.

– Még fontosabb a kenyérnél. Ezzel küzdötték le az éhínségeket. A borsó tele van fehérjével és vitaminnal. A hajós népeknek, az angoloknak meg a hollandoknak mindig a borsó volt a legfőbb élelmük. Az kiszárítva évekig elállt.

– Én azt hittem, babot vittek a tengerészek.

– Azt is. De leginkább szárított zöldborsót. Most már vihetnek konzervborsót is. Azt nem kell vízbe áztatni felhasználás előtt. Főzni sem kell.

- Honnan tudja ezeket?
- Schwindelmeister *Nagy hajózási könyvéből*.
Mocsánszki közbevág:
 - Minek kell magának ilyenekkel foglalkoznia?
 - Érdekel a világ, a történelem. Mi mással kéne foglalkoznom?
 - Azzal, hogyan lehetne több pénze.
 - Az is érdekel, elhiheti.
 - Akkor lépjen be egy vállalati gmk-ba! Vagy legyen maszek! Már megengedik. Segédet is felfogadhat. Mi is az eredeti szakmája?
 - Géplakatos vagyok.
 - Az most nagyon menő. Hívják a maszek géplakatosokat liftekhez, szivattyúkhöz meg... mindenféle masinákhoz. Egy vagyont kereshetne. A maszekok Nyárligeten is Mercivel járnak.
 - Legyek kapitalista?
 - Nem. Vagy mit bánom én! Csak ezt a cédulázgatást fejezze be! Dolgozzon, és gyűjtse a pénzt, ne politizáljon!
 - Én nem akarok lemondani arról az eszméről, hogy megteremtjük a dolgozók igazságos országát.
 - Tehát nem érzi jól magát Magyarországon? – kérdi célzatosan Mocsánszki. Mert eddig az volt a párt álláspontja, hogy küzdeni kell az emberek, vagyis a munkaerő külföldre távozása ellen. Most viszont már azt emlegetik a pesti eligazításokon: „akivel sok a gond, menjen csak nyugatra! Ne rontsa itthon a levegőt! Kap turistavízumot.” – Vámosi elvtárs, gondolt már arra, hogy Angliában élve szervezi az ottani munkásmozgalmat?
 - Szoktam erről ábrándozni. De nem lehet. A nyelvet nem beszélem tökéletesen. A feleségem a gyerekekkel nem jönne. És engem is túl sok szál köt Magyarországhoz. Én innen fogom felvilágosítani az angol munkásokat. A konzervgyárból. Vagy ha elküldenek, akkor máshonnan. Marx Károly a példaképem. És nem válok meg tőle. A magyarokról azt írta: „Nincs forradalmibb nép a magyarnál! Az egész világnak példát kell vennie róluk! Ha a fellázadt proletariátusra gondolok, mindig a Budai várat ostromló honvédek jutnak az eszembe.” Ignaz Schwarzkmarkhoz írott levél. 1851. január 2.
 - Marx támogatta a szabadságharcot, azt tudom.
 - Támogatta. Írásban és tettben. Ott volt a honvédséggel szövetséges bécsi diákok között. Együtt rohamozták a császáriak állásait.
 - Nahát! Ezt miért nem tanítjuk?
 - Sok kevésbé ismert, tanulságos részlete van Marx életének és műveinek.
- Mocsánszki nézi ezt a rendíthetetlen arcot. Már nem mérges rá. Hanem csodálkozik. Aztán elszégyelli magát, amiért támadta és kioktatta. Hisz pont most lenne szükség ilyen emberekre. Amikor a kapitalizmus már kinyújtotta csápjait az ország felé. Sőt, már be is jött: az amerikaiak farmernadrággýárat építenek, a kormány pedig az IMF-től vesz fel hitelt. Most kéne egy rendíthetetlen hitű helyi pártvezér. Amilyen ő volt harminc évvel ezelőtt. Aki átvenné az ő helyét. Mert a helyére pályázó nyárligeti párt- meg KISZ-vezetőket csak a nyugati zene, a nyugati ruhák, a nyugatra való utazás érdekli. Nem hivatásnak, hanem pénzszerzési forrásnak tekintenek a státuszt.
 - Mondja, Vámosi elvtárs, van magának érettségije?
 - Van. Technikumi.
 - Bizonyosan részt vett már ideológia továbbképzésen.
 - Igen.

- Be kéne iratkoznia a marxista-leninista esti egyetemre. Aztán elvégeznie a szakosítót.
- És ezt miért csináljam?
- A tudásért. És... mert terveim vannak magával.

*

A 007-es ügynök megrögzött antikommunista, így Magyarországon be vannak tiltva a James Bond-filmek.

Magyarországon mindenki James Bond-filmeket néz. Házi vetítéseken.

A nyárligeti konzervgyár KISZ-klubjának videotékájában megvan az *Egri csillagok*, a *Kés a vízben*, *A tizedes meg a többiek* és sok Louis de Funès-klasszikus, de ezekről még a celofánt sem vették le. A stúdiós most is a *From Russia with Love*-ot helyezi be a lejátszóba. A tévé-készülék monitorán megjelenő kép szálkás, a színek mattok, mintha minden szereplőt és az egész környezetet kimosták volna: sokadik másolás már a film. De Sean Connery és a Bond-girlök mindent feledtetnek. A konzervgyári lányok tapsolnak a főhős megjelenésekor.

Vámosi Jenő nyolcadjára nézi a filmet, s az ő fejében nem a tompa hangalámondás visszhangzik, hanem minden szereplőnek a saját (vagyis annak elképzelt) hangja. A filmen kívüli világ megszűnik, hogy a raktárvezető elmerüljön a történetben, hogy része legyen magának a filmnek.

Helyszín: a brit titkosszolgálat, a SIS központi épülete Westminsterben.

James Bond belép M. titkárságának előszobájába, leveszi kalapját, és messziről a kalaptartóra dobja.

James Bond: Ops! A legjobb mutatóványom.

Miss Moneypenny (a titkárnő) ámulattal nézi ezt. M. (a titkosszolgálat vezetője) int Bondnak, hogy jöjjön be vele az irodába.

Miss Moneypenny: Odabent nem ússza meg egy mutatóvánnyal, azt hiszem.

Az irodában:

James Bond: Tatjana Ivanovna? Az életemben nem hallottam ezt a nevet.

M.: Nevetséges, ugye? Fiatal lányok könnyen lángra gyúlnak filmszínészek fényképe láttán.

James Bond: De nem egy orosz kódfejtő egy brit ügynök fényképe láttán! Hacsak nem beteg. *(elkomolyodva)* Szerintem csapdát készít elő nekünk a KGB.

M.: A napnál világosabb. És a rejtjelező gép a legfőbb csali.

James Bond: Az áldóját! A CIA évek óta álmodik egy ilyen gépről!

M.: Mikor a nő jelezte az isztambuli összekötőknek, hogy a géppel át akar szökni hozzánk, azt a feltételt szabta, hogy maga menjen érte Isztambulba. Bond, holnap reggel nyolc harminckor indul a gépe. Az ellátmányosok készítettek egy csinos kis poggyászt magának.

M. telefonon bekéri Q.-t. És Q., az ügynök, Vámosi Jenő képében érkezik. Kezében táská. (Vámosi a KISZ-klubban ülve látja filmbéli magát, de bent, a filmbéli irodában állva meg maga mellett látja M.-et és Bondot.) Kinyitja a táskát, és magyarázni kezd.

Q.-Vámosi Jenő: Egyszerű bőrtáska. Benne húsz darab golyóval. A felső szélén pedig egy tőr. A biztonság kedvéért. A táskában talál egy puskát. Infravörös keresővel. És ezer font sterlinget. Meg egy szokványos hintőporos dobozt. Könnygázgránát van benne.

James Bond: Hasznos eszközöknek tűnnek.

Q.-Vámosi Jenő: És kap még egy eszközt. Engemet. M. utasítására.

James Bond: Tehát bedobják a mély vízbe? Úgy tudom, eddig Magyarországon teljesített szolgálatot.

Q.-Vámosi Jenő: Így van, az ottani pártelittről adtam jelentéseket. Beépültem a rendszerbe. Azt hitték, fanatikus bolsevik vagyok. Közben persze folytattam a fellazítást. Anyagokat és pénzt adtam az ellenzékieknek.

James Bond: És most kedve támadt megcibálni az oroszok bajuszát is? Tán csak nem a 007-es státuszt is meg akarja szerezni?

Q.-Vámosi Jenő: Szeretném.

James Bond: Hát persze. És az ehhez tartozó fizetséget. Meg az elismerést. A szabad világ tiszteletét.

Q.-Vámosi Jenő: Mr. Bond, készen állok a szabad világ szolgálatára!

GÁSPÁR FERENC

SZÜLETÉSNAPI AJÁNDÉK

– Nézze, először a kifejezetten pénzes embereket kerestük meg, ha érti, mire gondolok. – Az ügynök hátradől a székben, és az ujjai között a tollát morzsolgatja. Miközben nyomja ezt a nagyképű dumát. Nem is akartam beereszteni a lakásomba, de a szomszéd rábeszélte. Azt mondta, neki is van. Jó lesz, majd meglátod. Hát beengedtem.

– De hamar kiderült, hogy rengeteg baj van velük. Válogatósak, és nem elégszenek meg egyetlen termékkel. Ráadásul nem is magukat akarják igazán, hanem a feleségüket vagy a szeretőjüket. Leginkább a szeretőjüket... – az ember merőn rám néz. Az ember, aki ügynöknek mondta magát. – Így hamar végeztünk velük, és egyre inkább az úgynevezett középosztály felé orientálódott a piac. Olyanokra, mint maga.

– És mennyibe fog kerülni ez nekem? – kérdezem. Felállok, mert úgy érzem, muszáj valami mozdulatot tennem, pótcselekvésszerűt, zavart eloszlatót. Nem vagyok benne biztos, hogy jó nekem ez az egész.

– Mennyibe kerülhet az örök élet? – vigyorog az ügynök, aki *embernek* adta ki magát. Ez jut az eszembe róla. Hiszen ez maga az ördög. Nyelek egyet.

– Azért az nem örök – morgok.

– A lehetőségek végtelenek. Szerintem gondolkodjon rajta, most – és megnyomja a most szót – nem kell döntenie. Itt a névjegyem – mondja, és a mutatóujjából kirepül a legújabb hologramikus izé, ami magától töltődik fel az agyba. Már ha van hozzá fogadószoftver. Nem tudom megállni, hogy fel ne nevessek.

– Rossz helyen kopogtat. Nekem a régi van.

– Pedig nagyon praktikus, de sebjaj – legyint bánatosan, és a pillangó visszalebeg a kezébe. – Van hagyományos is – és átad egy papírcetlit. Futólag rápillantok, mintegy

azt várva, hogy ilyesmit olvasok: ördög, Belzebub, Lucifer, vagy egyszerűen Sötét Jenő, de ehelyett egy tök normális név van rajta, mindenféle elérhetőségekkel.

– Bármikor hívhat, barátom – búcsúzik, és elrepül. Mielőtt bezárnám utána az ajtót, kinézek az őszi égre. A megszokott látvány fogad, a délutáni csúcsforgalomban rengetegen repkednek odafent.

– Inkább egy hálót kellene vened, mint ezt a terméket – mondja a feleségem este a vacsoránál. – A múltkor az utcánkban is ráesett egy ilyen valamelyik házra.

A kis elektromos taxikra gondol, amik úgy szállnak a légben, mint régen a darvak. Az acélháló a háztetőn tényleg hasznos dolog, mert ha meghibásodik egy taxi, vagy ne adj' isten összeütköznek, és pont felettünk, akkor nézhetünk! Beszakad a tető.

– Egyébként sem örülnék neki – folytatja a feleségem –, ha itt dzsumbujoznának a lakásban. Elég vagy nekem te egyedül is.

Mondjuk, ez kicsit rosszul esik. Mondom is neki, hogy ő is rendelhetne néhányat. Kvittek lennénk.

– És akkor valamennyien szexelni akarnának? – A feleségem annyira nevet, hogy majdnem a torkára akad az a zselés szar, amit újabban árulnak hús helyett.

– Megnevelnék őket – felelem.

– Akár a gyerekeket? – kérdi ő.

– Akár a gyerekeket – felelem én.

Aludni térünk, de a dolog nem megy ki a fejemből. Hogy milyen lenne, ha mégis... és persze az illegális kereskedésről is hallottam már. Hogy álmodban, vagy ha kórházba kerülsz, akkor kicsipptenek belőled, és abból csinálják. És nem is tudsz róla. Egyszerre csak megjelennek, és itt vannak.

Brrr!, összerázkódom.

– Miért nem alszol? – kérdezi a feleségem. Felébresztette a prüszkölésem.

– Nem tudok – krákokogom mogorván.

– Vegyéél be ebből – fordul felém mosolyogva. Egy mozgó pirulát tart a kezében. A pirula apró ágyon hever, és kedélyesen hortyog.

– Soha – felelem. – Inkább sétálok egyet.

– Éjnek idején?

– Ha egyszer nem tudok aludni.

A feleségem mérgesen hátat fordít, én meg kimegyek az utcára. Szép az őszi éjszaka, kellemesen meleg, akárha nyár lenne. Akkor látom meg őket először. Csapatostól jönnek, suhannak, és félelmetesen hasonlítanak egymásra. Mint egyik tojás a másikra. Csak a magasságuk más és más, bizonyára az eltérő életkoruk miatt. A nagyok a kicsik kezét fogják, és sorban becsöngetnek a gazdáikhoz. Én meg csak bámulok. Most tudatosul bennem, hogy szinte már mindenkinek van belőlük, csak nekünk nincs.

A suhanás ijesztő, mert nem szólnak, nem beszélnek egymással. Egy hang sem hangzik el a sötét éjszakában, csupán akkor, amikor beengedik őket az ajtón. Csak akkor élénkülnek fel, kacagnak, énekelnek és táncolnak. Az utca hirtelen lett hangos tőlük, akár szilveszter éjszakáján.

Furcsa érzésekkel megyek vissza, és most már végképp nem tudok elaludni. Fekszem az ágyban szótlanul, és azon töprengök, mikor voltam kórházban utoljára. Reggel felé alszom el, szorongva és nehéz álmok között.

Még mielőtt az ügynök újra jött volna, elérkezik a születésnapom. A feleségem egész nap hamiskásan mosolyog, de egyelőre nem kapok tőle semmiféle ajándékot. Azt mondta, majd este. Biztosan valami új, erotikus dolog, gondolom, és már előre örülök az éjszakának. Vajon mit találhatott ki? Hologramcsajokat hozat, vagy ő maga áll elő egy új technikával? Feszülten várom az estét. Már sötétedik, és még mindig nem történt semmi. Végül kaparászt hallok az ajtónkon. Kisvártatva csöngetnek is.

– Menj csak – biztat az asszony. – Most jön a meglepetés!

Bizonytalanul és rossz érzésekkel telve indulok ajtót nyitni. Készülök a szexre, és ehelyett valamiféle idegenek csöngetnek? Talán a szomszédok? El nem tudom képzelni, kik lehetnek.

Szöszmötölve, lassan keresem a kulcsot, s ezalatt még egyszer megszólal a csengő. Mások már kulcsot sem használnak, de én szeretem a régi dolgokat, így eltart egy darabig, amíg minden zárat kinyitok. És akkor ott állnak. És hirtelen kiabálni kezdenek. És a tízéves hasonmásom bekerékpározik a szobába. A tizennyolc éves verseket olvas ordibálva. A harmincévesnek koromfekete szakálla van, és könyveket akar nekem eladni. A negyvenéves beszalad, karon fogja az asszonyt, és kacsingatva kérdezi, merre van a hálószoba.

Az ötvenéves... egy idő után már azt sem tudom, ki vagyok. Csak suhannak mellettem a hasonmásaim, akár az évek, és én nem örülök nekik. Úgy érzem, semmi közöm hozzájuk, ők meg a hátamat lapogatják, zuhanyozni akarnak velem, focizni, ijáskodni, de leginkább röpködni a levegőben. Az ő idejükben nem volt még repülő taxi, mondják, és nagyokat röhögnek. Mind fiatalabbak, és néha nagyapának szólítanak. És itt maradnak örökre.

Feleségem csupán rövid ideig mosolygott és kiabált a nagy hangzavarban, meg integetett, hogy ugye szép szülinap volt, mert a negyvenéves egyszerre csak felkapja, és berohan vele a hálóba. Kisvártatva kéjes nyögéseket hallok odabentről.

Egy óvatlan pillanatban kisurranok az ajtón. Senki nem vesz észre, egymással kezdenek el focizni a nappali közepén. Nem törődnek már velem a termékek, ahogy az a gazember ügynök nevezte őket. Ballagok az utcán, és arra gondolok, hogy mi lenne, ha a feleségem fiatalkori énjeivel hálnék. Vajon hogy eshetne neki? Mint nekem most, feleltem magamnak.

Néhány hónap múlva térek vissza. Időközben leesett a hó, fehér lett minden. Halálosan fehér. Kora reggel van. Sejttem, ki fognak szaladni az udvarra hógolyózni, vagy hóembert gyártani. És csak mikor mindnyájan kint vannak, akkor kezdek tüzelni rájuk. Egy sem marad életben.

SZILÁGYI BORKA

EGYEDI NYELVHASZNÁLAT

Minden idők legnagyobb írójának munkássága, annak ellenére, hogy számos irodalomtudós és történész kutatásának tárgyát képezte, rejtélyesebb nem is lehetett volna. Pedig a halálának csupán a harmincadik évfordulója volt esedékes. Talán a Sors fintora, hogy egyetlen műve sem maradt fenn az utókor számára, hiába tisztelte zseniként a közvélemény röpké három évtizeddel azelőtt. Minden jelentős díjat megkapott, amit csak lehetséges, temérdek nyelvre lefordíthatták, hiszen neve közismert volt szerte a világban.

Ilyen körülmények között valóban különös, hogy se címek, se töredékek, de jellegzetes mondatok sem maradtak fenn utána, nemhogy egész művek. Ez érthető módon meglehetősen kavarodást okozott a történészek és irodalmárok köreiből. A források, melyek megmaradtak, egytől egyig pusztán reflexiók voltak, több száz oldalas tanulmányok, kritikák, beszédek, interjúk a szerzővel, a szerző édesanyjával, a szerző szerelmével, botrányok, bulvárcikkek, iskolai dolgozatok, mind-mind konkrét címek és idézetek nélkül. „Elbűvölően egyedi nyelvhasználat”, írták róla, „utólérhetetlen komplexitásával az irodalomtörténet csúcsa!” Mikor azonban ezeknek a szerzőit kérdőre vonták az írásaik tárgyát illetően, általában rettenetesen összezavarodtak, sehogy sem tudták megérteni, mire irányulnak a feltett kérdések. Egy árva szót sem tudtak vagy voltak hajlandók idézni, címekről sem tudott egyikük sem.

Elméletek keltek lábra bolygó méretű hipnotizációról, idegenekről és párhuzamos dimenziókról, a helyzet odáig fajult, hogy a tudomány sem tudott meggyőzőbb válaszokkal szolgálni. Hiába végeztek felméréseket, kutattak át adatbázisokat, kérdezték ki az elhunyt íróval bármilyen kapcsolatban állók mindegyikét, semmit nem találtak. Mégis, mi történhetett harminc éve? Mégis, hogy nem tűnt fel senkinek semmi? Hogyan lehetséges mindez egyáltalán?

Páran idegösszeomlást kaptak. Többen pályájuk kudarcaként élték meg az eredménytelenséget, vagy őrültként könyvelték el magukat, és végleg lemondtak a tudósi karrierjükről. Egy több mint ötven főből álló fanatikus csoport pedig tömeges öngyilkosságot követett el abból a meggyőződésből, hogy ez a látszólag megmagyarázhatatlan jelenség a bizonyítéka annak, hogy a világ nem más, mint egy szimuláció, amelybe valamiféle hiba csúszott.

Pedig felesleges volt efféle szélsőséges magyarázatokhoz és eszközökhöz nyúlni. Az egyszerű igazság az, hogy minden idők legnagyobb írója, számos irodalmi díj birtokosa és az irodalmi kánon megkérdőjelezhetetlen tagja hosszú élete során soha egyetlenegy sort sem vetett papírra.

FIATALEMBER KERESTETIK

Takaros, csinos ifjú leány keres maga mellé takaros, csinos fiatalembert. A legény, ha lehet, legyen figyelmes, olvasott s dolgozós, ne különböztessen meg női és férfimunkát, ahogyan jómagam se teszem, de azért nem baj, ha előzékeny, lovagias, előreenged, mikor módjában áll. Virágot csakis cserépbé' hozzon, legyen igénnyel a környezetére, viselje, hogy a húst se meg nem főzöm, se meg nem eszem, piacolják ésszel, ne legyen rest a végire járni az összetevőknek. Kolompért s miegyebet szerezz be helyi botosoktól, főzzön ízesen, de ne túl sósan, takarítson ki maga után.

Fürödjék és beretválkozzék rendszerint, ha már egyszer én is megteszem, vágja magának a körmit, hajtsa le maga után a budifödőt. Mossék fogat kétszer mindennap, fésülködjék, kenegesse magát izzadásgátlóval tisztességesen. Nem kell itten, hogy drága holmikkal aggassa teli magát, de a cipőit, csizmáját tartsa rendesen, kikefélve, nem baj, ha túrkálja az öltözékét, csak hordja ízléssel összerendezve, no meg tudja, hogy kell azt mosni s vasalni.

Aztán érdekeljék a világ dolgai is, ne csak a tükörképben gyönyörködjék, művelje magát józan paraszti ésszel, ne gyűlölködjön minden gyűttmenttel, akivel összeakad, de lehessen vele diskurálni, akaszkodni rendesen, nehogy sértődős legyen, azt nem viselem. Olvasson azért, de ne legyen aktakucac, menjen csak ki a levegőre kapálni meg hegyet mászni. Támogassék mindenben, amire ráviszem magam, gyűjjön mindenféle, ha úgy van, de ne akaszkodjék énrám, mint valami pijócafajzat, ki-ki járja a maga útját, csak épp aztán egymás mellett.

Szülei nagyon kötözködők ne legyenek, kár volna a családi békéért, amit igencsak kedvelek, az anyja iránt viszont legyék tisztetlennel. Ha gyermeket kívánna magának, akarja is felnevelni azt, de istenesen, ne amolyan tessék-lássék, mint valami gazt a kert hátuljába'.

Az italt, kockát, s egyéb rossz szokásokat ne szeresse jobban, mint illik, meg persze lányok után se járjon, elég lesz ezzel az eggyel elboldogúlnia. Viselkedjék tisztességgel az emberek iránt, ne kétszínűsködjék, hazudozzék, nézze folyvást a saját hasznát, ne lopják meg furkálkodjék, ne kelljen csalatkoznom meg szégyenkezniem miatta. Kerülje a bajt, no de ne túlzottan ám, mer' azért időnként, ha úgy van, akkor úgy van.

Kedveskedhet aztán mindenfélivel, amit jónak lát, de figyeljen ám oda énrám, ne dobáljon hozzám a semmiből fölösleges holmikát, ha nem ért egészen a női lélekhez, ne legyen rest kérdésekkel zaklatni. Szeressen ölelkezni, símogatni, ne csak túrje, mint birka a nyírást, törödjék a női testtel s szívvel lelkiismeretesen. Hallgassék arra, amit beszélek neki, mer' a fülét is arra teremtette az úristen, ne okoskodjék, osztogassék kéretlen tanácsot, mintha följobbvaló volna. Ne legyen fukar se jó szóval, se panasszal, mer' néma gyereknek még én sem értem.

Természetemmel legyen türelmes, természetileg legyen nyitott s jóra való, de az istennek se legyen unalmas szobapenesz, mer' kivágom a szűrit. Legyen mit akarjon az élettől, és csináljon is azért valamit, ne csak üljön magába', mint a káposzta a fűben. Ismerkedjék, s engemet is ismertessen kellemes társaságokkal, ne féljék egy-két estét népek között tölteni, vígadni, táncolni, szeressen andalogni meg tréfálkozni. Tréfát igencsak ismerek, meg piszkálódást is, ezt ne tessék a szívére venni a fiatalúrnak, mert bajok lesznek.

A főntiekért állandó dicséretet, elismerést ne várjon, éntőlem is ugyanezekre számíthat. Anyagiak s vagyon nem akadály. A megkereséseket intézzék a főkiadóhoz „Alapok” jeligére.

ORAVECZ IMRE

ALKONYNAPLÓ

(*Függőség*) Talán még nem fertőzött meg a vírus, de a tekintetben már mindenképp áldozata vagyok, hogy naponta több órát töltök a róla szóló hírek olvasásával, nézésével, hallgatásával.

(*Tv, film*) Este már sem írni, se olvasni nem tudok, ezért mosogatás után jobb híján tv-t nézek, főként játékfilmet. Csakhogy a legtöbb rossz, fércmű. Egy darabig reménykedem, hogy megjavul, aztán kikapcsolom a készüléket, és ha kedvemre való a történet, az ismertető és a látottak alapján képzeletben kijavítom a filmet, és levetítem magamnak.

(*Égetés*) Kettévágom az egyik oldalán már használt A4-est, és takarékoságból írok az így nyert két fél lap szabad oldalára. Nem őrzök meg kéziratot, se a véglegeset, se a piszkozatot. Nem kell az senkinek. Legalábbis erre következtettem abból, hogy az intézmény, amelynek tiszte lenne ilyesmit gyűjteni, soha nem kért tőlem. Vagy mert nem tart jelentős szerzőnek, vagy mert úgy gondolja, kézirát, mint olyan, nem keletkezik többé, az írók ma már számítógéppel írnak. Amikor feleslegessé válik egy ilyen fél A4-es, menten összegyűröm, és egy erre a célra rendszeresített papírdobozba dobom. Midőn a doboz megtelik – elég gyorsan, mert sűrűn ítélem rossznak, amit írtam, áthúzom, és másik fél lapon előlről kezdem –, kiviszem a pajtába, és egy nagy fekete műanyag zsákba ürítem a tartalmát. Mikor a zsákba sem fér már több, átme-gyek vele a kertbe, és kirázom belőle az egészet arra helyre, ahol a növényi hulladékot szoktam elégetni. Kupacba igazítom, és alágyújtok. A galacsinok gyorsan lángra kapnak, szétnyílnak, kismulnak, vonaglanak, ahogy emészti őket a tűz. A betűk, szavak felizzanak, megfeketednek, megszürkülnek, és elhamvadnak. A kupac szélén némelyik papír épségben marad. Fogom a vasvillát, középre terelem, ahol gyorsan megsemmisül. Általában közömbösen nézem e tömeges máglyahalált, de egyszer furcsán éreztem magam. Ez akkor volt, amikor a regényírásból kifolyólag végzett, többéves kutatásom melléktermékeivel, a megannyi rendszerezetlen dokumentummal, jegyzettel, cédulával végeztem hasonló módon. Talán mert rengeteg munkám feküdt benne, kissé megrendültem. De azzal vigasztaltam magam, hogy úgy sem érdekelt volna senkit, vagy ha mégis, olyan összevisszaságban voltak, hogy nem lett volna ember, aki kiigazodott volna rajtuk.

(*Járvány*) Jegyzeteimben sűrűn emlegetem a Covid-19-et. Vajon tudja-e majd a most hároméves B. ötven év múlva, mi volt az. Aligha. Kénytelen lesz utánanézni az interneten. Ha lesz még az akkor, vagy valami más, amit igénybe vesz, ha kíváncsi valamire.

(*Cáfolat*) Az *Ondrok gödre* egyik fejezetében arról elmélkedem, hogy a dűlőnév ellenáll az elmúlásnak, örök életű. Tévedtem. Némelyik máris kilehelte a lelkét. Csak annyi kellett hozzá, hogy megszűnjön a földművelés, és két nemzedék ne hallja, ne vegye a szájára. Ha szóba elegeydem valaki fiatallal a határban, és a régi illemnek

megfelelően az iránt érdeklődöm, hová megy, egyre sűrűbben kapom a választ: *arra a hegyre* vagy *abba a völgybe*, és közben mutatja a kezével. Nem nevezi meg, nem tudja.

(*A kiírásról*) Egy olasznyelvű, YouTube-os videóbeszélgetés során, amelyet az 1972. szeptember milánói kiadója szervezett, és amelyben én a kérdésekre tolmács segítségével választam, egy kommenttel bejelentkező olvasó azt kérdezte, milyen érzés, hogy a könyvvel egyszer s mindenkorra kiírtam magamból annak tárgyát, a lelki válságot. Nem ismerem ezt az érzést, feleltem, nincs ilyen. Hiedelem, hogy az íróra ilyen jótékony hatással van az írás. Ha személyes trauma is hajtja közben, az eredmény attól nem szabadítja meg. Az vele marad, azt cipeli tovább. Én legalábbis ezt tapasztalom.

(*Covid-19, 7*) Annak idején magam is megnépszavaztam az Európai Uniót, de az a gyanúm, hogy ha nem lépünk be, akkor nem volna átjáróház az ország, és jobbak volnának az esélyeink a járvány elleni küzdelemben.

(*3x25*) 25 év múlva M. öregember lesz, M. L. negyven éves, B. huszonnyolc. Újabb 25 év, M. talán nem él már, M. L. rég nyugdíjas, B. még innen van a hatvanon, és aktív. Ők ketten az utolsók az ágamon, akik még azt mondhatják a gyerekeiknek, unokáiknak, hogy ismertek, emlékeznek rám, ilyen és ilyen voltam. Ha lesznek gyerekeik, unokáik. Ha nem, akkor senkinek nem beszélnek rólam. Ha olykor eszükbe jutok, előveszik valamelyik könyvem, és felütik. De az is lehet, hogy nem szeretik a dolgaimat. Pár pillanatra abbahagyják, amivel foglalatostkodnak, és elgondolkoznak, vajon hány éve is már annak, hogy meghaltam.

(*Dedikálás*) Eszembe jutott, hogy a 2013-as könyvhéten egy olvasó, egy fiatal nő az 1972. szeptember egy régi példányát tette elé, és megindultan azt mondta, hogy ez a könyv megmentette az életét. Nyilván nem szó szerint értette, de különösnek találtam, hogy amit velem a szenvedés íratott, az őt megvigasztalta.

(*Alvás*) Alvás után mindig fáradtan ébredek. Elképzelem, milyen kimerült leszek majd a *Nagy Alvás* után.

PETŐCZ ANDRÁS

A KARANTÉN HORDALÉKA – HOZADÉKA

Március eleje – még alig akarom hinni, hogy lesz valami. *Valami járvány*. Pedig már mindenki mondja.

Március közepe – jelzi a Kodolányi-egyetem vezetése, hogy készüljünk fel, minden oktatónak legyen olyan skype-elérhetősége, amin online órát tud tartani.

A technikussal kínlódom kicsit. A laptopom nem nagyon szereti a skype vállalati verzióját, valamiért viszont ezt kell használnunk, aztán a webes változat mindent megold, és egyszer csak működik az egész. Jelszó kell, nagyon egyszerű, a jelszó legyen az a nap, amikor csatlakozom.

Közben jön az üzenet – Orsolya menekül haza Cambridge-ből.

A college-nak vége, mindenki eltűnik, *nem akartam Angliában lélegeztetőgépre kerülni*, mondta a lányom utólag, amikor már itthon volt. Az utolsó járatok egyikével érkezik, a repülőn összesen talán húsz utas, annál nem több, de szerencsénk van, Ferihegyen nem ellenőrzik a testhőmérsékletét, és nem is kötelezik hivatalos karanténra, tulajdonképpen úgy lép be az országba, mintha béke lenne, nem háborús helyzet.

Izgatottan várom a repülőtéren, alig ismerek rá, maszk, kesztyű, kalap, mint Zorro, ha harcba indul, olyan, csak a fekete paripa hiányzik alóla. Szokásától eltérően alig hoz valamit, nem három hatalmas bőrönd, csak egy hátizsák meg egy guruló a poggyásza.

Ez is újdonság.

Otthon kicsit szokni kell egymást – hónapok óta egyedül élek, most ismét velem a lányom, persze ha besegít a háztartásba, az jó, kérdés, besegít-e, avagy huszonkét éves kamaszlányként, egyetemistaként elvárja, hogy az apja vásároljon és főzzön, és minden, ami ezzel jár. Majd meglátjuk. *Mosogatógép van, azzal nincs gond*, mondom magamban, és hálát adok annak a zseniális feltalálónak, aki megmentette a világot a legszörnyűbb házimunkától, nevezetesen a mosogatástól.

Néhány nap alatt egészen jól összecsiszolódunk, Orsi esténként tésztát főz, ha minden jó, és jól sikerültek az online órái, meg az angol egyetemista barátaival konferenciabeszélget, elképesztő az az angol, amit használnak, leginkább ugatásra emlékeztet, vannak vagy tízen egyszerre a laptop képernyőjén, és boldogan csahol az egész társaság, olyankor menekülök a nappaliból vagy a konyhából, attól függően, éppen hol is zajlik a buli.

Nagyjából minden ugyanúgy van, mint a karantén előtt, leszámítva, hogy uszodába nem mehetek, hogy itthon van a lányom, hogy nincs egy nyugodt perc, és hogy mozgáshiányom támad két nap után. Meg emberhiányom is, mennék ide-oda, de nem lehet, hiányoznak a felolvasások, a találkozások, hiányzik a Nyitott Műhely, hogy mást ne is mondjak.

Aztán feltalálom magam, meg megtalál egy ötlet, nagyon hamar elkezdek felolvasni az „Élő közvetítések koronavírus idején” Facebook-oldalon, mindennap olvasok, az oldal moderátora, Novotny Anna segít, köszönöm neki, úgymond „élőben” jelentkezem be esténként 20.15-kor, *itt a teljes életmű*, mondom magamban, jöhet a vers, a novella, olvasom az *Ancika* című kisregényem, és azt veszem észre, hogy ezek a felolvasások feldobnak, készülök rájuk, és örülök a sok-sok visszajelzésnek, meg elképedve nézem, hogy van olyan bejelentkezésem, amely mintegy 8000, ideírom betűvel is: *nyolcezer* érdeklődő kattintást kapott, és jönnek az igazi üzenetek, van, aki azt is megírja, másnap mit szeretne hallani.

Boldogság az is, hogy a lakásban igazi „stúdiót játszunk”, Orsinak hangozom mondom, hogy *„három perc múlva adás”,* utána, hogy *„egy perc múlva adás”,* majd azt, hogy *„kezdem!”*, és ő minden esetben odajön, leül velem szemben a díványra vagy a fotelba, és hallgatja, ahogy olvasok, és azt mondja a végén, egészen átszellemült arccal, hogy *„jó volt”,* és valahogy ilyenkor úgy érzem, valóban van értelme a dolgoknak, csináljuk tovább, amit lehet.

Áprilisban a költészet napja környékén egyfajta csúcsra járás, rengeteg helyről kérnek verset, felolvasást, küldök is mindent szorgalmasan, felfedezem az élő közvetítés mellett a YouTube csatorna előnyeit, *a végén még informatikai zeni leszek*, mondom magamban, gyártom a videókat, *ez is egyfajta halhatatlanság, az örökkévalóságnak dolgozunk, ha kell*, mert valamit kell csinálni, ha már karantén, ha már be vagyunk zárva.

Mondogatják a hírekben, hogy kijárási korlátozás, magamban viszont arra is gondolok, hogy Budapestről van hova menekülni, mert ott van Balatonszepezden az apámtól meg-

örökölt ház és telek, és van ott feladat, meg van ott jó levegő, meg van ott Balaton, egyik nap tehát azt mondom Orsinak, megyünk Szepezdre, azt mondja, *csak akkor, ha van net, wifi, minden*, hívom a Telekomot (ez itt a reklám helye), hogy így koronavírus idején szerelnék-e internetet, bevezetnek-e, mondják, *igen*, mondják is, melyik nap érkezik a szerelő, *jól van*, mondom, *jöjjön*, csak az is rendben legyen, hogy mi időben odaérjünk.

Abban sem vagyok biztos, hogy szabad-e autózni a Balatonra, nem állítanak-e meg a rendőrök, lesznek-e rajtuk kívül még más vakmerő autósok, tele vagyok tehát bizonytalansággal.

Na, ez egy nehéz utazás lesz, de lesz, ahogy lesz, csak elinduljunk szerencsésen, mondom. Merthogy Orsival sem könnyű, őt időben belekönyörögni egy autóba nem egyszerű, de azt mondja, *jön*, tehát nem hagyhatom Pesten.

És ott van a kijárási korlátozás is. Ki tudja, mi lesz.

Persze, egyórás késéssel indulunk, ráadásul csúcsforgalom van, vagyis mindenki utazik, *a kijárási korlátozásnak annyi*, mondom magamban, ennek ellenére rekordokat döntök az autópályán, nehogy a szerelőt elmulasszuk, végül csak tíz perc késéssel érkezünk, a szerelő persze köhög meg tüsszög, szerintem vírusos, nincs rajta maszk, de az internet fél óra múlva működik, ez kétségtelen.

Rövid idő alatt felfedezem, hogy vidéken is lehet élni, minden van, amit akarunk, a helyi ABC majdnem tökéletes, ha bármi egyébre szükség van, megyek Tapolcára, a Balaton-felvidék gyönyörű, nem is értem, miért nem voltam korábban itt, lent a házban. Persze értem, korábban nem lehetett elzárkózni a világtól, pénzt is kellett keresni, és én egyetemi órákkal keresem, nincs más, most viszont akkor is keresem, ha itt vagyok, működnek az online órák, a folyóiratoknak pedig küldöm a novellákat, verseket, és minden olyan, mintha valóban boldogság lenne.

Kicsit megvisel, amikor reggel 8-kor megkérdezik a helyi ABC-ben, hogy nem 9 óra után kellene-e jönnöm, magyarul, hogy nem lehet-e, hogy már elmúltam 65 éves, próbálom viccesre venni a figurát, mondom, hogy *legközelebb majd megborotválkozom*, és akkor látja majd, hogy nem vagyok még annyira vén.

Ugyanennek az ellenkezője is bejön, persze, mert Tapolcán az ottani TESCO áruházba akarok bemenni délelőtt 11 órakor, erre megállít a biztonsági őr, hogy csak 12 után jöhetek, várjak egy órát, ha lehet.

Tréfás dolog a karantén, gondolom magamban.

Szepezden meg a strandra nem tudok bemenni, a frissen és újonnan megválasztott polgármester láncot és lakatot tett a bejáratra, mondván, hogy a járvány miatt most ne látogassuk a strandot, nem mintha fürödni akarnánk, sétaképpen szoktam (volt) oda menni korábban, hogy ennek mi az értelme, azt nem tudom, mármint annak, hogy lezárnak egy nyitott területet, ahol egyáltalán nincsenek sokan, és nem is lennének. De biztos tudják a szakemberek, ez miért jó.

Orsi mindenesetre nem törődik a lezárással meg a hideggel, mint valami fitnessbajnok, bemegy a vízbe, úszik, elúszik vagy száz méterre, majd jön vissza, kicsit aggódom, de ő azt mondja, ezt szereti.

Most, amikor ezeket a sorokat írom, hallom, hogy a korlátozásokat feloldják, mehetünk, ahova akarunk, megint kitört a szabadság. Nem tudom, hogyan lesz, amikor megint szabadok leszünk, már egészen megszoktam a bezártságot.

Tegnap viszonylag későn mentünk le a strand melletti részre, ahol Orsi úszni szokott. A szokásos száz métert leússza befelé, nézni is szörnyű, ebben a hidegben, rajtam pulóver

meg zakó. Aztán sietünk fel, mert 20.15-kor adásom van, ahogy mindig is. Az *Ancika* felolvasását már befejeztem, most a húsz évvel ezelőtt írt „amerikai” verseket olvasom, azokat, amelyeket az 1998-as utazásom kapcsán írtam, pontosabban abból a kötetnyi versből olvasok ötöt.

Aztán ma reggel arra ébredek, hogy már 1300-an látták a tegnapi bejelentkezésemet.

Ez is a karantén hozadéka, mondom magamban jólesően.

MARKÓ BÉLA

AZ ERDŐN TÚLI LÉT

(*Dsida-olvasatok*)

Ha Budapestről hazafelé utazom Marosvásárhelyre, tudni lehet, hogy majdnem a Király-hágóig ugyanaz lesz az időjárás, az alföldön mindenképpen. Ha esik, mindenütt esik, ha süt a nap, mindenütt süt. Ha pedig köd van, természetesen akadálytalanul gomolyog a fehérség körös-körül. Viszont a történelmi Erdélybe érve nagy valószínűséggel más lesz az idő, sőt, völgyről völgyre, dombról dombra is változik, hol derül, hol borul. Kiszínesedik, majd ismét elszürkül a táj. Nem a ránk erőszakolt országhatár választja el ezeket a tereket, nem új keletű ez a különbség, hanem így volt kezdettől fogva, és hogyha más kedélyről tanúskodik egy-egy költői életmű például, annak az egyéni sorson vagy történelmi predesztináción innen és túl ez is a magyarázata. Sokféle törésvonal van a mi kultúránkban, viszont az erdélyi különbözőség, úgy vélem, semmiképpen sem szegényít, hanem folyamatosan gazdagít, vagy legalábbis gazdagíthatna minket.

Feltételes módban fogalmazok, hiszen amikor nemrég Keresztury Tibor kérésére Dsida Jenő költészetéből ki kellett válogatnom egy műsorra valót, ismét szembesültem azzal a kérdéssel, hogy vajon ugyanúgy igazi értékén tartja-e őt számon az irodalomtörténet, mint a Nyugat irodalomfelfogásban hozzá legközelebb álló lírikusait, Kosztolányi Dezsőt, Babits Mihályt és a többieket. Költői kérdés ez, köztudomásúlag Babitsék sem igazán akarták észrevenni annak idején ezt a rokonságot fiatalabb kollégáikkal, és azóta is félművekben van Dsida életműve.

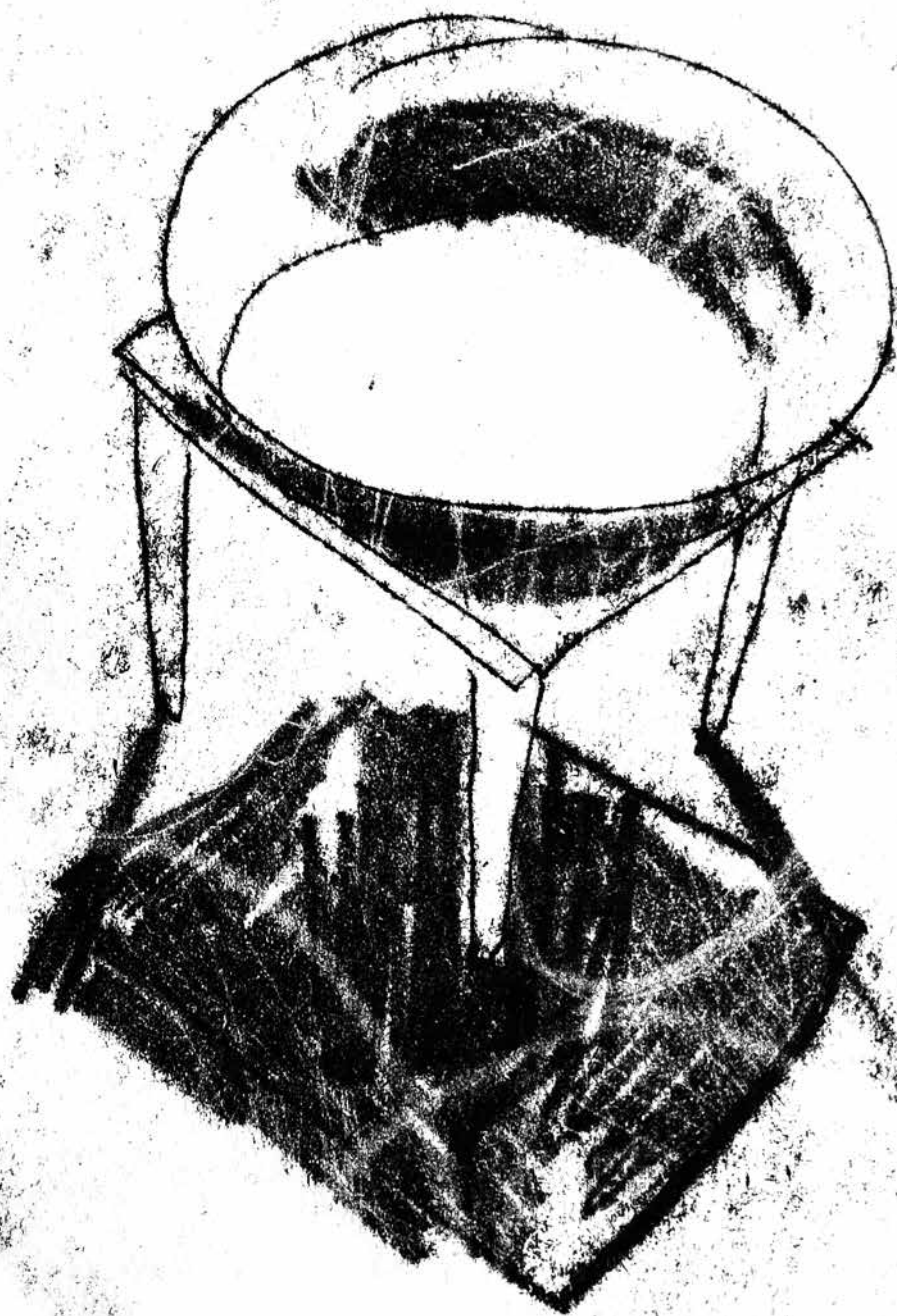
Erdélyben más az időjárás, és mi tagadás, olykor az irodalom szerepét is másképpen értelmezik arrafelé. Bevallom, fiatalon hevesen tiltakoztam volna minden ilyen különbségtétel ellen, mert akkoriban a hivatalos kultúrpolitikának megfelelően az iskolában is teljesen külön tanították a huszadik századi magyar irodalmat és az úgynevezett romániai magyar irodalmat. Rádásul az így elkülönített erdélyi irodalom is csonka volt. Dsida Jenőt például, látszólag katolicizmusa, de valójában a *Psalmus Hungaricus* című magyarságverse miatt, az ötvenes években még alig lehetett emlegetni. Minden vágyunk az volt, hogy lépünk ki ebből a szörnyű kisebbségi és ideológiai rezervátumból, és lehessünk egyszerűen csak magyar írók.

A kényszerű beskatulyázástól lassan megszabadulunk, viszont rá kell jönnöm, hogy transzilván mivoltunkat hiába akarjuk letagadni. Igaz, hogy Dsida Jenő helytől, időtől függetlenül is zseniális költő, aki az öt gyermekkorától végigkísérő szívbetegséget folyamatos életigenléssel, a boldog pillanatok felfokozott eufóriájával próbálja ellensúlyozni, de személyes sorsának kiszámíthatatlansága, a folyamatos szorongás bizonyos értelemben elválaszthatatlan a két világháború közötti erdélyi magyar értelmiség hasonlóképpen elmentmondásos közérzetétől.

1907-ben született Szatmárnémetiben, 1928-ban, huszonegy évesen jelent meg első verseskötete, a *Leselkedő magány*, ezt követte egy újabb versgyűjtemény, a *Nagycsütörtök* 1933-ban. 1937-ben házasodtak össze szerelmével, Imberty Melindával, és 1938-ban Kolozsváron hosszú kórházi betegeskedés után gennyes szívbelhártyalob okozta halálát. Következő könyve, az *Angyalok citeráján* már posztumusz látott napvilágot. Mindössze harmincegy év jutott neki, de ez is elegendő volt egy maradandó életműhöz, amely még mindig tele van titokkal, hiszen versei külön-külön kristálytiszták, éppúgy át lehet látni rajtuk, mint amikor vizet merítünk a tenyerünkbe, de együtt olvasva örvénylő mélység tárul fel előttünk. A gyermeki lelkendezés, az erőltetett boldogság, amit túlharmóniának, túléletörömmnek vagy máskor túlszerelemnek is nevezhetnénk, arról szól, hogy ily módon a halál legyőzhető minden pillanatban, és amikor majd előbb-utóbb mégis ő győz le minket, úgysem tud már semmit kezdeni azzal, amit megéltünk. Egy eljövendő pillanat nem semmisítheti meg az átélt pillanatok sokaságát.

Néha az az érzésem, hogy nyugatról, mondjuk, Magyarországról nézve Erdély olyan lehet, mint a hold, amelynek mindig csak az egyik felét látjuk, és nem tudhatjuk, mi történik a túlsó felén. A mi transzilván élményünk éppen ez a túlfelőli lét, az erdőn túl, hisz Erdély elnevezése ezt jelenti, egy ideje már a határon túl, és mi, erdélyiek sem tudunk szabadulni ettől az idegenségérzéstől a saját otthoni tájainkon. Ezt a kettősséget írja Áprily Lajos, Kós Károly, Bánffy Miklós és Tamási Áron is. Nem kizárólagos erdélyi sajátosság ez a hazakérés, és az idegenség érzése sem, a Dsidával talán leginkább rokon Kosztolányi Dezső írja a *Hajnali részegségben*, hogy: „...egy nagy ismeretlen Úrnak / vendége voltam.” Dsida Jenő idegenségében is van valami metafizikus, de ő folyamatosan szabadulni szeretne ettől a kétértelműségtől. Nélküle nem fogjuk megérteni a Trianon után kénytelen-kelletlen önálló életet is élő erdélyi magyar kultúrát. Mert hát csupa ámulat az ő költészete, csakhogy időről időre előjönnek a kollektív dilemmák, mint például a *Tekintet nélkül* című versben a bibliai figyelmeztetés, hogy „Krisztusnak és Pilátusnak, / farizeusoknak és vámosoknak, / zsidóknak és rómaiaknak / egyformán szolgálni / nem lehet.” De az áldozatról szól egy másik remekmű is, a *Nagycsütörtök*, végül pedig a huszadik század egyik legnagyobb, legösszetettebb, sokféleképpen értelmezhető, de mindenképpen lenyűgöző magyarságoémája, a *Psalmus Hungaricus*. Évtizedek óta vissza-visszatérek Dsidához, újraolvasom verseit, és próbálom megfejteni ezt a magyar zsoldárt, amely mintha teljesen kitüremkedne az életműből. Mint ha magányos, támadható és védhető, de teljes mélységében át nem látható egyetlen verse lenne valakinek, aki persze Dsida, és mégsem ő. Éppen erről van szó. Hiszen ugyanazt az Urat, ugyanazt az Erdélyt és ugyanazt a költőt most egészen másfelől mutatja a *Psalmus Hungaricus*, valamiféle kilépés ez, nem teológiai értelemben persze, az Újtestamentumból, és visszatérés az Ótestamentum elfogult, bosszúálló Istenéhez. A költő életében nem is jelent meg ez a vers, barátai eltanácsolták a közléstől, mert attól féltek, teljesen más fénybe kerül ezáltal az egész Dsida-költészet. Pedig nem kerül más fénybe, úgy gondolom, csak ép-

pen egy angyali költő, egy játékos formaművész, egy poeta doctus ad meggyőző magyarázatot az erdélyi értelmiség drámájára. Mert Erdélyben ma is nyitott kérdés, hogy kisebbségi sorban mit jelent az értékteremtés, és hogy van-e jogunk az önkorlátozásra. Dsida könnyörtelen logikával bizonyítja, hogy kisebbségben nem lehetséges teljes életet élni, viszont élni mégis kell. És alkotni is. Nincs teljes életed, mert a nemzeti együttlét feltétlen vállalása ugyanakkor lemondás egy másfajta szolidaritásról. A hűség egyben hűtlenség. A szeretet egyben gyűlölet. Ez a szeretetre és szerelemre vágyó ifjú poeta többet mond a kisebbségi erkölcs paradoxonáról, mint sokan mások. Nem a *Psalmus Hungaricus*ban, hanem a mintául vett 137. zoltárban van ez a szörnyű átok: „Babilón leánya, te pusztulásra való! / Áldott legyen, aki megfizet neked azért, amit tettél velünk! / Áldott legyen, aki megragadja és sziklához csapja kisdedeidet!” Dsida úgy fogalmazza át a zoltár szörnyű átkait, hogy azok nem mást, minket pusztítanak el, ha nem vállaljuk azt, ami talán vállalhatatlan. Igen ám, de az önkorlátozás patetikus gesztusát végigkíséri az ezáltal elveszített Európa siratása, és időnként érezni vélem a dühös iróniát is, mintha társadalmi rendelésre, külső kényszerre született volna ez az indulatos költemény, amelynek költője végül mégis kiszabadítja magát a közéleti retorika gúzsaiból, visszatér a Bibliához, és az utolsó refrén különbözik a többitől, már a mennyei Jeruzsálemről szól: „Ó, Jeruzsálem, Jeruzsálem!” Katartikus vers, elfogadhatatlan és visszautasíthatatlan, benne van az erdélyi lét minden ellentmondása. Nem tudom, ez-e az igazi Dsida, vagy a másik, a játékos, a kicsinyítő képzős, a szeretni való, a mindent és mindenkit magához ölelő, a halált is a fehér kockacukorban felfelé kúszó sötét, keserű kávéhoz hasonlító költő. Akkor sem, amikor már a halálos ágyán, feleségének diktált hibátlan szapphói versben kérdezte önmagától: „Lássuk, vajon itt a habos verejték / s jajgatások rettenetes hevében, / véres arcú réműletek között is / úr-e a szellem?” Úr, igen, úr a szellem a múlandó test fölött is, ezt éppen a változékony időkben ellentmondások közt őrlődő, de Erdélyhez és Európához egyaránt ragaszkodó Dsida költészete is tanúsítja.

BAKONYI ISTVÁN

GYALOGOSAN AZ ALAGÚTBAN

Petőcz András: A visszaforgatott idő. Tiszatáj Könyvek, Szeged, 2019

Az idő ősi téma és motívum az irodalomban. Hol így jelenik meg: „az eltűnt idő nyomában” (Marcel Proust), hol „szárnyas idő”-ként (Berzsenyi Dániel), hol jóslásként „a te idődről” (Csoóri Sándor)... És még sokáig folytathatnánk a sort. Érthető ez, s tegyük gyorsan hozzá: a hétköznapi ember is küzd az idő gyors múlásával, fogyásával. Az is igaz, hogy az események látszólagos sorrendjénél is fontosabb, ami a szubjektív, a belső idő észlelésével kapcsolatos. Különösen így van ez egy érzékeny és elmélyült gondolkodású ember, például egy költő esetében. Egyrészt a mindennapi életben ő is viaskodik a „rohanó” idővel, másrészt viszont mindinkább átéli az ezzel kapcsolatos mélységeket. Áttételesen akár az idő visszaforgatásával is kísérletezhet.

Így van ezzel Petőcz András is. Új verseskötetének az idő a központi eleme, miközben az emlékezésnek igencsak sok verssort áldoz. Nostalgia nélkül, ám úgy, hogy a múlt vizsgálata szerves részét képezi a jelennek. Ahogy legújabb pályaszakaszában oly gyakran, itt is találunk fontos és számára egyre elemibb biblikus vonatkozásokat, ebben a kötetben is jelen van sajátos istenélménye.

Foglalkoztatja az eltávozás misztériuma, miközben elsírta szeretteit. Ne tagadjuk, a központi téma akár közhelyveszélyes terület is lehet, ám a minőségi költészet és irodalom túllép a frázisokon. Így tesz Petőcz András is immár egyre inkább kiteljesedő életművében. Meditatívan, a kétségkívül jelen levő fájdalom érzékeltetésével. Elégikus hangulatok jelzik az emlékek átlényegülését. A hajdani avantgárd túlsúly már a múlté, de a korábbi kísérletek és újítások beépülnek a legújabb korszak műveibe is, s ezáltal páratlanul izgalmas szintézist teremt a költő. Mindezekhez járulnak a szakrális elemek, már rögtön a kötet élén: a *Jelenések könyvéből* vett mottó szerint „az idő közel van”, ezt követi egy átvett sor József Attila *Ars poeticájából*: „Az idő lassan elszivárogo”, ám úgy folytatódik, hogy „szaporodnak a halálok”. (*Az idő és a költő*) Majd ezt olvassuk: „Az idő múlik, múlik egyre. / Nem vagy méltó kegyelemre. / Feléd nyújtva Isten ujja, / mégsem mehetsz / a magosba...” Puritán nyelvezet és stílus. Később pedig igen szemléletes sorában ezt találjuk: „Az idő fehér szakállt növeszt.” Ez az idő körbeveszi az embert, és ebben van valami vészjósló.

A fentiekhez kapcsolódik az emberi viszonyok rajza, például az apa elvesztéséről vagy éppen egy társ elengedéséről. Csöndes elmélkedés uralja a szövegeket, a létezéssel kibékülni akaró ember reakcióival találkozunk. A vissza-visszatérő gondolat, a kötetcímben jelen levő visszaforgatás is több helyen megjelenik, a *Most akkor* című versben például tagadásképpen: „visszaforgatni az időt semmiképpen sem lehet, soha, soha...” Ezáltal is érzékeljük a belső küzdelmet, a drámai feszültséget és némi keserűséget.

Az újdonság erejével hatnak, valamint jelentős olvasmányélménnyel gazdagítanak a *Boldog, magányos szöveg* című ciklus versei, közelebbről a „jazz-versek”. Petőcz korábbi pályaszakasaival érintkező, az avantgárd dinamikáját őrző, vérbő és éteri tisztaságú művek ezek. A zene végtelen lehetőségeivel kel versenyre mindegyik

szöveg, igencsak magával ragadóan. Helyenként igazi katarzissal, mint például a *What A Wonderful World* befejezésében: „mert érzem, hogy valakinek velem még dolga van, / nem hullok ki a világból, dologtalan, / köszönöm azt is, ha szeretsz, Uram, / és köszönöm azt is, ha megversz, Uram”.

Ady híres „köszönöm, köszönöm, köszönöm” versét idéző létösszegző vallomás ez, melyben élvezhetjük a líra zeneiségét, a testvérműzsák találkozását. E tekintetben is felidézhetők az előzmények, gondoljunk csak Petőcz repetitív verseire, azok kivételes ritmikájára! Vagy akusztikus műveire. Egyértelmű, hogy a zenének kivételes helye van a költő szellemi világában. Egyrészt fogyasztója, másrészt lírai pályájának is fontos szereplője. (Nem véletlen, hogy számos alkalommal dolgozott együtt zeneszerzőkkel, többek között Sáry Lászlóval, de mások is zenésítettek meg Petőcz-verseket.) Most azonban minden eddiginél fontosabb szintézis jött létre, ötvözve a korábbi eredményeket és az új megszólalás értékeit. Gondolatiság és érzékiség ölelkezik néhány részletben (*Sing, sing, sing, Benny Goodmanek*). Merész asszociációk, a képzelet játéka, a mindenség érintése – együtt teszik teljessé a képet.

Ám megszólalnak a magányosság és az elhagyatottság tapasztalatai is. Az egyik legerősebb költemény ebben a tekintetben (is) a Duke Ellingtonnak ajánlott *Minden egyszerre üzen*. Ott lüktet benne a létezés örökérvényűsége, összes jellemzőjének együttes jelenléte, méghozzá szenvedéllyel, érzelmi gazdagsággal, katartikus erővel. Az újra átélt gyerekkor üzeneteivel. A költő torokszorítóan mutatja be az élmények sokszínűségét, az elárvultság és az elhagyatottság állapotát. Gyönyörű a befejezése: „velem van minden, az apám, az anyám, újra, igen, rohanás az egész, / add meg nekem, uram, a csendet, a zajt, az erőt, az örömet, a zenét, / főleg a zenét add meg nekem, kiáltom, és rohanok tovább a csendben, / rohanok egyre, egyre, egyre csak rohanok”. És tudjuk: a rohanásnak sosincs vége. Bámulatos Petőcz termékenysége, miközben igencsak megnyugtató, hogy a mennyiség nem megy a minőség rovására.

A kötet címadó ciklusának versei az időmotívum kiteljesedését igazolják. Egyik kulcsversének talán legfontosabb részlete: „szerettem volna legyőzni az időt, hogy ne múljon el semmi, / ne múljon el soha semmi, mindannyian megmaradjunk...” (*Várakozás*). A feltételes mód jelzi a szándék lehetetlenségét, de az igényt is. Az „összegörnyedt”, szomorú várakozás állapotát. Arról a felismerésről szól, hogy az ember nem lehet úrrá a természetben és a múltó időn. A címadó vers (az előbbi „ikerverse”) pedig jól érzékelteti az ember belső küzdelmét a „hűvös és távoli szél” képében, s egyben utal a múltra és a jövőre, de legfőképpen a bizonytalanságra.

Az emlékversekben epikus elemekben gazdagon, de a személyesség hitelével idézi meg Petőcz Erdély Miklós, Papp Tibor és legfőképpen Tandori Dezső alakját. Hozzájuk különös érzelmi és szakmai szálak fűzik. Tandorinak kivételes hely jut az összeállításban. Ezek még nagyon friss búcsúversek. Megrendítő, ahogy a furcsa öregemberről ír, aki már alig tudott lépni a buszmegálló felé, és aki olyan volt, mint egy hajléktalan (*Utolsó kép – Tandori*). Szaggatott lírai beszédmódban szól az esendő zseniről. Kivételes élményt nyújt a *10 koan Tandorinak* ciklus a maga nyelvi játékoságával, a „-gatunk, -getünk”-féle állapotrajzával. Keserédes szövegek ezek, a keleties bölcsesség hátterével. Ugyanakkor a költői én legalább annyira fontos itt, mint a megénekelt költőtárs alakja. Azért akad kakukktojás, bár ritkán. Ám a *Hajnali kocsmá* szójátékát mintha már hallottam volna valahol („Így lesz vigasz, / majd Las Vegas”).

Általában jellemzi ezt a kötetet a részösszegzés és a szellemi leltárkészítés igénye, a tényekkel való őszinte szembenézés sok-sok példája. Hasonlóképpen a magányosság vissza-visszatérő érzésének kifejeződése. Vagy a várakozás pillanatainak rögzítése. Gyakori szavai: *csend, hallgatás, várakozás, üresség, szomorúság*. Természetesen ezek a szavak meg is adják az alaphangulatot. Kötetzáró, összegző verse – nyilvánvalóan nem véletlenül került a hátlapra is – finom líraisággal elénk tárt vallomás és állapotrögzítés. A befejezése: „Évek óta gyalogolok valami alagútban, / nem tudom, hova vezet. / Valaha volt valami, ami volt, / az enyém. / Talán erre lehet.”

Az olvasó pedig reméli, hogy ennél nagyobb a bizonyosság: költőnk tudja az irányt. Sok műfajú életművének újabb kötetei mind ezt igazolják. Közéjük tartozik *A visszaforgatott idő* is.

FEKETE MARIANNA

NOVELLABOKROK

Csabai László: A vidék lelke. Magvető Kiadó, Bp., 2019

A magyar vidék, pontosabban a keleti országrész elmúlt száz évének társadalmi mozgását, sors történeteit, élethelyzeteit ábrázolja hármas novellákat tartalmazó kötetében Csabai László. Huszonegy, azaz hétszer három novella van úgy összeszerkesztve, hogy a kisebb egységeket összeköti valami: egyikben a közös szereplő(k), másikban a más-más nézőpontból ábrázolt események. Ezek a bokornovellák, sors- vagy helyzettriptichonok mozaikszerűen, ugyanakkor kronológiai sorrendben írják meg a nyárligeti (a könyvben szereplő városnév a szerző biográfiájának ismerete nélkül is azonosítható Nyíregyházával) és környékebeli tanyagokrok lakóinak történeteit, de találunk (mintha csak távolban töltött katonaidő lenyomataként) szegedi vagy éppen beregi kitérőket is. A történetek főleg a jelentős gazdasági, ideológiai, mentális, életmódbeli váltásokat mutatják be, amikor az élet nem folyhat tovább korábbi medrében, mert a külső világ már nem biztosítja a megszokott feltételeket, minden kizökken a szokott helyéből, hatalmas feszültséget teremtve egyénben, családban, nagyobb közösségben. Márpedig a mögöttünk hagyott közel egy évszázad sok földrengésszerű változást hozott magával a Kárpát-medencében. Az egyes fejezetek azon stációit jelölik az útnak, amit a kelet népe a Horthy-korszaktól napjainkig megjárt.

Valamennyien hallhattunk családban keringő, mára legendává szelídült történeteket dédapákról, nagyapákról, akiket, ha nem maradtak a Don-kanyarban, és hazakeveredtek, akarataik megroppantása után az ötvenes években behajszoltak a téeszcsébe. Vagy olyanokról, akiknek sikerült a fojtogató nyomorból a jobb étellel kecsegtető társadalmi ranglétrán pár fokot feljebb lépni, kicsivel nagyobb teret nyerni, önállóbbá válni, esetleg a maguk urává lenni, és akiknek aztán volt vagy lehetett volna elszámolnivalójuk lelkiismeretükkel is.

Ezeknek a történeteknek az esszenciáját kapja meg az olvasó minden nosztalgikus és romantikus máz nélkül. A szó szoros értelmében nincsenek hősök, hiszen minden karaktert erősen determinál a korszak és a családi helyzete. Az érdekfeszítő, több csavarral és gyakran több szempontból ábrázolt eseményeknek köszönhetően megképződik az évek során állandóságában is gyorsan változó vidéki társadalom színes tablója. Az elbeszélések-ből, párbeszédéből, belső monológokból megismerhetjük a kiskondástól kezdve például a számadót, a gazdát, a csószot, az uradalmi cselédet, a kulákot, a konzervgyári munkást, a tiszthelyettest, a katonatisztet, a történelemtanárt, a párttitkárt, a hűtőház-tulajdonost, a lányfuttató dohány- és szeszcsempészt, a drogdíler és az újságíró, s a figurák személyes tapasztalataiból fakadó belső erőket, amelyek azok cselekedeteit működtetik.

És gyorsan kiderül, hogy nagyon egyszerű mozgatórugói vannak ezeknek a cselekedeteknek. A vegetatív létezés határán tengődő cselédek például folytonos éhséggel küzdenek, vagy fáznak. A hús- és gyümölcsmentes táplálkozás, illetve az, hogy téli tüzelőre sem telik a keresményükből, vagyis a mindennapi kemény munka ellenére sem képesek visszatölteni életerejüket, nemcsak kívül, de belül is kérget növeszt rajtuk. Ezért aztán mindenki csak annyit ér a családban (is), amennyit hoz a házhoz, amennyit hozzátesz a vagyonhoz, igazolva ezzel az akinek semmije nincs, az annyit is ér ősi közhelyét.

Az első novellatrilógia tizenkét éves kiskondását az apja veréssel kényszeríti vissza a gazdához dolgozni, hiszen a család nincs abban a helyzetben, hogy még egy „ingenyelőt” eltartson, megtűrjön a háznál. De nemcsak a fiúgyerekek értékét mérik így, hanem a lányokét is. A huszonegy éves hajadon már vénlánynak számít, s az anyja benne is csak a kenyérpusztítót látja. Egy másik korszak, az ötvenes évek sertéseket hizlaló gazdája, a földosztás utáni és tévesztés előtti világban többre tartja a tizenkét malcot ellő kocáját, mint a feleségét, mert a varrással pénzt kereső asszony nem hoz annyit a házhoz, mint amennyit az a jószág.

Ugyanakkor az a szemlélet is sokáig öröklődik egyik generációról a másikra, hogy az ember a hasán spórolhat a legtöbbet. Merthogy a kicsivel jobb módban élő inkább eladja a disznót, hogy földet tudjon vásárolni. Nem engedi meg magának az életmódbéli váltást, inkább csak ünnepeken eszik húst, mert közel van még a teljes nincstelenség emléke. Gyarapodni szeretne, földet akar mindenképpen, mert az a tudása a világról, hogy csak földtulajdonnal menekülhet a szegénységből.

A különböző korszakok jellemzéséhez az ételek, az étkezések leírása is hozzátartozik. Az alsóbb rétegek akkor sem esznek húst, ha ők maguk tenyésztik vagy ejtik el az állatot, mert inkább pénzt csinálnak belőle. A másik véglet a falás, amivel Csabai jól érzékelteti az olykor szélsőséges emberi magatartásokat. Valójában ez az egyén mentálisan rendellenes válaszreakciója is a körülötte zajló érthetetlen társadalmi folyamatokra, amelyekre úgyszólván befolyással. Émelyítő, ahogy a bokortanyák párttitkára a zsírt kanalazza, és tömi magába a kenyérdarabokkal együtt, hogy valami hájat szedjen magára arra az esetre, ha a nép fellázadna, és őt börtönbe vetné, mert kövéren jobban kibírja majd a megpróbáltatásokat. A hosszú évek koplalása után málenkij robotból hazakerülő pár holdas gazda is tömi magába az ételt, ami aztán majdnem az életébe kerül. Vagy például a behajtók szokása volt, hogy meghívták magukat egy rántottára azokkal, akiknek a padlását épp lesöpörni készültek. A privatizáció idején játszódó történet portásai jófajta csécsi szalonnát katonáznak, miközben egyikőjükéről kiderül, hogy paranoiás módon fél munkaadója macskájától, mert azt gyanítja, hogy az „jelent” róla a gazdájának. A szalonna egyébként mindig is fontos élelmiszer volt a paraszti, cselédi, vagyis az alacsony sorban élőknek, hiszen még

a bőre is elég volt a paszulylevesbe vagy a krumplis ételekbe, hogy jobb ízt adjon nekik. Az egyik novella szereplőjének evéssel kapcsolatos vélekedése általánosnak mondható a szűkös korokban: „A nyugodt emésztés az enivaló dicsőítése. (Ez persze azt jelenti, hogy az evés az isten. És mi más is lenne?)” (124)

Másik fontos motívum a kötetben a szomjúság, az italfogyasztás, az italozás. A második világháborúban idevetődő szovjet tiszt rádöbben a hasonlóságra az általa fejen lőtt napkori lány és saját korábban megsebesült nagyapja viselkedésében: haláltusájukkor érzett mérhetetlen szomjúságukban mindketten a víz felé kúsznak, törekszenek. Talán ez a felismerés vezeti rá, hogy az ellenség is ugyanúgy érző ember. Az persze más kérdés, hogy az adott körülmények között mit lehet kezdeni ezzel.

A férfiak különös rituáléja a borozgatás, pálinkaivás. Visznek is, és várnak is ajándék italt. Olykor beszélgetés ürügyén, de az ivás kedvéért mennek át egymáshoz a szomszédok, és fontos tárgyalásokhoz is erőt ad, nélkülözhetetlen az ital. A mindennapos részegeskedés az ötvenhat utáni konszolidációtól kezdi jellemezni a novellák népét. A férfiak szinte csak ebben az állapotban képesek kibírni a soha véget nem érőnek tűnő szocializmust, mert az már nem elég, hogy nem kell üres hassal lefeküdni, valami bódulatra is szükség van. A szesz-fogyasztás a kétezres években sem csökken, sőt nagyon is jól jövedelmez a zárjegy nélküli ukrán csempészáru a dohánnyal együtt, amit még a munkanélküliek is rendszeresen vásárolnak. És persze életpótlékként megjelenik a vidéken a kábítószér is.

Egy másik hagyomány is erősen él a nyárligetiek, a keleti országrész lakóinak tudatában, a farkastól való félelem. Gyanús, hogy a helyiek szeretik ezt a fajta félelmet. A történetek idején már nincsenek malacokra, emberre veszélyes ordások, ám a legendák mégis élnek róluk, mert jobban vizualizálhatók, elképzelhetők, nem olyan tárgy nélküliek, mint amit az egzisztenciaféltség, az örökös létbizonytalanság szül. Az első novella még farkasvadásról beszél, az utolsók egyikében a vad már csak tetoválásként jelenik meg a maffiavezér testén vagy a csempész agyarázkódásos hallucinációjában, talán utalva ezzel a farkastörvényekre is, melyek a vörösbarók privatizációja utáni korszakot is jellemzik, amikor is a munkanélküliséggel küzdők tömegei menekülnek a feketegazdaságba.

Az emberek a történelemben és a történetekben folyamatosan valamilyen hiánnyal küzdenek. Ennek ellenére néhányan elégedettek a sorsukkal. Őket a többiek együgyűnek tartják, ahogyan az alfőtörzsnek csúfolt altisztet is, aki a szocialista rendszer bukását nézte végig minden különösebb ambíció nélkül, hiszen: „van lakása, van mit enni, üdülni mehetnek. A gyerekkori szegénységhez képest úgy él, mint egy király”. (202) Akad viszont, aki mantraként mormolja végig magának és a családba keveredőnek, hogy milyen nehézségeket kellett neki és felmenőinek végigélnie ahhoz, hogy mára a környék leggazdagabb emberévé válhasson, akinek a temetőben már ott áll a több milliót érő márvány emlékműve, noha ő még nagyon is él.

A történetek szinte kivétel nélkül férfiszemszögből ábrázolódnak ugyan, de azoknak a nőkhöz való viszonya elemi erővel mozgatja a cselekedeteiket. „Ehess, ihass, ölelhes, alhass” – az ember biológiájából származó vágyak közül az ölelés szabadsága a legutóbbi időig elsősorban az erősebb nem képviselőinek járt. Aztán az 50-es évek végétől az Egyesült Államokból érkező hírek a nők szemét is rányitották, hogy ők nemcsak hempereggni valók, akikkel a férfiak az árokparton kedvüket tölthetik, vagy férjük gerjedelmeit akkor is kiszolgálók, ha épp alig van jártányi erejük a napi munka után, hanem saját akarattal és autonómiával rendelkező társak. A szocializmus a férfiaknál sokkal kitartóbb, tudatosabb

nőket igényelt, akik már nemcsak a hagyományos női feladatokat látták el, de munkahelyre is jártak, aminek jó oldala volt, hogy kinyitotta előttük a világot. Az utolsó novellahármas főszereplőjének felesége, a naményi lány már ügyvéd, aki budapesti származású, egy városi lapnál újságíróskodó férjénél magasabb pozícióba jutott, és több pénzt is keres nála.

Az olvasónak olyan érzése támad, hogy lassacskán gyarapodik, gazdagszik a vidék, az ott élők, s ha maradt is bőven a szegénységből, nyomorból, az évtizedek során mégiscsak adódott lehetőség a társadalmi mozgásra. A szülők már nem hajtják el a gyerekeiket idő előtt a háztól, mert jobban kipárnázott jövőt szeretnének rájuk hagyni, mint amelyet ők kaptak a saját szüleiktől. De az egymást követő generációk csak nem tudják megérteni egymást, és nem azért, mert nem akarják, hanem azért, mert nagyon más kihívásokat, életstratégiát követelő korokba születtek. Az egyikben még a nincstelenség okoz szenvedést, de a rákövetkezőben már az is bajt hoz az ember fejére, ha van valamije, ha „kulák”. Az azt követően pedig politikai besúgók adják fel egymást még a korábban proli elvtársak között is. Egy újabb novellabokorban már a gulyáskommunizmus álmosító érájában találjuk magunkat, majd a váratlan-hihetetlen rendszerváltás következik a privatizációval, a munkanélküliek tömegével, és végül megérkezünk a mába, amikor az apák már nem találnak utat a gyerekeikhez, hiszen már egymás szavait, szóhasználatát is alig-alig értik, szinte felszámolódik a kommunikáció.

Az utolsó novella főszereplője az ötvenes éveiben járó, életközépi válsággal küzdő újságíró idős szüleivel, kissé elhidegült feleségével és rapszövegeket író fiával él, akinek a jövője ugyanolyan bizonytalan, mint a környezetéé. Az újságíró szemüvegén át kapunk egy utolsó állapotjelentést a vidékről, ahol ismét van embervásár, ahová határon túlról hozzák az olcsóbbnál is olcsóbb munkaerőt, mert az itthoniak alkalmazása már kevésbé éri meg.

Az újságíró a novellák végén a temetőbe megy, ahol éppen halottat siratnak, így alkalma nyílik elgondolkodni a halálon, a túlvilágon is, már ha létezik egyáltalán az utóbbi, hisz korunkban sokan a vallást, az istent is csak hiányként élik meg, és lehet, ez okozza a legtöbb szenvedést.

BALOGH RÉKA

EGY SZÓTLAN GENERÁCIÓ

Mucha Dorka: Puncs. 21. Század Kiadó, Bp., 2019

Mucha Dorka debütáló kötete, a *Puncs*, Bret Easton Ellis találkozása Lovasi Andrással az Y generáció porondján. A kisregény felütése emlékeztet Lovasi *Idáig tudom a történetet* című popszappanoperájára, ahol az eltérő erőviszonyok és szerelmi sokszögek között sodródnak a szereplők. Mucha Dorka karakterei viszont inkább az amerikai író gazdag, közönyös és céltalan diákjaira, leendő yuppie-jaira hajaznak, a magyarországi Y generáció sajátosságaival elegyítve.

A *Puncs* névtelen főhőse egy (anyagi helyzetét leszámítva) tipikus egyetemista lány, aki összejön a nála idősebb, nős, szintén névtelen és jellegzetesnek mondható

tanárával, miközben kortársa, Bálint közeledését sem utasítja el egyértelműen. Ezen a viszonyrendszeren túl a lány és lakótársa közötti baráti kapcsolat és a főhős élethez, világhoz való hozzáállása kap még központi szerepet a kisregényben.

Hamar kiderül, hogy nem a meglepő fordulatok és a változatos cselekmény hivatott lekötni az olvasó figyelmét. A friss, szórakoztató és hiteles elbeszélői stílus miatt erre nincs is szükség. A történet mozaikszerű, időrendet nem mindig követő, csak utalásokból sorba rendezhető darabkái a főszereplő gondolatfolyamán keresztül tárulnak fel. Az ő szemszöge dominálja a regényt, bár egy kívülálló monológján keresztül a Tanár úr látásmódjába is bepillanthatunk, és üdítő színfoltként egy aldis szatyros néni mutatja meg, hogy a szereplők kusza viszonyain túl azért van egy kedvesebb világ. De a nézőpont és a beszédmód összességében ízig-vérig fiatal felnőttes.

Már a kisregény első sorai előtt felkészülhetünk az enyhén kamaszos cinizmusra, amikor a szerző a könyvét annak ajánlja, „aki úgysem olvassa el”. Ez a csípősség, ami gyakran öni-róniában nyilvánul meg, végig a szöveg sajátja marad. Áthatja a rövid, frappáns és indokolt környezetleírásokat, amelyek gyakran a helyszínhez kötődő embereket is jellemzik egyben. A tanár felesége, Barbara például egy olyan, „tipikus újhullámos kávézóba” szervez találkozót, „ahol furcsa szakállas hipszter fiúk szíveket rajzolnak a kávéra a tejhabra”. A hódító tanárról már a valószínűleg használhatatlan írógéppel díszített irodája alapján kiderül, hogy „ő a tanszéken a jani”.

A korosztály stílusának megfelelően káromkodással is bőven találkozunk a szövegben, de ez nem válik túlzóvá vagy erőltetetté. Ugyanez a jól eltalált arány jellemző a szlengre is, az író ügyel arra, hogy csak közérthetőbb kifejezések képviseltesék magukat a kisregényben. A miliő megteremtéséhez hozzájárulnak a fonetikus leírt angol szavak (például fészbuk), és a popkulturális és aktuális eseményekre kikacsintások, mint például az *Agymenők* sorozat vagy a NOLimpia-kampány említése is.

A könnyed stílus korántsem jelenti a kötet súlytalanságát. Egy-egy gondosan elhelyezett, gyakran jelentéktelennek tűnő félmondatból egyenlőtlen viszonyok, bevallatlan lelki gondok sejlenek fel. A beszédmód, a gondolatok és a cselekvések közötti ellentmondásokból feltárul a lány énképe és a valóság közötti szakadék.

A hangnem közönyös és flegma, a saját életének eseményeit már-már kívülállóként figyelő a főszereplő. Ez részben életkori sajátosság, részben pedig tanult magatartás. Az érzelelműtatást gyengeségnek tartja, hiszen olyan családban nőtt fel, ahol ennek nem volt helye. Ha meghatódik, akkor „egy picsának” érzi magát, és más elérékenyüléséről sem vélekedik másképp. Így viszont saját érzelmeivel, másokhoz való viszonyával sincs tisztában, nem jellemző rá a tudatosság. Főként csak megtörténik vele az élete, azt az italt issza, amit a kezébe nyomnak, nem hoz döntéseket. Beletörődik az eseményekbe, még akkor is, ha ezzel veszélynek teszi ki magát. Így számos jelenetben benne van a szexuális kihasználás lehetősége.

A közönyösség álcája mögött viszont egy aggodalommal és önbecsülési problémákkal küzdő, megfelelni vágyó, naiv karakter bújik meg, aki önállóan hiszi magát, de a felnőttlétről még kevés fogalma van. Ez abból is kitűnik, ahogyan a Tanár úr feleségének minden napjait elképzeli. Ezek a suta leírások gyakran inkább egy ócska sorozatra emlékeztetnek, mint egy hús-vér családanya életére. Bár a cselekmény valószínűtlensége nem mindig korlátozódik az elképzelt jelenetekre. Szomorú, hogy a hitelesség kérdése nem feltétlenül a jobb jegyért tanáraikkal lefekvő diáklányokkal, az eszkortlányokkal és a terepgyakorlatnak (itt épp nyelvjárásgyűjtésnek) álcázott tivornyákkal kapcsolatban merül fel. Sokkal inkább

az kétséges, hogy egy bölcsészszakon oktató tanár olyan kiadásokat engedhet meg magának, mint Bret Easton Ellis yuppie-jai.

A főhős távolsága a klasszikus felnőtt léttől, céltalansága, a tudatosság és önismeret hiánya jellemzi a könyvben felbukkanó kortársait is. A kisregény egyik bravúrja, hogy ezeket a fel sem ismert belső konfliktusokat apró mozzanatokból érzékletesen villantja fel. A főhős kötődési problémáit például a bársonyról alkotott véleménye szimbolizálja, ettől az anyagtól azért idegenkedik, mert megőrzi minden érintés lenyomatát. A szobatárs, Amarilla és a lány önbecsüléséről is sokat elárul, hogy egy srác már attól kihagyhatatlan parti lesz, mert hajlandó őket visszahívni vagy felvállalni. És valaki már akkor „jó gyerekek” számít, ha nem erőszakol meg egy betépett nőt.

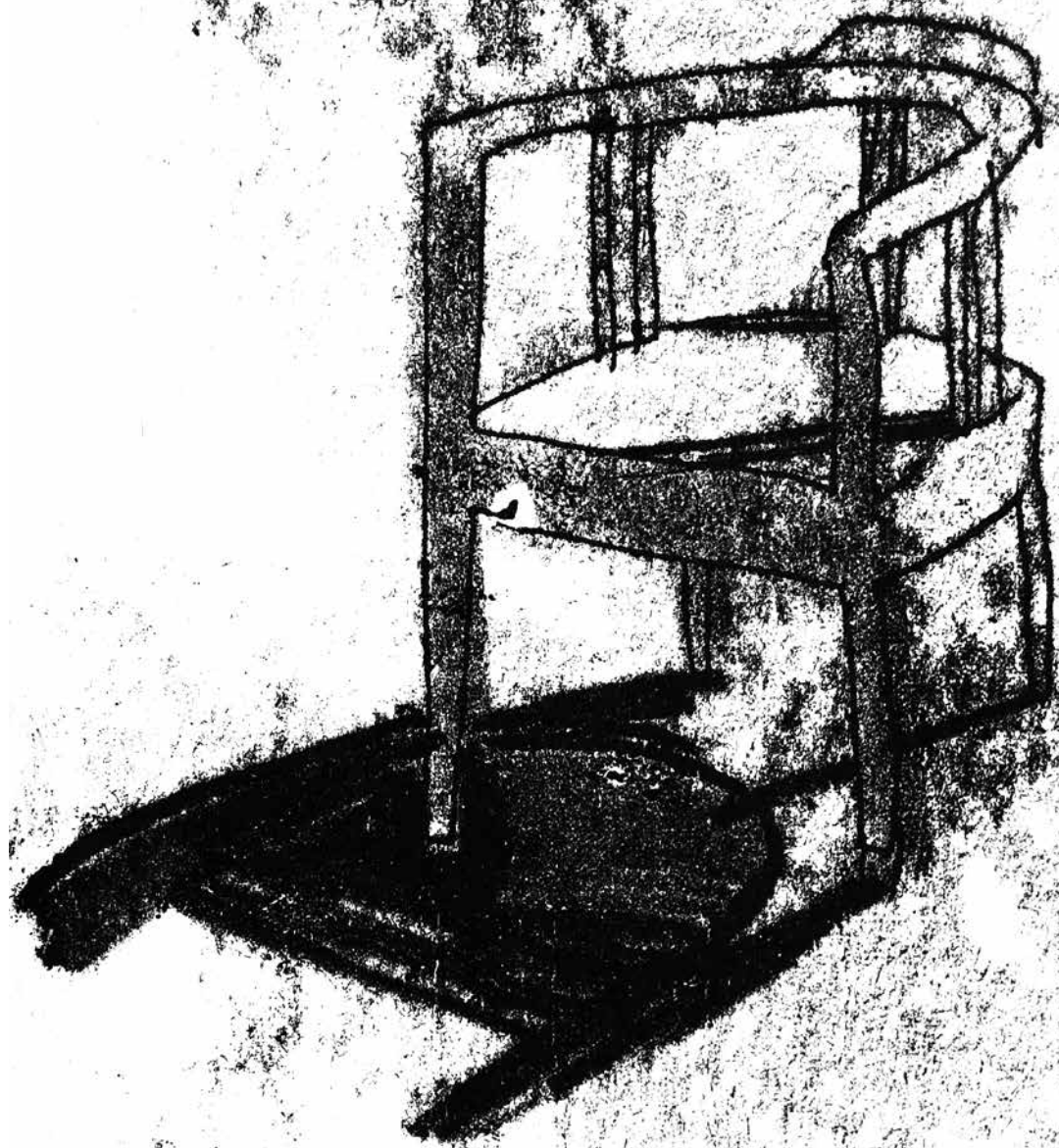
Az elegánsan használt eszközök fényében viszont kevésbé érthető, hogy miért kapaszkodik az író a számolás mankójába a stresszhelyzetek bemutatásánál. A főhős ugyanis önn nyugtatásként számolni kezd, ami visszafogottan használva ügyes írói taktika, ami hol a pánik mértékét, hol az idő múlását érzékelteti. Viszont annyira áthatja a szöveget, hogy erőltetetté, helyenként monotonná válik. Ez kimondottan rossz kombináció a kötet közepe felé repetitívvé váló jelenetekkel.

Szerencsére a kapcsolatok és erőviszonyok leírásánál elmaradnak az efféle mankók, és apró, stratégikusan elhelyezett mozzanatok jelzik az állandó egyenlőtleniséget, és talán ez a *Puncs* igazi erőssége. Jelenetről jelenetre válik egyértelművé, hogy egyik kapcsolatra sem jellemző az egyenrangúság. A lány lejjebb húzza szoknyáját, mielőtt belép a kapcsolatindító vizsgára, így a kezdeményezés a Tanár úrra marad. Az oktató fölényét jól mutatja, ahogy a lány szöveggűjteményét naplóként lapozgatja. Máshol egy tudatosan rendelt kávé, vagy épp egy bocsánatkérés jelzi, hogy ki az alárendelt.

A kisregényt hasonlóan stílusosan szövi át a kommunikációképtelenség. Előkerül a passzív-agresszív konfliktuskezelés, a hazugságok, helyenként szappanoperába illő titkolózások, a csak a tükörnek kimondott gondolatok. A lány a maga tagadással teli módján törődik barátnőjével, Amarillával, hiszen főként az ő családjához való viszonya és gyerekkori traumája képes belőle valamiféle indulatot kiváltani. Mégsem tudakolja, hogy szobatársa miért sír, hogy érzi magát, annak ellenére, hogy ő szeretné, ha nekiszégeznék ezt a kérdést. Amikor netán mégis megpróbálja elmondani, hogy mit (nem) szeretne tenni, ezt ritkán tartják tiszteletben. Ha mégis sikerül kommunikálni, az csak szavak nélkül megy. Egy átnyújtott bögre fejezi ki a törődést, az összeérő térdek utáni nevetés a szerelmi érdeklődés hiányát.

A szövegből azt is megsejtjük, hogy a kommunikáció hiánya az érzelmkimutatás nehézségeihez hasonlóan a szülőktől örökölt tulajdonság. Bár a *Puncs*ban is összefoglalt sztereotípiák szerint az ezredfordulósok önimádó, csak a jogaikat ismerő, mindent megosztó generáció, a nemzedék kötetbeli képviselőiről lerí, hogy ez csak a látszat. Ezeket a fiatalokat senki nem tanította meg önkifejezni, konfliktust kezelni, traumát feldolgozni, vagy épp arra, hogy mondhatnak nemet is. Amarillát anyja egy egész életen át bünteti azért, mert szólni mert az őt ért gyermekkori abúzusról. A főszereplő folyamatosan azon elmélkedik, hogy bele kell-e mennie abba, amit elvárnak tőle. Így a generáció tagjai egymásra vannak utalva, egymástól lesik el a túlélési stratégiákat (például a számolást), általában kétes sikerrel, mint az az általános sodródásból, önpusztításból és különféle tragédiákból kiderül.

Így a *Puncs*, ha nem is egy korosztály és egy generáció egészének, de egy tipikus szelvénynek találó csoportképe. Mindezt egy olyan karakteren keresztül, aki nem feltétlenül szimpatikus, de akivel, ha ezt nem is szeretnénk, könnyű azonosulni.

VILCSEK BÉLA

KÖLTŐISÉG ÉS LELKISÉG

Lázár Balázs: H. úr hagyatéka. Orpheusz Kiadó, Bp., 2019

Kevés költő van a kortársi magyar költészetben, aki ilyen tudatosan alakítaná a pályáját. Kevés olyan költői életmű akad, amelyik ilyen megtervezetten építkezne. Lázár Balázs semmit nem bíz a véletlenre. Pontosan tudja, hogy mit akar. Magabiztossága abból fakad, hogy biztos talajon áll. Ennek a biztos talajnak két tartóoszlopa van: a színház és az irodalom. A színészet és a költészet. Legújabb verseskötetének fülszövegében a szerkesztő, Zsille Gábor joggal írja, hogy „a költő színművészek kétszeresen kacifántosak: nem érik be annyival, hogy »szimplán« belebújnak valakinek a bőrébe, és testestül-lelkestül elénk játsszák, de a tetejébe erről még verset is írnak. Esetünkben egész kötetnyit: Lázár Balázs (1975, Szolnok) költő színművész egy bizonyos H. úr alakját öltötte magára, róla és erről vall.”

Ennek a bizonyos H. úrnak persze megvan a maga előtörténete, életben és költészetben egyaránt. A költő 1997 júniusában ugyanakkor veheti át színészdiplomáját az akkor még Színház- és Filmművészeti Főiskolán, amikor első irodalmi publikációi napvilágot látnak a Mozgó Világban. Első kötetének címadó verse (*Szárny angyal nélkül*), jó másfél évtizeddel később, válogatott és új versei gyűjteményének záró ciklusában már olyan versek társaságában jelenik meg, mint a *Nem lenni vagy nem lenni* és a *Nézd, Lear papa!* Ez utóbbi vers lesz azután második kötetének címadója (Orpheusz Könyvek, 2006), mely kötetnek első és harmadik ciklusában a szerző költőként magára ölti a *Lear király* Bohócának csörgősipkáját, s költő-színészként vagy színész-költőként szól a közönséghez. Harmadik verseskötete (*Emlékrestaurátor*, P'art Könyvek, 2009) az előző kötet középső ciklusát folytatja, s azt mutatja be, milyenek is látszik Amerika magyar szemmel s Magyarország Amerikából nézve. A színészi és a költői pálya szinte teljességgel párhuzamosan fut. Az egyes kötetek mintegy a színészi lét költői leképeződései. „A Nagy Emlékturkálásban / néha kifordul egy-egy / valódi szebb darab / a sok elhasznált szakadt / selejtes vacak / között egy-egy majdnem / tökéletes pillanat”, írja az *egy-egy* című versben. Költői és színészi pálya azóta sem szól másról, mint ezeknek a „majdnem tökéletes pillanatoknak” a folytonos megkísértéséről. A negyedik kötet (*Szívucca*, Holnap Kiadó, 2012) megjelenésekor folytatott hosszabb beszélgetésben Jenei Gyulának arra a kérdésére, hogy milyen színházi szerepekre vágyik, Lázár Balázs a következőképpen válaszol: „E tekintetben is mindenevő vagyok, a *Csárdáskirálynő* Bóni grófjától alternatív előadásokig, *A dzsungel könyvének* döngkeselyűjéig, hogy gyerekdarabot is mondjak, sok mindent játszottam, és szeretnék még eljátszani, de amit igazán sajnálok, hogy a Hamlet-szerep elkerült. A költőisége, a lelkiisége nagyon közel áll hozzám. Bár vannak öregebb Hamlettek is, úgyhogy talán még nincs veszve minden.” (*Az idő mindent kiforog*, Eső, 2012/2.)

2015-ben a költő merész vállalkozásra szánja el magát. Mindössze négy vékonyka verseskötet birtokában *Bomlik a volt* címmel megjelenteti válogatott és új verseinek gyűjteményét, alig félszáz oldalon. Nem hivatkozás ez a részéről, egyáltalán nem az! Érdemes figyelni a terjedelmi szűkítésre és a címadásra egyaránt. A cél

egyértelműen kettős. Szigorúan megrostálni a bőségesnek addig sem mondható verstermést (megbontani a „volt”-ot), ugyanakkor az új versekkel kijelölni egy (a „volt”-ból táplálkozó) új irányt. A gyűjteményes kötet utolsó két verse (*H. úr halálára; Valami, valaki*) közül az első az új önálló verseskötetnek (*H. úr hagyatéka*) értelemszerűen a végére kerül, a másik meg természetesen a nyitó verse lesz. Megy tehát minden a maga útján, csak nem egészen ugyanúgy, mint eddig, de mindenképpen megtervezetten és megkomponáltan.

Lázár Baláznak nemcsak alapvetően két művészi megszólalási formája-műfaja van (színeszként és költőként), hanem alapvetően két költői tárgy-témája is. A két alapvető költői tárgyat-témát az ő esetében a hétköznapi élet és a színházi lét eseményei, szereplői és színterei jelentik. Eddigi kötetei hol az imádott balatoni vagy a nagyon élvezett amerikai ösztöndíjas világot, hol az elsősorban shakespeare-i szereplőkkel benépesített színpadi világot idézték meg. Legutóbbi önálló verseskötetének, a *Szívucca* címűnek az volt a legfontosabb emberi és költői hozadéka, tanulsága és jelentősége, hogy a versekben a költői figyelem mind egyre belülről fakadt, de mindegyre kifelé, a külső világ felé irányult. Valóságos fordulatot jelentett világlátásában és költészetében, hogy a Szív utca – Szondi utca sarkát – a címadó vers kifejezéseit használva – egyenesen „szakrális helynek”, „boldogság-magmának”, „befelé terjedő pontnak”, „Magyarország metaforájának” látta és láttatta. Költői figyelme tehát továbbra is mindegyre belülről fakadt, de szükségszerűen és teljesen természetes módon mindegyre befelé, a belső világ (a „szívucca”) felé irányult. Ezt a határozott és végletes irányváltást hosszú távon nyilvánvalóan nem lehetett képviselni. Ezért volt szükség a válogatott versek által elvégzett számvetésre és az új versek által megfogalmazott irányjelölésre.

A *H. úr hagyatéka* egyszerre az összegezés és az újrakezdés kötete. A korábbi kötetekből átvett említett két vers (*Valami, valaki; H. úr halálára*) csak a keretet jelenti: keretét a költői életmű egy vadonatúj, „külső” szereplőjének színre lépéséhez. Igen, külső szereplő ő, nem a lírai beszélő, nem is valamely shakespeare-i hős, netán Hamlet maga. Egyszerűen H. úr, a maga egyszerűségében. Mit tudhatunk meg róla? Nem sokat. Az első versből például azt, hogy „a valóság mögött a világ rejtőzik, / alakban alak, formátlan forma, / így van most H. úrban is H. úr, // vagy inkább kocsonyaként remeg”. H. úrnak egyébként kilenc, sorszámmal is ellátott monológját tartalmazza a kötet, öt-tíz oldalak választják el őket egymástól. Összességükben a hamleti történet mai és hétköznapi átminősítését adják. Az apját vesztett fiú keserű vallomását, a végleg reményt vesztett beismeréssel: „Az ég felé törtem, mégis itt vagyok. / Saját nyomomba beleragadok. / Földre húz jelenlétem súlya, / és befednek a tegnapi bajok.” Közel háromszor annyi a száma azoknak a rövidebb-hosszabb verseknek, amelyeknek szintén H. úr a főszereplője. Ezeket együtt olvasva az olvasóban végképp szertefoszlik minden illúzió: napjaink Hamletje számára teljesen beszűkült és elszürkült az élet-tér: „Holnap megint kezdődik minden előlről, / a reggeli kapkodás, rohanás a suliba, / aztán az állandó túlvállalásban az éppen / aktuális feladatot gyorsan megoldani, / hogy a következő munkával már a / következő számlát lehessen teljesíteni.” (*Nem kolostorba*) De – s a kötet egésze, az eddigi élet és életmű értelmezése szempontjából ez döntő momentum – érdemes

nagyon is odafigyelni ez utóbb idézett vers felütésére, legelső néhány sorára: „Nem kolostorba, csak a nappaliba küldte Opheliát, / miután együtt lefektették a gyerekeket, / majd bevonult a fűtetlen küsszobába dolgozni, / mert zárt ajtó mögött csak verset írni vágyott, / kitaszítani magából a külvilágot, / hogy újraterejtse idejét a hiányban.” Keserű látlet ez. Kissé szokatlan is Lázár Balázstól. Hová tűntek a nagy remények, a reményt keltő illúziók? Hová tűnt a sikerekben és színházi szerepekben gazdag élet ígérete? Szembe kell nézni az igazsággal: mindez szertefoszlott. Költő és vers nem hazudhat! Ha semmi más kapaszkodó nincsen, költőnek ezért kell a küsszobába menekülnie verset írni. Mert versnek születnie kell; a versnek meg kell születnie! Ezért volt hát szükség a költői számvetésre, a hangnembváltásra, s ezért lépett H. úr Hamlet helyébe. Azt azért ne feledjük el egy pillanatra sem, hogy mindezen felismerések közepette Lázár Balázs költői pályája egy újabb nagyszerű kötetel gazdagodott.

Lázár Balázsnak szerencséje van, hogy egyszerre vallhatja magát színésznek és költőnek. Ha egy szerep nem találja meg színészként, azt a „szerepet” még mindig megírhatja költőként. Ha nem játszhatja el Hamletet, megírhatja hát Hamlet vagy legalábbis H. úr verseit. Még azt sem mondhatjuk, hogy feltétlenül rosszabbul jár ezzel a kényszerű döntésével. Főként akkor nem, ha kötetének *Régimódi dal az elhagytni készülő Opheliának* című kivételes darabjára gondolunk:

Ne menj, ne menj, csak maradj velem,
Légy tikkadt nyaram, borzongó telem.

Légy lány tavaszom, őszes, zord fejem,
Négy évszak: sugárzó négy elem.

Szeress, szeress, csak maradj velem,
Légy bennem a legbelső terem.

Légy bennem a legbelső terem,
Hol ránk nyílik majd a végtelen.

Légy lüktető, eleven sebem,
Véremben véred a védjegyem.

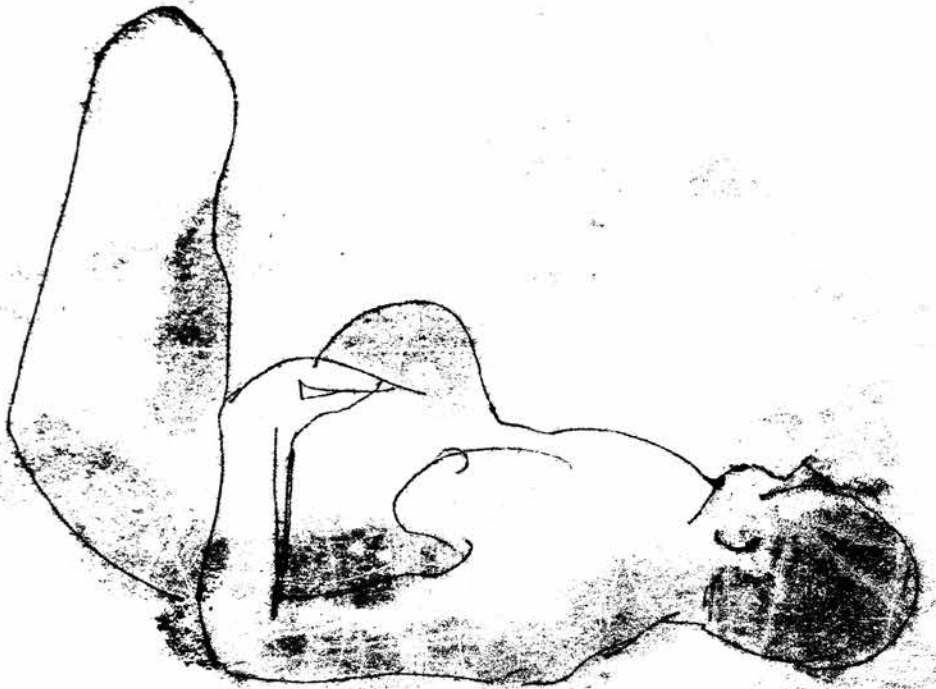
Ami szép, szívembe vermelem,
Szerelmet szeretnék szertelen.

Ami vágy volt, ma kín és félelem,
Üres báb nélküled életem.

Hiányod majd hiába verselem,
Mert nem szól dal, ha nem leszel velem.

Légy tikkadt nyaram, borzongó telem,
Ne menj, ne menj, csak maradj velem.

A legújabb kori magyar szerelmi költészetnek különleges pillanata ez. Bizonyosság arra, hogy minden ellenkező híresztelés ellenére manapság is lehetséges természetes módon, őszintén szerelmet vallani, még hozzá mesteri versbeli megformáltsággal.

SZEREPLŐK ÉS KELLÉKEK VIII.

SZERZŐINK

BAKONYI ISTVÁN (Székesfehérvár, 1952): irodalomtörténész, író, kritikus. Legutóbbi kötete: *Nap-lom IV.* (2019).

BALÁSSY FANNI (Gyula, 1998): író, az ELTE magyar–olasz szakos hallgatója.

BÁNKI ÉVA (Nagykanizsa, 1966): író, irodalomtörténész. Legutóbbi könyve: *Összetört idő* (2019).

BALOGH RÉKA (Jászberény, 1990): kritikus, szövegíró.

CSABAI LÁSZLÓ (Nyíregyháza, 1969): író. Legutóbbi kötete: *A vidék lelke* (2019).

CSIKÓS ATTILA (Szombathely, 1969): író, dramaturg. Legutóbbi kötete: *Vidámpark* (2018).

DARVASI LÁSZLÓ (Törökszentmiklós, 1962): író, drámaíró. Legutóbbi kötete: *Magyar sellő* (2019).

DRÁVUCZ ZSOLT (Szolnok, 1997): költő. A PPKE kommunikáció- és médiatudományi szakának hallgatója.

FARKAS WELLMANN ENDRE (Marosvásárhely, 1975): költő, szerkesztő. Legutóbbi kötete: *Cukor.baj* (2019).

FECSCKE CSABA (Szögliget, 1948): költő, publicista. Legutóbbi verseskötete: *Mindigpalacsinta* (2019).

FEKETE MARIANNA (Nyíregyháza, 1968): kritikus, tanár. Szolnokon él.

FENYVESI OTTÓ (Moholgunaras, 1954): költő, esszéista. Legújabb kötete: *Halott vajdaságiakat olvasva* (2017).

FERDINANDY GYÖRGY (Bp., 1935): író, kritikus. Legutóbbi könyve: *Sziget a víz alatt* (2019).

FILIP TAMÁS (Bp., 1960): költő. Legutóbbi kötete: *Tejút nappal* (2018).

G. ISTVÁN LÁSZLÓ (Bp., 1972): költő, író, esszéista. Legutóbbi kötete: *Földabrosz* (2019).

GÁSPÁR FERENC (Bp., 1957): író. Legutóbbi regénye: *Galeotto* (2019).

HAÁSZ JÁNOS (Gyula, 1974): költő, író, újságíró. Legutóbbi kötete: *Felnőtteknek nem* (2017).

HÁY JÁNOS (Vámosmikola, 1960): költő, író, drámaíró. Legutóbbi kötete: *Kik vagytok ti?* (2019).

HEGEDŰS VERA (Kaposvár, 1991): író. Első regénye megjelenés előtt áll.

JÁNOKI-KIS VIKTÓRIA (Tiszaföldvár, 1982): író, építészmérnök. Megjelenés alatt álló kötete: *Cukros víz*.

JÁSZBERÉNYI SÁNDOR (Sopron, 1980): író, költő, újságíró. Legutóbbi kötete: *A lélek legszebb éjszakája* (2016).

JÓNÁS TAMÁS (Ózd, 1973): költő, író. Legutóbbi verseskötete: *Törzs* (2016).

LÁZÁR BALÁZS (Szolnok, 1975): költő, színész. Legutóbbi verseskötete: *H. úr hagyatéka* (2019).

LAJTOS NÓRA (Püspökladány, 1977): irodalomtörténész, író, költő, kritikus. Legutóbbi kötete: *A Szerzőbe oltott tisztelet jogán* (2019).

LOCKER DÁVID (1998, Szatmárnémeti): költő, az ELTE magyar szakos hallgatója.

MARKÓ BÉLA (Kézdivásárhely, 1951): költő, író, szerkesztő. Legutóbbi könyve: *Egy mondat a szabadságról* (2020).

NAGY DÉNES (Kecskemét, 1976): festőművész. Szolnokon él.

NYILAS ATILLA (Bp., 1965): költő. Legutóbbi verseskötete: *Szerelemgyermek* (2010).

OLÁH ANDRÁS (Hajdúnánás, 1959): költő. Legutóbbi kötete: *Április bolondjai* (2017).

ORAVECZ IMRE (Szajla, 1943): költő, író, műfordító. Legutóbbi könyve: *Ókontri* (2018).

PETŐCZ ANDRÁS (Bp., 1959): költő, író, esszéista. Legutóbbi könyve: *A visszaforgatott idő* (2019).

SAÁD KATALIN (Bp., 1944): író. Nagyréven él. Legutóbbi könyve: *Hálóban* (2017).

SZILÁGYI BORKA (Debrecen, 2000): író. Az ELTE esztétika szakos hallgatója.

TOROCZKAY ANDRÁS (Bp., 1981): író, újságíró, kritikus. Legutóbbi verseskötete: *A labirintusból haza* (2015).

VILCSEK BÉLA (Bp., 1956): kritikus, esztéta, az ELTE tanára. Legutóbbi kötete: *A halandó bosszúja* (2017).

DÍSZLET, 2017, AKRIL, VÁSZON, 120x100CM

AZ ESŐ MEGJELENÉSÉT
TÁMOGATJA:

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Nemzeti Kulturális Alap

SZOLNOK MEGYEI JOGÚ VÁROS
ÖNKORMÁNYZATA

500 FT

